COMPANEN

Woonzorganalyse als basis voor de Woonzorgvisie

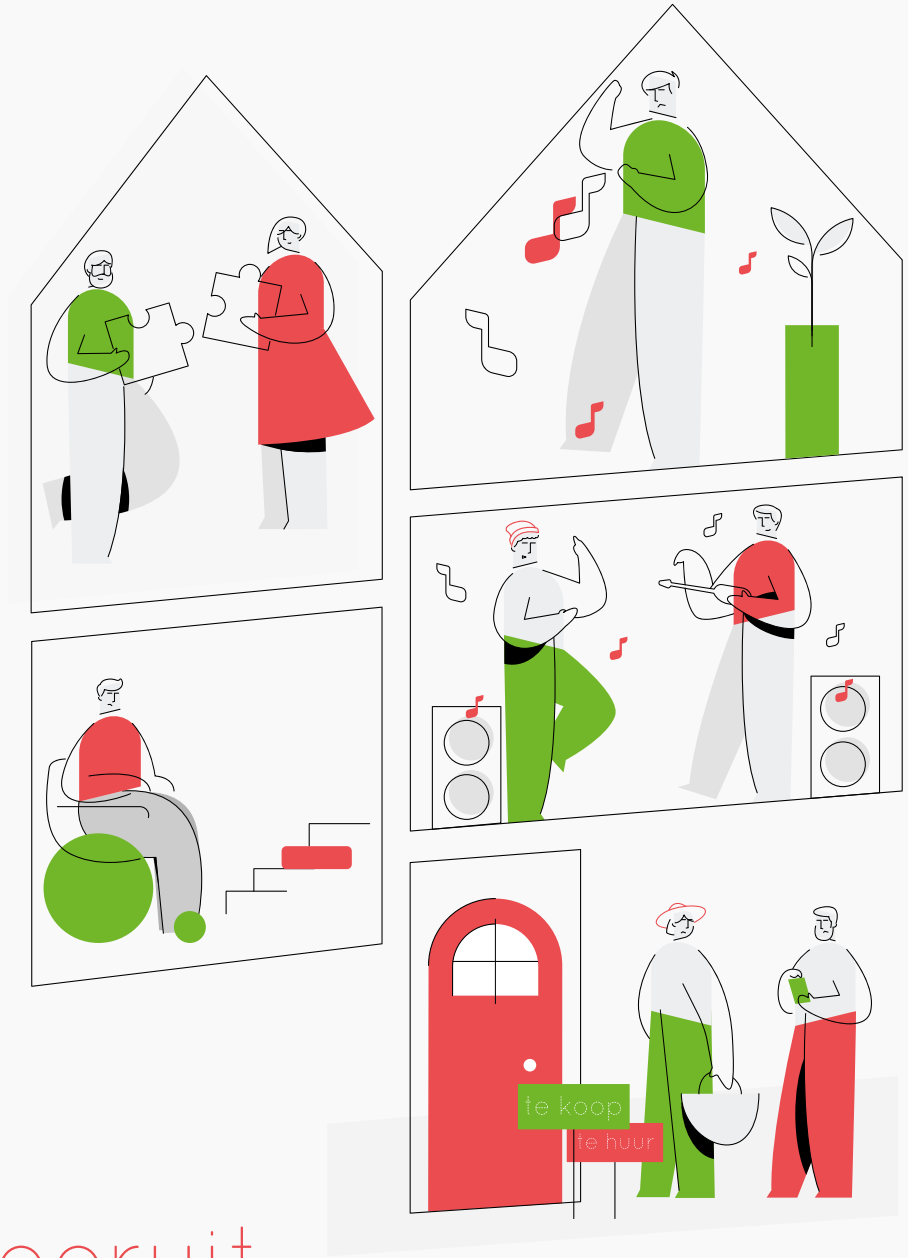

Gemeente Dijk en Waard

30 januari 2023

Eindrapport

Ontrafel de trend. Kijk vooruit.

COMPANEN ADVIES VOOR WONINGMARKT EN LEEFOMGEVING

DATUM	30 januari 2023
TITEL	Woonzorganalyse als basis voor de Woonzorgvisie
OPDRACHTGEVER	Gemeente Dijk en Waard
AUTEUR(S)	Valentine Reijers Roosje van Leer
PROJECTNUMMER	398.104/G
STATUS	Eindrapport

Tivolilaan 205
6824 BV Arnhem
Postbus 1174
6801 BD Arnhem

www.companen.nl
info@companen.nl
026 351 25 32

KvK-nummer: 09035291
BTW-nummer: NL001826517B01

Ontrafel de trend.
Kijk vooruit.

Inhoud

1 Inleiding 5
1.1 Onderzoeksvragen 5
1.2 Verantwoording 6
1.3 Afbakening 6
1.4 Leeswijzer 6

2 Managementsamenvatting 8
2.1 De huisvestingsopgave 8
2.2 Aandachtspunten voor de visie wonen, zorg en welzijn 13

3 Ouderen 18
3.1 Doelgroep en context 18
3.2 Woonwensen en woonvormen 19
3.3 Zorgvraag in beeld 21
3.4 Vraaganalyse 23
3.5 Aanbodinventarisatie ouderen 29
3.6 De huisvestingsopgave: match vraag en aanbod 31
3.7 Financiële aspecten 32
3.8 Aandachtspunten voor de visie 33

4 Mensen met een lichamelijke beperking 36
4.1 Doelgroep en context 36
4.2 Woonwensen en woonvormen 36
4.3 Vraaganalyse 37
4.4 Aanbodanalyse geschikte voorraad 39
4.5 Huisvestingsopgave geschikt wonen 40
4.6 Aandachtspunten voor de visie 42

5 Mensen met een verstandelijke beperking 46
5.1 Doelgroep en context 46
5.2 Woonwensen en woonvormen 46
5.3 Woonvraag van mensen met een verstandelijke beperking 47
5.4 Aanbodanalyse VG 48
5.5 De huisvestingsopgave: match tussen vraag en aanbod 49
5.6 Aandachtspunten voor de visie 50

6 Mensen met psychische problematiek 52
6.1 Doelgroep en context 52
6.2 Woonwensen en woonvormen 52
6.3 Vraaganalyse 54
6.4 Aanbodanalyse BW 55
6.5 Huisvestingsopgave: match vraag en aanbod 56
6.6 Aandachtspunten voor de visie 56

7 Maatschappelijke Opvang 57
7.1 Doelgroep en context 57
7.2 Aanbod Maatschappelijke Opvang 57
7.3 Aandachtspunten voor de visie 58

8 Kwetsbare jongeren 60
8.1 Doelgroep en context 60
8.2 Vraaganalyse 60
8.3 Aandachtspunten voor de visie 61

9 Uitstroom uit BW, MO en Jeugdzorg 63
9.1 Context: Regionale afspraken uitstroom 63
9.2 Analyse behoefte uitstroomplekken 65
9.3 Gerealiseerde uitstroom via Transferpunt Wonen 68

9.4 Uitstroommogelijkheden op de reguliere woningmarkt 69
9.5 Financiële aspecten 72
9.6 Aandachtspunten voor de visie 73

Bijlage 1: Aanbodoverzicht 75

Bijlage 2: Geschiktheid woningvoorraad per wijk 80

Bijlage 3: De Doorzonscan 81

Bijlage 4: Afkortingen en begrippen 82

Bijlage 5: Organisatie en bekostiging van langdurige zorg 84

Bijlage 6: Zorggebruik 86

Bijlage 7: Kaarten woonzorgaanbod en wijkvoorzieningen 87

1 Inleiding

We staan aan de vooravond van een flinke vergrijzing: Nederland kent steeds meer ouderen, en ook steeds meer 'oudere ouderen'. Steeds meer ouderen blijven tot op hoge leeftijd zelfstandig wonen. Ook andere groepen met een zorg- of ondersteuningsvraag, zoals mensen met een verstandelijke en/of lichamelijke beperking en mensen met psychische problemen, blijven langer zelfstandig wonen of gaan sneller weer thuis wonen na een verblijf in een instelling. Dat zorgt voor grote veranderingen in de wereld van wonen, zorg en welzijn.

Als gevolg van de beweging naar 'langer en weer thuis wonen', neemt het aantal zorgbehoevenden op de reguliere woningmarkt toe. Dit leidt tot veranderingen in de vraag naar woonruimte - bijvoorbeeld ten aanzien van de mogelijkheid om zorg te ontvangen, de vraag naar betaalbare woonruimte, levensloopbestendigheid en samenleven met leeftijds- of woonstijl-genoten. Succesvolle extramuralisering is mogelijk, maar alleen als wonen, woonomgeving en de sociale- en zorginfrastructuur zodanig op elkaar worden afgestemd dat men kan terugvallen op een steunnetwerk. De vraag is in hoeverre het huidige woonzorgvastgoed en de huidige woningen voldoen aan de gewenste kwaliteiten, en of de woonomgeving en het aanbod van zorg en ondersteuning aansluiten bij de vraag.

De gemeente Dijk en Waard heeft Companen gevraagd onderzoek te doen naar de huisvestingsopgave wonen met zorg voor de verschillende doelgroepen. De resultaten van dit onderzoek dienen als onderlegger voor de woonzorgvisie die de gemeente Dijk en Waard samen met partners wil opstellen. Naast de resultaten van de woonzorganalyse vormen ook de uitgangspunten uit het visiedocument 'Vitaal Oud in Noord-Kennemerland' belangrijke input voor de gemeentelijke woonzorgvisie.

1.1 Onderzoeksvragen

Dit onderzoek heeft als hoofddoel om inzicht te krijgen in de huidige en toekomstige vraag naar en het aanbod aan passende woningen en woonvormen voor mensen met een (toekomstige) zorgvraag/-hulpvraag in de gemeente Dijk en Waard. De uitkomsten vormen de input voor de woonzorgvisie van de gemeente Dijk en Waard.

De hoofdvraag is:
Wat is de verwachte ontwikkeling van de vraag naar verschillende vormen van wonen met zorg in de gemeente, rekening houdend met de demografische ontwikkeling in de gemeente Dijk en Waard en (maatschappelijke) trends en ontwikkelingen?

De onderzoeksvragen zijn:

- Wat is de ontwikkeling van de doelgroepen als gevolg van demografische ontwikkelingen (op basis van gemeentelijke bevolkingsprognoses), maatschappelijke trends en beleidsontwikkelingen tot 2040?
- Hoe ziet het huidige aanbod aan wonen met zorg voor de verschillende doelgroepen in de gemeente eruit?
- Wat is, op basis van een vergelijking tussen (toekomstige) vraag en het huidige aanbod, de huisvestingsopgave voor de verschillende doelgroepen?

We hanteren als zichttermijn voor de vraagontwikkeling en huisvestingsopgave de peilmomenten 2022 - 2025 - 2030 - 2040, waarbij de doorkijk naar 2040 is bedoeld om de stip op de horizon voor de langere termijn te verkennen.

1.2 Verantwoording

Bij het inschatten van de toekomstige behoefte hebben wij gebruik gemaakt van de Woonzorgweter van Companen. Met dit model maken wij prognoses van de toekomstige vraag naar woonvormen voor mensen met een zorgvraag op basis van gegevens over het huidig zorggebruik en demografische ontwikkelingen. Om de invloed van (lokale) trends en ontwikkelingen ook mee te kunnen nemen in de prognoses hebben wij werksessies gehouden met vertegenwoordigers van de gemeente, zorgkantoor, zorgaanbieders, corporaties en welzijnspartijen. In deze bijeenkomsten zijn trends en ontwikkelingen besproken die volgens deze partijen van invloed zullen zijn op de vraag naar woonvormen. Het gaat dan om de gevolgen van nieuw beleid, maar bijvoorbeeld ook om technologische ontwikkelingen en de ontwikkeling van nieuwe woonconcepten. De opbrengst van deze bijeenkomsten is gebruikt om aannames te bepalen die zijn meegenomen in de modelmatige berekeningen. Op deze manier zijn prognoses opgesteld die zoveel mogelijk aansluiten bij de praktijk in de gemeente Dijk en Waard.

1.3 Afbakening

De focus ligt in dit onderzoek op de *woonvraag* die samenhangt met de behoefte aan zorg en ondersteuning. Om die reden hanteren we in dit rapport niet het in de zorgwereld gebruikelijke onderscheid tussen intramurale en extramurale zorg. In de praktijk zien we namelijk veel voorbeelden waarbij vastgoed voor zowel intramurale als extramurale zorg wordt ingezet. In dit rapport sluiten wij aan bij de verschijningsvorm van het vastgoed. Daarom maken we onderscheid tussen *geclusterde woonvormen* en *regulier wonen*. Mensen met een zware zorgvraag wonen meestal in een geclusterde woonvorm, waar zij zware/intensieve zorg/begeleiding ontvangen. Het is soms ook mogelijk om in een reguliere woning intensieve zorg te ontvangen. Andersom komt het bij ouderen voor dat mensen *zonder* zware zorgvraag er toch voor kiezen om in een geclusterde woonvorm te gaan wonen. Bij een aantal doelgroepen hanteren we ook de term 'gespikkeld wonen'. Dit zijn reguliere, niet-geclusterde woningen die in de nabijheid liggen van een woonvorm waarvandaan ondersteuning en begeleiding geboden wordt. De definities en begrippen staan in de bijlage.

Doelgroepen

In het onderzoek worden de volgende doelgroepen onderscheiden:

- Ouderen (65+)
- Mensen met een verstandelijke beperking (VG)
- Mensen met een lichamelijke beperking (LG)
- Mensen in Beschermd wonen (GGZ)
- Mensen in de Maatschappelijke opvang (MO)
- Kwetsbare jongeren/jongvolwassenen die uitstromen uit de Jeugdzorg

1.4 Leeswijzer

Dit rapport begint met een samenvatting van de belangrijkste bevindingen. In de daarop volgende hoofdstukken (3 tot en met 8) behandelen we steeds de woonopgave van één doelgroep, om af te sluiten met de groep uitstromers op de woningmarkt:

- Hoofdstuk 3. Ouderen
- Hoofdstuk 4. Mensen met een lichamelijke beperking
- Hoofdstuk 5. Mensen met een verstandelijke beperking
- Hoofdstuk 6. Mensen met een psychische problematiek
- Hoofdstuk 7. Maatschappelijke opvang
- Hoofdstuk 8. Jongeren met problematiek
- Hoofdstuk 9. Uitstroom uit BW, MO en Jeugdzorg

In de bijlage is een overzicht van het aanbod aan woonzorgplekken voor de verschillende doelgroepen opgenomen (bijlage 1), figuren over geschiktheid en uitleg over de geschiktheidsanalyse (bijlage 2 en 3), een overzicht van afkortingen en definities in dit onderzoek (bijlage 4), uitleg en overzicht over de organisatie en bekostiging van de langdurige zorg (bijlage 5), inzicht in het huidig zorggebruik per doelgroep (bijlage 6) en kaarten met voorzieningen en aanbod per wijk (bijlage 7).

Naast de uitgewerkte kaarten die in bijlage 7 te vinden zijn, is er ook een interactieve kaart ontwikkeld waarop relevante wijkvoorzieningen en woonzorglocaties te zien zijn, evenals het aandeel 65-plussers/75-plussers op wijkniveau. Deze kaart is te vinden via de volgende link: www.companen.nl/arcgis/woonzorgdijkenwaard

2 Managementsamenvatting

Dit onderzoeksrapport geeft weer hoe de (toekomstige) vraag naar wonen met zorg of ondersteuning zich verhoudt tot het huidige aanbod voor verschillende zorg-doelgroepen in de gemeente Dijk en Waard. In dit hoofdstuk vatten we de huisvestingsopgave samen en geven we een aantal aandachtspunten voor visie en beleid. In de afzonderlijke hoofdstukken gaan we hier dieper op in.

2.1 De huisvestingsopgave

In dit onderzoek geven we een beeld van de verwachte ontwikkeling van de vraag naar verschillende vormen van wonen met zorg. Voor de meeste doelgroepen zijn hierbij verschillende prognosevarianten uitgewerkt: een 'basisprognose' die een demografische doorrekening geeft van de huidige vraag en een 'trendprognose' waarin rekening is gehouden met maatschappelijke trends die zorgen voor verschuivingen in de vraag. Eén van die ontwikkelingen is de toename van intensieve zorg voor ouderen buiten het traditionele verpleeghuis (via het Volledig Pakket Thuis). Binnen de zorg aan mensen met een psychische kwetsbaarheid is de decentralisatie van de middelen voor Beschermd Wonen een belangrijke ontwikkeling, naast de ontwikkeling dat steeds meer mensen ondersteuning krijgen in de thuissituatie in plaats van in een instelling.

Ouderen en mensen met een lichamelijke beperking

- De groep ouderen in de gemeente Dijk en Waard zal in de komende jaren sterk gaan groeien: in 2022 zijn er circa 10.770 65-plushuishoudens, in 2040 zal dit aantal zijn opgelopen tot ruim 16.390 huishoudens (+52%).
- Lang niet alle 65-plussers hebben een zorgvraag, en lang niet alle ouderen hebben behoefte aan een specifieke ouderenwoning. Om een inschatting te kunnen maken van het deel van de senioren dat behoefte heeft aan een bijzondere woonvorm zoals geclusterd wonen voor ouderen, is met het 'vitaliteitstredenmodel' een prognose gemaakt van het toekomstige zorggebruik van ouderen. De prognose van de behoefte aan verschillende woonvormen is hiervan afgeleid.
- De vergrijzing leidt de komende jaren tot een groeiende vraag naar woon-vormen voor ouderen waar zij samen wonen in een beschutte omgeving ('geclusterd wonen') en naar plekken in een woonzorgcentrum/verpleeghuis[1].
- Hoe sterk deze groei is, hangt af van welke trends en ontwikkelingen worden meegewogen. In de basisprognose (demografische doorrekening van de huidige situatie) stijgt de totale vraag naar vormen van geclusterd wonen voor ouderen en plekken in een woonzorgcentrum tussen 2022 en 2040 met 1.590 plekken/woningen (+210 woonzorgcentrum SOM, +470 woonzorgcentrum PG, +910 geclusterd wonen voor ouderen). In de trendprognose gaan we ervan uit dat meer mensen uit voorzorg verhuizen naar geclusterd wonen, en dat intensieve zorg vaker buiten het verpleeghuis of woonzorgcentrum wordt gegeven. In die variant stijgt de totale vraag naar vormen van geclusterd wonen tussen 2022 en 2040 met 2.480 plekken/woningen (+70 woonzorgcentrum SOM, +170 woonzorgcentrum PG, +2.240 geclusterd wonen voor ouderen).

[1] In dit onderzoek maken we voor de doelgroep ouderen een onderscheid tussen 'regulier wonen', 'geclusterd wonen voor ouderen' en 'woonzorgcentra'. De definities hiervan zijn te vinden in bijlage 4. We kijken naar de woonbehoefte van de totale groep 65-plussers. Hoe hoger de leeftijd, hoe vaker mensen behoefte hebben aan een vorm van geclusterd wonen of een plek in een woonzorgcentrum. Hier is in de analyses rekening mee gehouden.

- Het aanbod aan plekken in woonzorgcentra voor mensen met dementie (PG) is op dit moment niet voldoende om in de vraag te voorzien. We zien een klein tekort van 30 plekken. Uitgaande van het huidige aanbod loopt het tekort in de basisprognose op tot 500 plekken in 2040; in de trendprognose loopt het tekort op tot 200 plekken in 2040.
- Het aanbod aan plekken in woonzorgcentra voor mensen met somatische problematiek (SOM) is op dit moment ongeveer in balans met de vraag (klein tekort van 10 plekken). In de basisprognose loopt het tekort – bij gelijkblijvend aanbod - op tot 220 plekken in 2040 en in de trendprognose loopt het tekort op tot 80 plekken in 2040.
- In de categorie geclusterd wonen zien we op dit moment een tekort aan 480 woningen. In 2040 ligt het tekort – als er geen woningen worden toegevoegd aan de voorraad – tussen de 1.390 (basisprognose) en 2.720 woningen (trendprognose).
- Aanbieders hebben nieuwbouwplannen voor circa 210 wooneenheden waar zorg wordt geboden aan ouderen (intramuraal of met een Volledig Pakket Thuis). De opleverdatum is bij een deel van deze plannen nog niet bekend.
- In de sociale huurvoorraad is het aanbod aan geclusterd wonen voor ouderen op dit moment ruim vergeleken bij de vraag. Wanneer we uitgaan van de basisprognose en het huidige aanbod, dan zien we dat er vanaf 2035 een tekort ontstaat.
- De corporaties hebben plannen om het aanbod aan geclusterd wonen voor ouderen uit te breiden. Op het moment van schrijven van dit rapport waren de exacte aantallen hiervan nog niet bekend.
- In de vrije sector huur is het aanbod aan geclusterde woningen voor ouderen op dit moment niet voldoende om in de vraag te voorzien. We zien een tekort aan 80 particuliere huurwoningen. Uitgaande van de basisprognose loopt dit tekort op tot 200 woningen in 2040. Uitgaande van de trendprognose loopt dit tekort op tot 390 woningen in 2040.
- In de koopsector zien we op het moment een tekort aan 650 geclusterde woningen voor ouderen. Wanneer we uitgaan van de basisprognose loopt dit tekort op tot 1.150 woningen in 2040 en wanneer we uitgaan van de trend-prognose loopt het tekort op tot 1.830 woningen in 2040.

Reguliere woningen in de sociale voorraad zijn vaker 'geschikt' voor mensen met een mobiliteitsbeperking dan woningen in de particuliere huur- en koopsector.

- Van de totale woningvoorraad van circa 36.700 woningen is 20% 'geschikt', 46% relatief eenvoudig geschikt te maken en 34% 'ongeschikt' voor mensen met een mobiliteitsbeperking.[2]
- Corporatiewoningen zijn volgens de doorzonscan het vaakst 'geschikt' (52% van de sociale huurvoorraad, 4.860 woningen). Een relatief klein deel van de corporatiewoningen bestaat uit woningen die geschikt te maken zijn (14%, 1.330 woningen).[3]
- Koopwoningen zijn volgens de doorzonscan juist relatief vaak 'geschikt te maken' (57%, 14.860 woningen). Een relatief klein deel van de koopvoorraad is al geschikt (8%, 2.130 woningen).

Mensen met een verstandelijke beperking

- In Dijk en Waard wonen circa 900 volwassenen met een verstandelijke beperking. Het grootste deel van hen heeft een Wlz-indicatie (660) en woont in een geclusterde woonvorm van een zorgaanbieder. Een groep van circa 240

[2] Definities van een 'geschikte' en 'potentieel geschikte woning' zijn te vinden in bijlage 4.

[3] Volgens de eigen opgave van Woonwaard en Woonstichting Langedijk verhuren zij in de gemeente ongeveer 1.550 'rollatorgeschikte' woningen; dat is ongeveer een kwart van het totaal aantal woningen dat beide corporaties verhuren in de gemeente.

mensen ontvangt begeleiding vanuit de Wmo; deze mensen wonen over het algemeen zelfstandig.

- Een vergelijking van het huidige aanbod met de huidige vraag naar woonplekken voor mensen met een verstandelijke beperking in de gemeente laat een tekort zien van 15 geclusterde plekken. Dit tekort loopt bij gelijkblijvend aanbod op tot 125 plekken in 2040.
- Er is op dit moment geen aanbod aan 'gespikkeld wonen' voor deze doelgroep in de gemeente (zelfstandig wonen in de nabijheid van een woonvorm van waaruit ondersteuning wordt geboden); volgens de vraaganalyse zou de vraag hiernaar ongeveer 80 wooneenheden zijn. De vraag naar dergelijke woonvormen wordt op dit moment waarschijnlijk (deels) ingevuld doordat mensen bij hun ouders blijven wonen, of in een reguliere woning wonen met ambulante begeleiding.

Mensen met psychische problematiek

- Mensen met een psychische kwetsbaarheid wonen steeds vaker zelfstandig in de wijk. Een deel woont in woonvormen binnen Beschermd Wonen. Op 1 januari 2022 hadden 105 mensen in Dijk en Waard een indicatie voor Beschermd Wonen: 45 vanuit de Wlz en 60 vanuit de Wmo.
- Een vergelijking van het huidige aanbod met de huidige vraag naar beschermde woonplekken voor mensen met psychische problematiek laat een tekort zien van circa 20 plekken.
- Vanuit de regio wordt voor het deel van Beschermd Wonen dat wordt betaald vanuit de Wmo ingezet op meer ondersteuning in de thuissituatie (met Beschermd Thuis) in plaats van in beschermde woonvormen. Op termijn kan dit ervoor zorgen dat er minder beschermde woonplekken nodig zijn.

Kwetsbare jongeren

- Jeugdzorg met verblijf kent verschillende varianten: een deel van de jongeren verblijft in een pleeggezin, een ander deel in een gezinshuis of in een 'residentiële setting' zoals een behandelgroep. Begeleiding vanuit de jeugdwet stopt in principe na het 18e jaar, waarna jongeren ofwel uitstromen naar zelfstandig wonen ofwel doorstromen naar een instelling voor Wlz-zorg of Beschermd Wonen.
- Op jaarbasis zijn er in Dijk en Waard ongeveer 35 jongeren die vanuit een vorm van jeugdzorg met verblijf kunnen uitstromen. Een deel van hen stroomt door naar een plek in een zorginstelling voor (jong)volwassenen (Wlz, (L)VG, GGZ-W, BW), een deel naar een tussenvorm zoals een trainingshuis of geclusterd wonen met begeleiding, en een deel kan zelfstandig gaan wonen.

Maatschappelijke opvang

- Mensen die (tijdelijk) geen vorm van onderdak hebben, kunnen terecht bij de Maatschappelijke Opvang. De Maatschappelijke Opvang kent een grote verscheidenheid aan vormen, en ook een grote diversiteit aan cliënten, variërend van mensen die te maken hebben met huiselijk geweld, psychische problemen, schulden of verslaving tot mensen die als gevolg van een scheiding, al dan niet in combinatie met werkloosheid, op straat komen te staan.
- Het aanbod aan opvangplekken in de gemeente Dijk en Waard is beperkt; het bestaat uit 21 plekken voor volwassenen en 5 woningen voor zwerfjongeren. De regionale nachtopvang is gevestigd in Alkmaar.
- In het jaar 2021 meldden 19 mensen vanuit de gemeente Dijk en Waard zich voor een MO-traject. Dit zijn alle mensen met een huisvestingsvraag, vaak in combinatie met een andere hulpvraag. De jaarlijkse uitstroom vanuit opvang-voorzieningen ramen we op circa 20.

Uitstroom richting de reguliere woningmarkt

- Een verblijf in Beschermd Wonen, opvang en jeugdzorg is in principe tijdelijk; elk jaar stromen er dan ook mensen uit deze voorzieningen uit richting de woningmarkt. In regionaal verband zijn er afspraken gemaakt over het beschik-

baar stellen van woningen aan deze 'uitstromers' in het Woonzorg Pact Wonen met ondersteuning.

- Hoe groot de jaarlijkse vraag naar uitstroomwoningen zal zijn, is moeilijk te voorspellen. Dit is immers afhankelijk van veel factoren waaronder het effect van de inzet op preventie (wie niet instroomt in een voorziening, hoeft ook niet uit te stromen) en ambulantisering, en de ontwikkeling van de gemiddelde verblijfsduur van mensen die in een instelling verblijven. Voor de verwachte uitstroom uit jeugdzorgvoorzieningen is een uitvraag gedaan onder zorgaanbieders; voor Beschermd Wonen en Maatschappelijke opvang is een inschatting gemaakt op basis van de omvang van de huidige cliëntpopulatie en een aantal aannames.
- We verwachten dat in de komende jaren ieder jaar circa 26 tot 36 mensen zullen uitstromen vanuit jeugdzorg, Beschermd Wonen en de Maatschappelijke Opvang richting de reguliere woningmarkt in Dijk en Waard. Deze groep heeft over het algemeen behoefte aan een betaalbare sociale huurwoning. In de afgelopen jaren kwamen per jaar circa 590 betaalbare sociale huurwoningen vrij voor een nieuwe huurder (met een huurprijs tot de eerste aftoppingsgrens). Bij een gelijk blijvend aantal vrij komende huurwoningen betekent dat, dat 4 tot 6% van de vrijkomende betaalbare sociale huurwoningen nodig is om de groep uitstromers te huisvesten.
- Vanuit de groep vergunninghouders zien we een vraag naar 32 tot 60 woningen per jaar. Ook deze groep heeft behoefte aan een betaalbare sociale huurwoning.
- In totaal gaat het dus om 58 tot 96 zelfstandige woningen per jaar, plus 10 tot 13 eenheden in 'tussenvormen' (geclusterd wonen met begeleiding).
- Bij een gelijk blijvend aantal mutaties betekent dat, dat 10% tot 16% van de vrijkomende betaalbare sociale huurwoningen nodig is om de groep uitstromers én vergunninghouders die behoefte hebben aan een zelfstandige woning te huisvesten.

Tabel 2.1: Totale vraag naar woonruimte per jaar naar woonvorm (in wooneenheden)

Uitstroom vanuit:	**Zelfstandig/ gespikkeld wonen**	**Geclusterd wonen met begeleiding**	**Totaal**
Jeugdzorg met verblijf	8	6	14
Beschermd Wonen	10 - 20	4 - 7	14 - 27
Maatschappelijke opvang	8		8
Subtotaal	***26 - 36***	***10 - 13***	*36 - 49*
Vergunninghouders	32 - 60		32 - 60
Totaal	**58 - 96**	**10 – 13**	**68 - 109**

Figuur 2.1 en 2.2: Vraag-aanbod balans woonvormen voor ouderen (2022-2040)

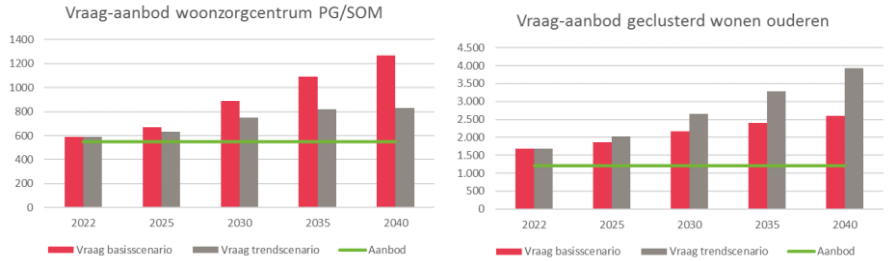

Figuur 2.3: Vraag-aanbod balans woonvormen voor mensen met een verstandelijke beperking (2022-2040)

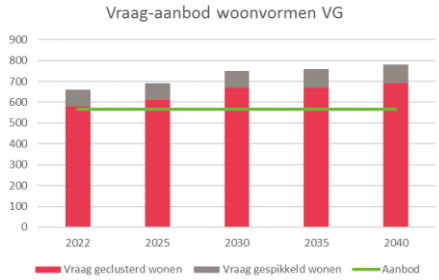

Tabel 2.2 Vraag en aanbod woonvormen voor ouderen

	Woonzorgcentrum SOM			Woonzorgcentrum PG			Geclusterd wonen ouderen			Regulier wonen ouderen		
	Aanbod 2022	**Vraag basisscenario**	**Vraag trendscenario**	***Aanbod 2022***	**Vraag basisscenario**	**Vraag trendscenario**	***Aanbod 2022***	**Vraag basisscenario**	**Vraag trendscenario**	***Aanbod 2022*)***	**Vraag basisscenario**	**Vraag trendscenario**
2022	*170*	180	180	*380*	410	410	*1.210*	1.690	1.690	*Ca. 21.500*	8.490	8.490
2025		200	190		470	440		1.870	2.020		9.380	9.260
2030		270	230		620	520		2.170	2.650		10.680	10.340
2035		330	250		760	570		2.410	3.290		11.790	11.190
2040		390	250		880	580		2.600	3.930		12.510	11.620

*) Vrijwel de gehele woningvoorraad in de gemeente behoort tot de categorie 'regulier wonen'; het hier genoemde aantal betreft het aantal geschikte + potentieel geschikte woningen, met aftrek van het aantal woningen in 'geclusterd wonen voor ouderen'.

Tabel 2.3 Vraag en aanbod woonvormen voor mensen met een verstandelijke beperking

	Geclusterd wonen VG (Wlz)		Gespikkeld wonen VG (Wlz)	
	Aanbod 2022	**Vraag**	***Aanbod 2022***	**Vraag**
2022	565	580	0	80
2025		610		80
2030		670		80
2035		670		90
2040		690		90

Tabel 2.4 Vraag en aanbod woonvormen voor doelgroep BW

	Geclusterd/gespikkeld wonen BW (Wlz / Wmo)			Beschermd Thuis		
	Aanbod 2022	**Vraag basisscenario**	**Vraag trendscenario**	***Aanbod 2022***	**Vraag basisscenario**	**Vraag trendscenario**
2022	*80*	100	100		*5*	*5*
2025		100	95		*5*	*10*
2030		105	90		*5*	*15*
2035		100	85		*5*	*20*
2040		100	85		*5*	*20*

2.2 Aandachtspunten voor de visie wonen, zorg en welzijn

Op dit moment werkt 1 op de 7 mensen in Nederland in de zorg. Als de inrichting van de zorg zo blijft als nu dan moet dat in 2040 - vanwege de vergrijzing - zijn toegenomen tot 1 op de 4. Dat is niet realistisch; op dit moment is er al een groot tekort aan personeel in de zorg. In het Programma Wonen en Zorg voor Ouderen (WOZO) roept minister Helder daarom op tot een andere blik op de zorg: 'zelf als het kan, thuis als het kan en digitaal als het kan'. Daarmee bouwt ze voort op een ontwikkeling die al langer gaande is, waarbij ouderen steeds langer zelfstandig blijven wonen en alleen als de zorgvraag dat echt noodzakelijk maakt, naar een woonzorgcentrum of verpleeghuis gaan. 'Omzien naar elkaar' wordt steeds belangrijker aangezien niet elke hulpvraag kan meer door professionele zorg-verleners worden ingevuld.

De komende jaren zal het aantal mensen met een zorgvraag dat woont in een reguliere woning in de wijk toenemen. Dat stelt eisen aan de woonomgeving in termen van toegankelijkheid en de spreiding van voorzieningen. Het is te verwachten dat een toenemend aantal ouderen een beroep zal doen op de gemeente voor een bijdrage voor een woningaanpassing en voor huishoudelijke ondersteuning.

Daarnaast groeit de vraag naar tussenvormen voor ouderen tussen regulier wonen en het verpleeghuis in: geclusterde woonvormen waar mensen zorg kunnen krijgen vanuit de zorgverzekeringswet of een Volledig Pakket Thuis (Wlz). Of ouderen nu wonen in een reguliere woning of in een geclusterde woning; in beide gevallen betekent de groei van de groep thuiswonende ouderen een extra belasting voor de huisartsenzorg en de wijkverpleging.

Niet alleen ouderen, maar ook andere mensen met een zorgvraag wonen steeds vaker 'gewoon in de wijk'. Bijvoorbeeld mensen met een verstandelijke beperking of een psychische kwetsbaarheid. Om ervoor te zorgen dat zij zich hier goed kunnen redden, moet er een goed aanbod zijn aan ambulante begeleiding; daarnaast is aandacht nodig voor dagbesteding of werk en financiën. Contact met mede-bewoners is voor deze mensen minstens zo belangrijk als voor andere inwoners, maar het leggen van die contacten gaat niet altijd vanzelf - ook daar is dus vaak hulp bij nodig.

In gesprekken met medewerkers van de gemeente Dijk en Waard en verschillende stakeholders is gesproken over deze en andere ontwikkelingen die spelen in de wereld van wonen, zorg en welzijn. Uit deze gesprekken kunnen we een aantal aandachtspunten destilleren voor de visie op wonen, welzijn en zorg die de gemeente samen met haar partners wil opstellen. Hieronder geven we deze aandachtspunten kort weer; in de verschillende hoofdstukken wordt elk van de punten nader toegelicht.

Algemeen

Om mensen met een zorgvraag goed en prettig te laten wonen in Dijk en Waard is meer nodig dan alleen voldoende passende woningen. Hieronder volgt een aantal aandachtspunten die voor verschillende groepen mensen met een zorgvraag relevant zijn.

- **Aandacht voor welzijn en zingeving**
  Het is belangrijk om oog te hebben voor het welzijn, zingevingsvraagstukken en het voorkomen van eenzaamheid onder ouderen en andere zorgvragers. Belangrijk hierbij zijn mogelijkheden voor ontmoeten nabij de woning.
- **Gemengd wonen met een mix van 'doelgroepen'**
  Er liggen mogelijkheden om 'vragers' en 'dragers' vanuit verschillende doel-groepen gezamenlijk te huisvesten. Wederkerigheid is hierin het fundament. Dergelijke gemengde woonvormen kunnen ook plek bieden aan mensen die net buiten de definities van bepaalde doelgroepen vallen.

- **Eigen plek als basis voor herstel**
  Om stappen te kunnen zetten richting herstel van een gezonde leefsituatie is het belangrijk voor mensen om een eigen plek te hebben waar zij zoveel mogelijk autonomie en privacy ervaren. Dit geldt zeker voor mensen die uitstromen vanuit Beschermd Wonen of een opvangvoorziening.
- **Voldoende mogelijkheden voor uitstroom**
  De doorstroming naar zelfstandig wonen vanuit jeugdzorg, Beschermd wonen en opvang is moeilijk door een combinatie van een laag inkomen, hoge huren in de particuliere sector en lange wachttijden voor een sociale huurwoning. Dit zorgt ervoor dat mensen soms langer dan gewenst en noodzakelijk in een dure voorziening blijven wonen.

Ouderen en mensen met een lichamelijke beperking

- **Doorstroming stimuleren**
  - Ouderen zijn over het algemeen niet erg verhuisgeneigd. Met het oog op het voorkomen van eenzaamheid onder ouderen, het voorkomen van hoge kosten voor woningaanpassing en een efficiënte inrichting van de zorg verdient het aanbeveling om ouderen wel tijdig te laten nadenken over hoe zij willen wonen als ze ouder worden - en ouderen die willen verhuizen naar een geschiktere woning hierbij te ondersteunen. Meer doorstroming op de woningmarkt komt ook andere woningzoekenden ten goede.
  - Een voorwaarde voor meer doorstroom is dat er voldoende aanbod en variëteit is in geclusterde en levensloopgeschikte (toegankelijke) woningen.
- **Heldere eisen voor nieuwbouw**
  - Om hoge kosten voor woningaanpassing te voorkomen is het verstandig om bij alle nieuwbouwprojecten eisen te stellen ten aanzien van de toegankelijkheid van de woning en de directe woonomgeving.
  - Ouderen die verhuizen naar een vorm van geclusterd wonen, doen dat vaak omdat zij hopen daar gemakkelijker contact te kunnen maken met medebewoners. Het is dus belangrijk om in deze complexen te zorgen voor mogelijkheden om andere bewoners te ontmoeten, bijvoorbeeld door een ontmoetingsruimte of een gezamenlijke tuin te realiseren.
  - De actieradius van ouderen en mensen met een lichamelijke beperking is beperkt; het is daarom verstandig om nieuwbouw voor deze groepen vooral dicht bij voorzieningen te realiseren (winkels, eerstelijnszorg, OV).
- **Mantelzorg beter mogelijk maken**
  - In de toekomst zal een steeds groter beroep worden gedaan op mantelzorgers. Om hen in staat te stellen deze rol vol te houden, is een goed aanbod aan mantelzorgondersteuning essentieel (advies, respijtzorg, logeerzorg).
  - Sommige mantelzorgers willen graag dicht bij degene wonen voor wie ze zorgen. Het is daarom te overwegen om de regels voor 'preventieve mantelzorgwoningen' te verruimen. Dit zijn units die kunnen worden geplaatst voordat daadwerkelijk sprake is van een zorgvraag.
- **Efficiënte inrichting van de zorg**
  - Als ouderen met een zorgvraag dichter bij elkaar wonen (bijvoorbeeld in geclusterde woonvormen), dan is zorgpersoneel minder tijd kwijt aan reizen tussen cliënten. Geclusterd wonen helpt ook tegen eenzaamheid bij ouderen en kan het 'omzien naar elkaar' bevorderen - waardoor het beroep op professionele zorg wordt verminderd.
  - Ook technologie kan helpen om het werk van zorgpersoneel te verlichten. Daarnaast kan technologie ervoor zorgen dat ouderen comfortabeler en veiliger kunnen wonen, en daarmee ook een verhuizing kunnen uitstellen.
  - Op dit moment zijn veel verschillende zorgaanbieders voor thuiszorg en wijkverpleging actief in dezelfde buurt of hetzelfde complex. Dit is (vanwege de reistijd) niet efficiënt en daarmee voor de toekomst wellicht niet houdbaar. Een betere afstemming tussen zorgorganisaties kan helpen om goede én betaalbare zorg aan cliënten te kunnen blijven bieden.
- **Meer aanbod aan flexibele zorg**
  - Landelijk zien we een groeiende behoefte aan plekken waar mensen 'tijdelijke zorg' ontvangen, bijvoorbeeld als zij na een ziekenhuisopname niet

meteen terug naar huis kunnen. Om langer thuis wonen mogelijk te maken, zijn dergelijke voorzieningen essentieel.

- **Groeiend potentieel aan vrijwilligers**
  - Lang niet alle ouderen hebben een zorgvraag; de groei van de groep gepensioneerden betekent ook een groei van de groep potentiële vrij-willigers - goud in tijden van personeelskrapte in de zorg. Daarbij is wel een aandachtspunt dat deze 'nieuwe ouderen' vaak liever incidenteel vrijwilligerswerk doen dan dat zij een langdurige verplichting aangaan.
- **Wachtlijstbeheer en woningtoewijzing aangepaste woningen**
  - Een groot deel van de levensloopgeschikte woningen in Dijk en Waard wordt op dit moment bewoond door mensen zonder mobiliteitsbeperkingen. Gerichte woningtoewijzing binnen de sociale huursector kan ervoor zorgen dat in de toekomst minder woningen hoeven worden aangepast.
  - Dit geldt nog sterker voor huurwoningen die zijn aangepast voor mensen die afhankelijk zijn van een rolstoel. Zorgvuldig wachtlijstbeheer en een zorgvuldige procedure voor matching en woningtoewijzing kan voorkomen dat rolstoelwoningen naar een regulier woningzoekende gaan en daardoor langdurig niet meer beschikbaar zijn voor de doelgroep.

Mensen met een verstandelijke beperking

- **Woonvormen op de juiste plek**
  - Vanuit het oogpunt van inclusie en het versterken van zelfredzaamheid verdient het de voorkeur om woonvormen voor mensen met een lichte verstandelijke beperking dicht bij voorzieningen zoals winkels en openbaar vervoer te realiseren.
  - Ook mensen met een verstandelijke beperking worden steeds ouder. Voor deze ouder wordende groep kan een woonplek in het buitengebied, dus meer in de luwte in plaats van in de drukte van de stad, wenselijk zijn.
  - Cliënten wonen verspreid over de gemeente en worden vervoerd naar plekken voor werk en dagbesteding. Een deel van de cliënten kan wellicht dichter bij huis aan het werk of dichter bij het werk gaan wonen.
- **Kwaliteitsslag in woonvormen**
  - Woonvormen met eigen voorzieningen hebben de voorkeur; met name eigen sanitair is hierbij belangrijk.
  - Een ontmoetingsruimte of een gezamenlijke woonkamer in een woonvorm kan ook een functie vervullen voor cliënten die in de nabije omgeving ('
  - ') wonen en voor andere bewoners uit de wijk; denk aan dagbesteding of een gezamenlijke maaltijd.
  - Technologische ontwikkelingen kunnen bijdragen aan het meer zelfstandig laten wonen van de VG-doelgroep. Daarbij blijft het essentieel dat bewoners kunnen terugvallen op zorgverleners als zij dat nodig hebben.
- **Domeinoverstijgende samenwerking**
  - Om goede zorg te kunnen bieden aan ouder wordende VG-cliënten is samen-werking tussen VG-zorgaanbieders en zorgaanbieders voor ouderenzorg wenselijk. Dit vraagt om een flexibele, domein-overstijgende inzet van financiële middelen.
- **Meer ruimte voor eigen regie**
  - Landelijk zien we een stijgende behoefte aan kleinschalige woonvormen met meer ruimte voor eigen regie van cliënten en ouders en meer verbinding met de rest van de samenleving.

Mensen met psychische problematiek

- **Randvoorwaarden voor ambulantisering**
  - Vanuit de regio wordt ingezet op meer begeleiding in de thuissituatie in plaats van in een intramurale setting. Een belangrijke voorwaarde is dat er voldoende woningen zijn voor mensen die kunnen uitstromen. Daarnaast vereist deze ontwikkeling dat er voldoende financiële middelen beschikbaar zijn om adequate begeleiding te kunnen bieden.

- Goede ambulante begeleiding en inzet op steunstructuren in de wijk zijn ook belangrijk om instroom in Beschermd Wonen te voorkomen.

- **Tussenvormen**
  - De stap van een beschermde woonvorm naar (begeleid) zelfstandig wonen is vaak groot. Zorg voor tussenvormen, bijvoorbeeld in de vorm van geclusterd wonen met ambulante begeleiding.
  - Een ruimer aanbod aan tussenvormen kan wellicht ook instroom in Beschermd Wonen en opvangvoorzieningen voorkomen.

Maatschappelijke Opvang

- **Groei jongeren en economisch daklozen in Maatschappelijke Opvang**
  - Landelijk is er in de afgelopen jaren een groei te zien van het aantal jongeren en economisch daklozen die zich melden bij de Maatschappelijke Opvang. Deze mensen hebben lang niet allemaal een begeleidingsvraag en zijn dus meer geholpen met een (tijdelijke) woning dan met een opvangplek.
- **Tijdelijke woonvormen**
  - Tijdelijke woonvormen (flexwonen) kunnen een oplossing zijn om aan de acute nood tegemoet te komen. Flexwoningen kunnen zowel worden ingezet voor urgent woningzoekenden (om dakloosheid te voorkomen) als als uitstroomwoning voor mensen die vanuit de opvang komen.
- **Preventie**
  - Naast mogelijkheden voor uitstroom is er aandacht nodig voor preventie van dak- en thuisloosheid, onder meer door vroegsignalering van schuldenproblematiek en goede ambulante begeleiding van mensen die moeite hebben om helemaal zelfstandig te functioneren in de maatschappij (laatste kans beleid).

Kwetsbare jongeren

- **Voldoende mogelijkheden voor uitstroom**
  - De doorstroming naar zelfstandig wonen is moeilijk door een combinatie van een laag inkomen, hoge huren in de particuliere sector en lange wachttijden voor een sociale huurwoning. De inschrijftijd van jongeren is per definitie kort, aangezien zij zich pas vanaf hun 18e kunnen inschrijven bij een corporatie.
  - Hierdoor ontstaat er onbedoeld een perverse prikkel voor sommige jongeren om langer dan noodzakelijk in een jeugdzorgvoorziening te blijven (met een verlengde jeugdzorgindicatie) of om elders verblijf te zoeken, zoals in het (dure) Beschermd Wonen.
- **Tussenvormen**
  - Voor sommige jongeren is de stap naar (begeleid) zelfstandig wonen na hun jeugdzorgtraject nog te groot. Zij hebben behoefte aan een tussenstap, bijvoorbeeld in een woonvorm voor 'geclusterd wonen met begeleiding' of in een trainingshuis. Een goed aanbod aan 'tussenvormen' kan ook instroom bij instellingszorg (Beschermd Wonen en Maatschappelijke Opvang) voorkomen.
  - Biedt maatwerk; niet voor alle jongeren is een geclusterde woonvorm geschikt.

Uitstroom richting reguliere woningmarkt

- **Blijvend voldoende woningen beschikbaar stellen voor uitstroom**
  - De werkafspraken uit het Pact Wonen met ondersteuning, commitment op leefbaarheid, bieden een goede basis om uitstromers vanuit Beschermd Wonen, opvang en jeugdzorgvoorzieningen aan een woning te helpen. Eind 2022 worden de afspraken geactualiseerd. Hierbij zal niet alleen de inschatting van de behoefte vanuit verschillende doelgroepen leidend zijn, maar ook de mogelijkheden van de corporaties om woningen te leveren.

- Om de druk op de woningmarkt te verlichten en mensen uit aandachtsgroepen meer kans te geven op een woning, is het goed om ook de mogelijkheden van nieuwbouw van tijdelijke woningen te verkennen.

- **Zachte landing in de wijk**
  - Om uitstroom succesvol te laten zijn, is aandacht voor een 'zachte landing in de wijk' belangrijk. Voldoende begeleiding na uitstroom, bij voorkeur van een vertrouwde begeleider, is een basisvoorwaarde. Hierbij moet aandacht uitgaan naar de financiën, dagbesteding of werk en de eisen die aan een 'goede huurder' kunnen worden gesteld. Dit vergroot de kans op herstel en/of doorgroei naar zelfredzaamheid.
- **Aandacht voor leefbaarheid**
  - Goede begeleiding voor uitstromers helpt bij het voorkomen van overlast en het behouden van een goede leefbaarheid in de wijk. Daarmee draagt het ook bij aan het draagvlak in buurten en wijken voor het huisvesten van uitstromers.
  - Vanuit het oogpunt van leefbaarheid is het ook belangrijk om oog te hebben voor het voorkomen van concentraties van kwetsbare inwoners. Bij het zoeken van een geschikte woning voor uitstromers is dit een aandachtspunt.
  - Een goede 'infrastructuur' voor 'omzien naar elkaar' helpt om de draagkracht van wijken en buurten te versterken (ontmoetingsruimtes, ondersteuning via community building)

Ontwikkelpotentie Dijk en Waard

Volgens de Monitor Plancapaciteit van de provincie Noord-Holland worden er tussen nu en 2040 circa 9.200 nieuwe woningen gebouwd in de gemeente Dijk en Waard. Voor iets minder dan 25% staat het programma vast, voor nog eens 25% wordt het programma voorbereid. Dat wil zeggen dat er voor nog ongeveer 4.500 woningen plannen gemaakt moeten worden. Dat biedt ruimte om in het woningbouwprogramma ruimte te maken voor passende woonruimte voor groepen met een zorgvraag. Dit gaat uiteraard het gemakkelijkste op grond die in eigendom is van de gemeente.

Voor de meeste doelgroepen is de uitbreidingsopgave voor de komende jaren beperkt. Voor de doelgroep ouderen is er wel een grote uitbreidingsopgave: afhankelijk van de prognosevariant groeit de totale vraag naar geclusterd wonen en plekken in woonzorgcentra (inclusief plekken waar de zorg op basis van scheiden wonen-zorg wordt geboden) in de periode 2022 tot 2040 met 1.590 tot 2.480 wooneenheden.

Als dit volledig via nieuwbouw zou moeten worden gerealiseerd, dan zou 17% tot 27% van de bouwopgave van Dijk en Waard tot 2040 gereserveerd zou moeten worden voor vormen van geclusterd wonen voor ouderen. Dit lijkt niet realistisch; een deel van de uitbreiding zal dus gerealiseerd moeten worden via aanpassing van de bestaande voorraad.

3 Ouderen

In dit hoofdstuk gaan we in op de vraag naar specifieke huisvesting voor ouderen. Lang niet alle ouderen (65-plussers) hebben een zorgvraag, en lang niet alle ouderen hebben behoefte aan een specifiek soort woning vanwege die zorgvraag. Verreweg de meeste ouderen wonen thuis en zijn vitaal. De meesten zijn dan ook niet afhankelijk van langdurige zorg en ondersteuning. Ook van de 85-plussers woont 70% nog thuis, al dan niet met ondersteuning vanuit de wijkverpleging.

3.1 Doelgroep en context

In dit hoofdstuk gaan wij in op de woonvraag van drie groepen ouderen:

- Ouderen die vanwege hun gezondheidssituatie een beroep doen op Wlz-zorg. Dat betekent dat zij 'levenslang en levensbreed' ondersteuning nodig hebben, thuis of in een zorginstelling. Het gaat om mensen die permanent toezicht of 24 uur per dag zorg in de nabijheid nodig hebben. De meeste van deze mensen wonen in een verpleeghuis of woonzorgcentrum, een deel in een geclusterde woonvorm zoals een serviceappartement.
- Daarnaast gaan wij in op de woonvraag van ouderen met een lichtere zorg-vraag: welk deel van hen doet een beroep op een geclusterde woonvorm en welk deel zal in de toekomst wonen in een (aangepaste) reguliere woning?
- Ook hebben we aandacht voor de groep ouderen *zonder* zorgvraag; een deel van hen anticipeert op een mogelijke zorg- of ondersteuningsvraag in de toekomst en wenst daarom ook een specifiek soort woning.

De leeftijd waarop mensen zich 'oud' voelen verschilt van persoon tot persoon. Wij kiezen er in dit onderzoek voor om de totale groep 65-plussers te betrekken in de analyses. In de gebruikte methodiek wordt wel een onderscheid gemaakt naar leeftijdsgroepen binnen die totale groep, op basis van de zorg- en ondersteunings-behoefte per leeftijdsgroep en de woonbehoefte die daarmee samenhangt.

Demografie

In januari 2022 woonden er 87.858 mensen in de gemeente Dijk en Waard. Volgens de bevolkingsprognose van de gemeente zal Dijk en Waard in 2040 uit 98.481 inwoners bestaan (+12%). De gemeente Dijk en Waard heeft in vergelijking met veel andere gemeenten in Nederland een relatief jonge bevolking, maar het aantal ouderen in de gemeente neemt in de komende jaren sterk toe - en daarmee ook het aandeel op de totale bevolking. In onderstaand figuur zien we dat het aandeel 65-plussers op de totale bevolking groeit van 20% nu, naar 25% in 2040.

Figuur 3.1: Bevolkingssamenstelling gemeente Dijk en Waard, 2022 - 2040

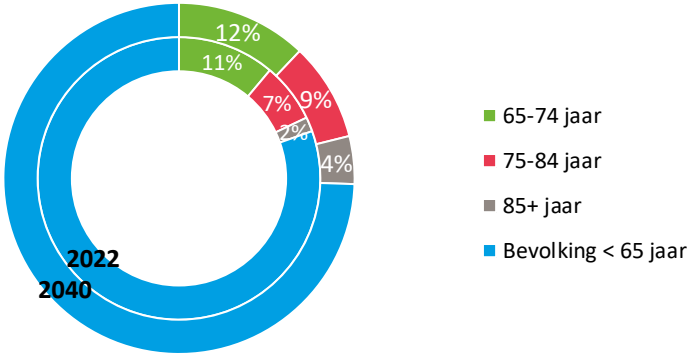

Bron: Bevolkingsprognose Dijk en Waard.

Wanneer we kijken naar het aandeel 65-plushuishoudens ten opzichte van het totaal aantal huishoudens in de gemeente, zien we dat het aandeel nu 30% is en in 2040 38%. Er is met name een sterke groei te zien in de oudste groep (85-plus).

Figuur 3.2: Huishoudenssamenstelling gemeente Dijk en Waard, 2022 - 2040

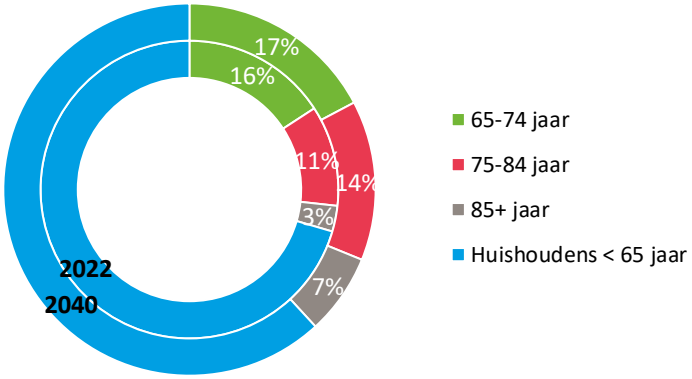

Bron: Huishoudensprognose Dijk en Waard.

3.2 Woonwensen en woonvormen

Wensbeelden ouderen

De woonvraag onder ouderen valt uiteen in de groep die een beroep doet op regulier wonen, een groep die woont in (kleinschalig) geclusterd wonen en de groep die woont in geclusterde woonconcepten waar intensieve zorg geboden wordt. Op basis van literatuuronderzoek en gesprekken met ouderen en mantelzorgers die we elders in het land hebben gehouden, geven we hieronder een beschrijving van de belangrijkste woonwensen van (toekomstige) ouderen.

Verhuisgeneigdheid

- De verhuisgeneigdheid onder ouderen is over het algemeen laag, vooral onder ouderen met een eigen woning. Met woningaanpassingen en de scootmobiel is langer thuis wonen goed mogelijk, mits ouderen hier zelf tijdig op anticiperen. Als veel ouderen hun woning willen aanpassen en hiervoor een beroep doen op de Wmo, dan kan dit tot hoge kosten leiden voor de gemeente.
- Ouderen die wonen in een woning die niet makkelijk aanpasbaar is hebben vaker een verhuiswens, net als ouderen die ver van voorzieningen wonen. Daarnaast is de eigen gezondheid en de gezondheid van de partner een belangrijke reden om wel of niet te verhuizen.
- Een veel genoemde reden om niet te willen verhuizen, is de angst voor hogere woonlasten na een verhuizing. De verkoop van een koopwoning levert veel ouderen weliswaar vermogen op, maar een grote groep hikt er tegenaan om dit vermogen in te zetten om een huur te gaan betalen die (veel) hoger ligt dan de eerdere maandelijkse hypotheeklasten.

Woning

- De eisen die een persoon aan zijn of haar woning stelt, verschillen van persoon tot persoon. Om voorbereid te zijn op fysieke ongemakken en mobiliteitsproblemen, geven veel ouderen aan dat zij graag willen wonen in een levensloopgeschikte woning die voldoet aan de volgende uitgangspunten: de woning moet gelijkvloers zijn, zonder drempels, met één of twee slaapkamers en een verhoogd toilet.
- Voor ouderen zonder zorgvraag of met een lichte zorgvraag zijn hofjes een aantrekkelijke woonvorm vanwege de mogelijkheid van sociaal contact. Met een ‘hofje’ bedoelen we hier overigens niet alleen grondgebonden woningen rondom een binnentuin; het belangrijkste is dat het ontwerp uitnodigt tot onderling contact en betrokkenheid. Dat kan bijvoorbeeld ook in een appartementencomplex met een gezamenlijk atrium en restaurant.
- Een belangrijke woonwens voor veel ouderen is een ontmoetingsplek in de nabijheid, bij voorkeur in het complex. Gezelligheid, activiteiten en samen zijn, zijn belangrijk voor ouderen. De ervaring leert dat activiteiten niet overal vanzelf tot stand komen; enige ondersteuning is hier vaak wel bij nodig.

Woonomgeving

- Vanwege een afnemende mobiliteit is het voor veel ouderen prettig om dicht bij voorzieningen te wonen. De belangrijkste voorzieningen zijn daarbij de huisarts en ontmoetingsplekken. Een supermarkt of apotheek worden ook vaak genoemd, maar boodschappen en medicijnen kunnen ook met een koerierdienst thuis worden geleverd.
- Voor mensen met dementie geldt dat de nabijheid van een woonzorgcentrum en dagopvang gewenst is, zodat zorg en ondersteuning kan worden opgeschaald als dat nodig is.
- Ook mensen met dementie blijven graag wonen in de vertrouwde woonomgeving. Om hen in staat te stellen hier te blijven wonen is het goed om te werken aan een 'dementievriendelijke buurt'. In deze aanpak worden buurtbewoners, winkeliers, et cetera voorgelicht over hoe dementie te herkennen. Zo kunnen zij rekening houden met mensen met dementie en hen bijvoorbeeld als zij verdwaald zijn, terug naar huis begeleiden.

Zorg en ondersteuning

- De persoonlijke aard van de zorgverlening is belangrijk voor ouderen. Het afstemmen van zorg en ondersteuning op het individu blijft een belangrijk aandachtspunt.
- Voor de huidige generatie ouderen zijn technologische oplossingen in zorg en ondersteuning in sommige gevallen te ingewikkeld en te duur. Enkelen geven aan hier moeilijk mee om te kunnen gaan en mensen met dementie kunnen het veelal niet meer aanleren. Ook zijn sommige mantelzorgers onvoldoende bekend met de werking. De veelvoud aan keuzes creëert onvoldoende zicht op wat goed is en wat werkt. Voorlichting over de inzet van vernieuwende technologieën aan zorgverleners en ouderen zelf is belangrijk. Over het algemeen zullen toekomstige ouderen echter adaptief genoeg zijn om met het gros van de technologische vernieuwingen overweg te kunnen.

Woonvormen voor ouderen

Wij maken in dit rapport een onderscheid tussen 'regulier' en 'geclusterd' wonen. Reguliere woningen zijn 'gewone', niet-geclusterde woningen. Het gaat hierbij zowel om gezinswoningen als om appartementen of studio's. In alle gevallen betreft het woningen waar ook jongere mensen en mensen zonder zorgvraag kunnen wonen.

Onder geclusterde woonvormen valt een uiteenlopend palet aan woonvormen: van klassieke seniorencomplexen en aanleunwoningen tot hofjes en woonzorgboerderijen. Het gezamenlijke kenmerk van de woningen is dat ze een zekere mate van beschutting en gemeenschap bieden, en dat ze bestaan uit levensloopgeschikte woningen. In 'geclusterd wonen voor ouderen' kunnen ouderen ook zonder zorgindicatie komen wonen.

Een beperkt deel van het geclusterde aanbod richt zich op specialistische verpleeghuiszorg. In deze complexen is een zorgindicatie wél een voorwaarde om er te kunnen wonen. Deze woonvormen vatten we samen onder de noemer 'woonzorgcentrum'.

Van de ouderen met een (zware) zorgvraag woont een groot deel in een woonzorgcentrum of in geclusterd wonen voor ouderen. Daarnaast zijn er ook ouderen zonder zorgvraag die er - uit voorzorg, of vanwege een behoefte aan comfort of sociale contacten - voor kiezen om in een geclusterde woonvorm te gaan wonen.
De onderstaande illustraties geven een indruk van de variëteit aan woonvormen die vallen onder de noemer 'geclusterd wonen'.

Figuur 3.3: Voorbeelden van geclusterd wonen voor ouderen

Wij maken in dit rapport geen onderscheid tussen 'intramuraal' en 'extra-muraal'. Het komt steeds meer voor dat mensen met een Wlz-indicatie gebruik maken van 'extramurale woonvormen' waarbij zij zelf huur betalen voor hun woning en zorg en ondersteuning ontvangen vanuit de Wet langdurige zorg. Er bestaan ook hybride vormen: woon-zorgcomplexen waar een deel van de bewoners zowel de zorg als het verblijf betalen vanuit een Wlz-indicatie en andere bewoners die daar wonen op basis van scheiden wonen en zorg. Het verschil tussen 'intramuraal' en 'extra-muraal' is in die gevallen zuiver administratief. De verwachting van zorgaanbieders is dat er in de toekomst steeds meer van dit soort hybride concepten zullen komen.

3.3 Zorgvraag in beeld

De groep ouderen in de gemeente Dijk en Waard zal in de komende jaren sterk gaan groeien: in 2022 zijn er circa 10.770 65-plushuishoudens, in 2040 zal dit aantal zijn opgelopen tot ruim 16.390 huishoudens (+52%).

De meerderheid van de 65-plussers in Dijk en Waard is vitaal en kan nog prima uit de voeten in een reguliere woning. Veel ouderen zijn niet afhankelijk van langdurige zorg en ondersteuning; een deel van de ouderen ontvangt wel ondersteuning vanuit de wijkverpleging en/of Wmo. Ook ouderen die beperkingen beginnen te krijgen, kunnen nog heel veel wél. Vanuit de positieve gezondheidsbenadering is het van belang om niet te denken vanuit beperkingen, maar vanuit de mogelijkheden en wensen die mensen hebben. Tegelijkertijd weten we dat met het afnemen van de vitaliteit de woonwensen van ouderen veranderen.

Om een inschatting te kunnen maken van het deel van de senioren dat behoefte heeft aan een bijzondere woonvorm, zoals geclusterd wonen voor ouderen, maken wij gebruik van het vitaliteitstredenmodel van Companen. Dit model bevat vier treden. In de eerste trede zitten de meest vitale ouderen, die niet of nauwelijks gebruik maken van zorg; in de vierde trede vallen ouderen met een zware zorg-vraag. In het model worden ouderen (65+) ingedeeld op basis van de 'zwaarste' zorgvorm die zij het afgelopen jaar ontvingen. Als voorbeeld: ouderen die zowel huishoudelijke hulp vanuit de Wmo krijgen als wijkverpleging vanuit de Zvw, tellen we mee in vitaliteitstrede 3.

Toelichting Vitaliteitstredenmodel

- De meest vitale ouderen zitten in vitaliteitstrede 1. Zij hebben geen zorg-indicatie, maar maken hooguit gebruik van eerstelijns huisartsenzorg of zorg van de specialist (vanwege een acute zorgvraag, chronische ziekte of specialistische geestelijke gezondheidszorg).
- Als ouderen gebruik maken van Wmo-ondersteuning, dan vallen ze in vitaliteitstrede 2. Het gaat hier ook om relatief vitale ouderen. De ondersteuning die zij krijgen bestaat uit hulpmiddelen, voorzieningen, huishoudelijke hulp of andere ondersteuning waarvoor een eigen bijdrage verschuldigd is.
- In vitaliteitstrede 3 vallen ouderen die wijkverpleging ontvangen vanuit de Zvw. Een deel van deze mensen ontvangt ook ondersteuning vanuit de Wmo.
- In vitaliteitstrede 4 vallen ouderen die een Wlz-indicatie hebben. Ouderen met een Wlz-indicatie kunnen terecht in een verpleeghuis, maar zij kiezen er tegenwoordig vaker voor om zelfstandig te blijven wonen met intensieve zorg (vanuit een Volledig Pakket Thuis). Op die manier kunnen zij zo lang mogelijk zelf regie houden over hun woon(zorg)situatie.

Figuur 3.4: Vitaliteitstredenmodel

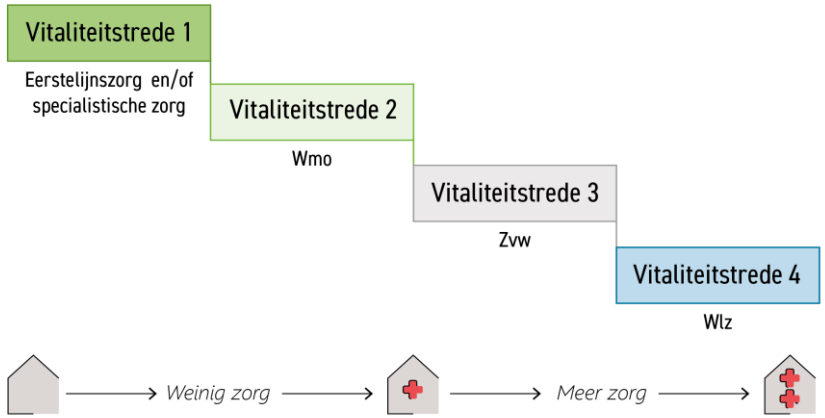

De indeling in treden geeft inzicht in de zorgvraag en vitaliteit van ouderen, en is daarmee een goede voorspeller van de woonvraag. De ervaring leert dat ouderen naarmate ze minder vitaal worden, vaker kiezen om te verhuizen naar een geclusterd woonconcept voor ouderen. Een deel van de ouderen in vitaliteitstrede 1 of 2 kiest er ook voor om te verhuizen naar geclusterd wonen: niet vanwege hun actuele zorgvraag, maar vaak uit voorzorg of vanwege een behoefte aan sociaal contact of comfort. Ouderen in vitaliteitstrede 3 maken vaker de keuze om te verhuizen, al woont ook van deze groep nog een aanzienlijk deel in een reguliere woning. In vitaliteitstrede 4 woont een aanzienlijk deel van de ouderen in een geclusterd woonconcept waar intensieve zorg geboden wordt (zoals een verpleeghuis); ook voor deze groep geldt echter dat een deel nog in een reguliere woning woont.

Het volgende figuur laat zien wat de huidige verdeling is van ouderen in de gemeente Dijk en Waard naar de verschillende vitaliteitstreden. In paragraaf 3.3 gaan wij in op de huidige woonsituatie van ouderen in Dijk en Waard.

Figuur 3.5 laat zien hoeveel mensen in de komende jaren zullen vallen in de verschillende vitaliteitstreden, uitgaande van het huidige zorggebruik per leeftijdscategorie en de demografische prognose. De groei is met name fors in vitaliteitstrede 4.

Figuur 3.5: Prognose vitaliteit ouderen in Dijk en Waard, naar vitaliteitstrede (in personen)

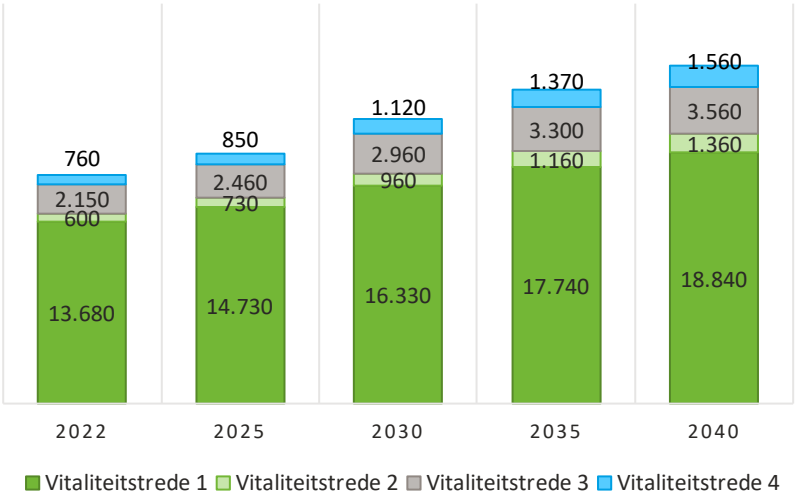

Bron: Woonzorgweter Companen, bevolkingsprognose gemeente Dijk en Waard, CBS Microdata, 2022.

Dementie

In Nederland hebben 290.000 mensen dementie; 100.000 van hen hebben nog geen diagnose. Het grootste deel van de mensen met dementie woont zelfstandig; circa 80.000 mensen met dementie wonen in een verpleeg- of verzorgingshuis.

Het aantal mensen met dementie neemt sterk toe. Uit een prognose van Alzheimer Nederland blijkt dat er, in de periode tot 2040, sprake is van meer dan een verdubbeling. In de periode tot 2050 zien we zelfs bijna een verdriedubbeling.

Tabel 3.1: Prognose aantal mensen met dementie in Dijk en Waard (2021 - 2040)

	2021	2025	2030	2040	2050
Heerhugowaard	760	1.000	1.400	1.900	2.300
Langedijk	440	550	720	970	1.100
Totaal	**1.200**	**1.550**	**2.120**	**2.870**	**3.400**

Bron: Alzheimer Nederland.

3.4 Vraaganalyse

Een zwaardere zorgvraag gaat vaak samen met fysieke, psychosociale en/of mobiliteitsbeperkingen. Dit houdt bijvoorbeeld in dat mensen met een hogere zorgvraag buitenshuis minder grote afstanden afleggen, binnenshuis niet alle algemene dagelijkse levensverrichtingen (ADL) kunnen ondernemen of dat zij minder sociale contacten hebben. Als gevolg zien we dat deze ouderen vaker behoefte hebben aan een geclusterde woonvorm, die meer uitnodigt tot ontmoeting, meer beschutting biedt en waar voorzieningen aanwezig of dichtbij zijn. Ouderen met de zwaarste zorgvraag (vitaliteitstrede 4) wonen in een verpleeghuis of krijgen Wlz-zorg in een reguliere woning of geclusterde woonvorm via een Volledig Pakket Thuis. In de gemeente Dijk en Waard valt op dit moment 4% van de hele groep 65-plussers in deze vitaliteitstrede 4.

Ouderen in de andere zorgtreden wonen in meerderheid in een reguliere woning. Hoe hoger de zorgtrede, hoe groter de kans dat een oudere ervoor kiest om in een geclusterde woonvorm te gaan wonen. Het volgende figuur geeft weer in welke woonvormen ouderen in de verschillende vitaliteitstreden op dit moment wonen. De percentages zijn gebaseerd op CBS-Microdata.

Figuur 3.6: Verdeling woonvraag per vitaliteitstrede (situatie 2022)

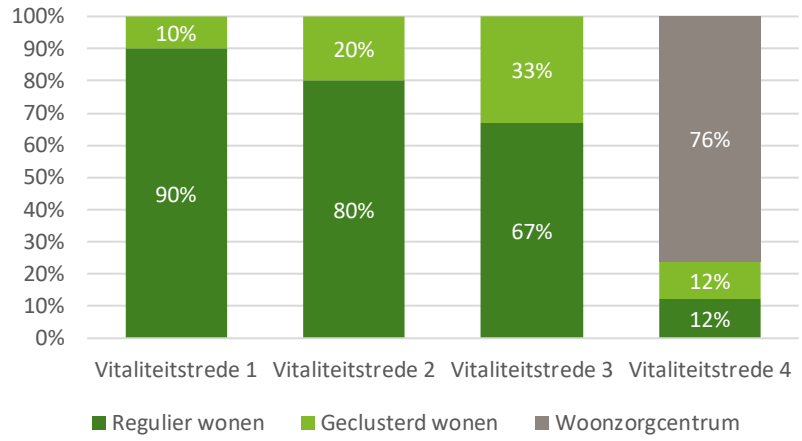

Bron: CBS-Microdata.

In figuur 3.5 lieten we zien welke groei we in de komende jaren verwachten voor de verschillende vitaliteitstreden. Wanneer we deze informatie combineren met de huidige woonsituatie per vitaliteitstrede (figuur 3.6), dan volgt daar een beleidsvrije vraagprognose voor woonvormen uit. Deze prognose noemen we de basisprognose. Tabel 3.2 toont het resultaat. In de tabel is te zien dat ook in de toekomst het grootste deel van de 65-plussers zal wonen in een reguliere woning. De toename in de vraag naar regulier wonen zal zich niet in zijn geheel vertalen in een nieuwbouwopgave; veel toekomstige ouderen wonen per slot van rekening al in een woning en zullen in deze zelfde woning blijven wonen als ze ouder worden.

Doordat er steeds meer 75- en 85-plussers in de gemeente Dijk en Waard wonen, zal onder ouderen de behoefte aan geclusterd wonen (met of zonder zorg) in verhouding meer gaan toenemen dan de behoefte aan regulier wonen. Het aantal oudere huishoudens blijft gestaag toenemen tot 2040. Als gevolg zien we een stijging in de vraag naar geclusterd wonen met én zonder Wlz-zorg.

Tabel 3.2: Prognose vraag naar woonvormen voor ouderen gemeente Dijk en Waard, basisprognose (2022 - 2040, huishoudens, afgerond op 10-tal)

	2022	2025	2030	2035	2040
Regulier wonen	8.490	9.380	10.680	11.790	12.510
Geclusterd wonen	1.690	1.870	2.170	2.410	2.600
Woonzorgcentrum SOM	180	200	270	330	390
Woonzorgcentrum PG	410	470	620	760	880
Totaal	**10.770**	**11.920**	**13.740**	**15.300**	**16.380**

Bron: Bevolkingsprognose Dijk en Waard 2022, indicatiegegevens CIZ.

Trendvariant

Met de basisprognose als vertrekpunt zijn we in gesprek gegaan met stakeholders. In deze bijeenkomst hebben we trends en ontwikkelingen besproken die van invloed kunnen zijn op de toekomstige vraag naar wonen met zorg voor ouderen. Op basis van de bespreking hebben we een trendvariant van de behoefteprognose uitgewerkt waarin we rekening hebben gehouden met de volgende punten die uit het gesprek naar voren kwamen:

- **Generatiewissel en nieuwe woonvormen:** Het huidige aanbod in de gemeente Dijk en Waard voldoet niet volledig aan de wensen van nieuwe ouderen. Op het moment hebben ouderen de keus om langer thuis te blijven of naar een plek in een verpleeghuis te verhuizen. Tussenvormen zijn er weinig. De nieuwe generatie ouderen blijft langer vitaal en wil meer keuzemogelijkheden hebben die aansluiten bij hun wensen/behoeften. Als er een gevarieerder aanbod komt, dan verwachten de deelnemers aan de werksessie dat meer ouderen zullen verhuizen naar vormen van geclusterd wonen.
- **Technologische ontwikkelingen:** In Dijk en Waard is er mondjesmaat sprake van inzet op technologische innovatie. Het is niet de verwachting dat de inzet van technologie op korte termijn voor hele revolutionaire veranderingen in de woonwensen van ouderen zal leiden. De inzet van technologie kan er wel voor zorgen dat ouderen met een zorgvraag iets langer in een reguliere of geclusterde woning kunnen blijven wonen.

- **Doorstroming bevorderen:** Verhuizen is voor veel ouderen een grote stap, waardoor deze wordt uitgesteld tot het moment dat het echt niet anders kan. Om doorstroming te stimuleren is allereerst genoeg en divers aanbod belangrijk. Daarnaast kan goede communicatie over de mogelijkheden voor verhuizen behulpzaam zijn.
- **Overheidsbeleid**: Het overheidsbeleid is er op gericht om ook Wlz-zorg zoveel mogelijk in de 'thuissituatie' te leveren, om zo de kosten van de zorg beheersbaar te houden. Een deel van de vraag naar Wlz-zorg zal in de toekomst daarom niet meer intramuraal worden ingevuld, maar in woonvormen waar mensen zelfstandig wonen.
- **Personeelstekorten:** Er is sprake van personeelstekorten in de zorg. Deze personeelstekorten zullen er onder andere voor zorgen dat mensen met een (zware) zorgvraag geclusterd gaan wonen, omdat niet alle zorg meer overal geleverd kan worden.

Op basis van bovenstaande punten hebben wij een trendvariant opgesteld. In deze variant gaan we ervan uit dat toekomstige ouderen vaker dan nu zullen willen verhuizen van een reguliere woning naar een geclusterde woonvorm, om op die manier voor te sorteren op een eventuele zorgvraag en om eenzaamheid te voorkomen. Daarnaast gaan we er in deze variant van uit dat een groter deel van de mensen met een Wlz-indicatie deze zorg buiten een woonzorgcentrum ontvangt. Figuur 3.7 toont de aannames die we hebben gehanteerd voor het jaar 2040; in de trendprognose beweegt de vraag naar bepaalde woonvormen in elk van de vitaliteitstreden geleidelijk aan van de huidige verdeling (figuur 3.6) naar deze verdeling.

Figuur 3.7: Aannames woonvraag per vitaliteitstrede in trendprognose: situatie 2040

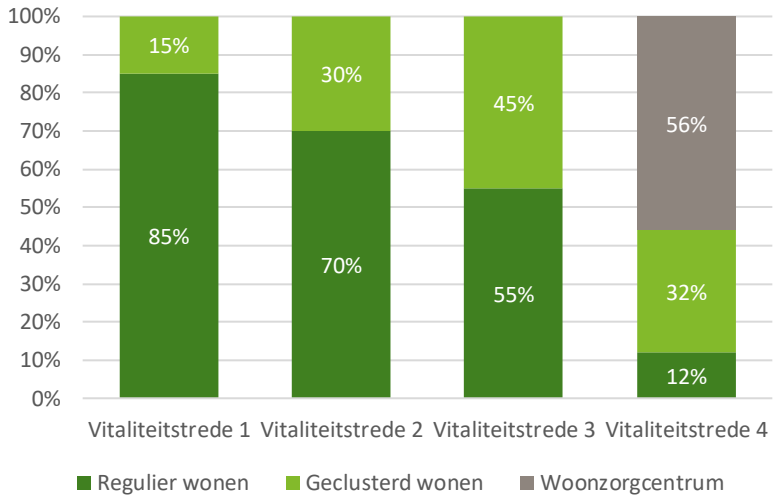

Bron: CBS-Microdata, aannames Companen.

Tabel: 3.3: Prognose vraag naar woonvormen in gemeente Dijk en Waard, trendprognose (2022 - 2040, huishoudens, afgerond op 10-tal)

	2022	2025	2030	2035	2040
Regulier wonen	8.490	9.260	10.340	11.190	11.620
Geclusterd wonen	1.690	2.020	2.650	3.290	3.930
Woonzorgcentrum SOM	180	190	230	250	250
Woonzorgcentrum PG	410	440	520	570	580
Totaal	**10.770**	**11.920**	**13.740**	**15.300**	**16.390**

Bron: Woonzorgweter, bevolkingsprognose Dijk en Waard, indicatiegegevens CIZ en CBS-Microdata.

Uitsplitsing naar marktsegment

Op basis van het WoON2018 en CBS-Microdata is achterhaald waar de groep 65-plussers nu wonen en hoe zij graag willen wonen. Dat maakt het mogelijk om de prognose voor geclusterd wonen voor ouderen verder uit te splitsen naar marktsegment. Circa 35% van het geclusterd wonen voor ouderen valt binnen de sociale

huur, 14% binnen de particuliere huur en 51% binnen de koopsector. Naar de toekomst toe zien we het aandeel binnen de sociale huur iets afnemen en het aandeel in de koop juist iets toenemen. Het aandeel in de particuliere huur blijft gelijk.

Tabel 3.4: Behoefteprognose geclusterd wonen gemeente Dijk en Waard, uitgesplitst naar marktsegment, basisprognose (2022 - 2040) ; huishoudens; afgerond op 10-tal)

	2022	2025	2030	2035	2040
Sociale huur	590	660	760	820	880
Particuliere huur	240	260	300	340	360
Koop	860	950	1.110	1.250	1.360
Totaal	**1.690**	**1.870**	**2.170**	**2.410**	**2.600**

Bron: Woonzorgweter, WoON2018, bevolkingsprognose Dijk en Waard en CBS-Microdata.

Tabel 3.5: Behoefteprognose geclusterd wonen gemeente Dijk en Waard, uitgesplitst naar marktsegment, trendprognose (2022 - 2040) ; huishoudens; afgerond op 10-tal)

	2022	2025	2030	2035	2040
Sociale huur	590	710	930	1120	1340
Particuliere huur	240	280	370	460	550
Koop	860	1.030	1.350	1.710	2.040
Totaal	**1.690**	**2.020**	**2.650**	**3.290**	**3.930**

Bron: Woonzorgweter, WoON2018, bevolkingsprognose Dijk en Waard en CBS-Microdata.

Uitsplitsing naar wijken

De behoefteprognose in de trendvariant is ook op een lager schaalniveau doorgerekend. Hierin is rekening gehouden met de wisselende bevolkingsopbouw binnen de wijken in Dijk en Waard. Uitgangspunt van de berekening is de veronderstelling dat de meeste ouderen het liefst in de eigen wijk willen blijven wonen als zij verhuizen naar een geclusterde woonvorm. Op de volgende pagina staat de behoefteprognose per wijk in de gemeente Dijk en Waard weergegeven.

In de tabellen is te zien dat vooral in de wijken Bedrijventerrein Heerhugowaard, Butterhuizen, Sint-Pancras, Zuid- en Noord-Scharwoude en Broek op Langedijk een uitbreidingsopgave ligt voor geclusterd wonen voor ouderen. Met uitzondering van Butterhuizen zijn dit ook de wijken waar de grootste uitbreidingsopgave ligt voor plekken in een woonzorgcentrum.

Tabel 3.6: Behoefteprognose woonvormen per wijk, basisprognose (2022 - 2040; huishoudens; afgerond op 10-tal)

	Geclusterd wonen				Woonzorgcentrum			
Wijken	**2022**	**2025**	**2030**	**2040**	**2022**	**2025**	**2030**	**2040**
Bedrijventerrein Heerhugowaard	20	+30	+100	+110	10	+10	+40	+60
Bomen- en Recreatiewijk	140	+10	+20	+40	50	+10	+20	+40
Broek op Langedijk	130	+10	+20	+50	50	0	+10	+50
Broekhorn	10	0	+10	+20	0	0	+10	+10
Buitengebied Noord	60	0	+10	+30	20	0	+10	+20
Butterhuizen	20	+10	+30	+70	10	0	0	+30
De Draai	20	+10	+10	+20	10	0	0	+10
De Noord	70	0	+10	+20	20	0	+10	+20
Edelstenenwijk	90	0	+10	+20	30	0	0	+20
Heemradenwijk	30	0	+20	+40	10	0	+10	+20
Huygenhoek	20	0	0	+10	10	0	0	0
Molenwijk	50	+10	+10	+20	20	0	0	+10
Noord-Scharwoude	130	+10	+30	+40	50	+10	+20	+60
Oostertocht	70	+10	+20	+30	20	+10	+10	+30
Oudkarspel	70	+10	+20	+40	20	0	+10	+30
Planetenwijk	40	0	0	0	10	0	0	+10
Rivierenwijk	30	+10	+10	+30	10	0	+10	+10
Schilderswijk	110	0	0	+10	40	0	+10	+30
Schrijverswijk	80	0	0	+10	30	0	0	+10
Sint-Pancras	140	+10	+30	+70	50	+10	+30	+60
Stad van de Zon	40	+10	+20	+40	10	0	+10	+20
Stadshart	100	+20	+40	+60	50	+10	+20	+40
’t Kruis	10	0	0	+10	0	0	0	+10
Zuid-Scharwoude	150	+10	+40	+70	50	+10	+20	+60
Zuidwijk	30	+10	+20	+30	10	0	+10	+20
Totaal	**1.690**	**+180**	**+480**	**+910**	**590**	**+70**	**+260**	**+680**

Bron: Woonzorgweter, bevolkingsprognose Dijk en Waard.

Tabel 3.7: Behoefteprognose woonvormen per wijk, trendprognose (2022 - 2040) ; huishoudens; afgerond op 10-tal)

	Geclusterd wonen				Woonzorgcentrum			
Wijken	**2022**	**2025**	**2030**	**2040**	**2022**	**2025**	**2030**	**2040**
Bedrijventerrein Heerhugowaard	20	+50	+130	+180	10	+10	+40	+40
Bomen- en Recreatiewijk	140	+20	+50	+130	50	+10	+10	+10
Broek op Langedijk	130	+20	+60	+150	50	0	+10	+10
Broekhorn	10	0	+10	+30	0	0	+10	+10
Buitengebied Noord	60	+10	+30	+70	20	0	+10	+10
Butterhuizen	20	+10	+40	+130	10	0	0	+10
De Draai	20	+10	+20	+30	10	0	0	0
De Noord	70	+10	+30	+70	20	0	0	+10
Edelstenenwijk	90	+10	+30	+80	30	0	0	0
Heemradenwijk	30	+10	+30	+70	10	0	0	+10
Huygenhoek	20	0	+10	+20	10	0	0	0
Molenwijk	50	+10	+30	+60	20	0	0	0
Noord-Scharwoude	130	+30	+80	+180	50	0	+10	+20
Oostertocht	70	+10	+40	+90	20	0	+10	+20
Oudkarspel	70	+10	+40	+100	20	0	+10	+20
Planetenwijk	40	0	+10	+20	10	0	0	0
Rivierenwijk	30	+10	+20	+60	10	0	+10	+10
Schilderswijk	110	0	+20	+80	40	0	0	0
Schrijverswijk	80	0	+20	+50	30	0	0	0
Sint-Pancras	140	+30	+80	+190	50	+10	+10	+20
Stad van de Zon	40	+10	+30	+80	10	0	+10	+10
Stadshart	100	+40	+70	+140	50	+10	+10	+10
’t Kruis	10	0	+10	+10	0	0	0	0
Zuid-Scharwoude	150	+30	+80	+190	50	0	+10	+20
Zuidwijk	30	+10	+30	+60	10	0	0	+10
Totaal	**1.690**	**+330**	**+960**	**+2.240**	**590**	**+40**	**+160**	**+250**

Bron: Woonzorgweter, bevolkingsprognose Dijk en Waard.

3.5 Aanbodinventarisatie ouderen

Uit een inventarisatie onder zorgaanbieders en corporaties komt naar voren dat de gemeente Dijk en Waard momenteel beschikt over 796 sociale huurwoningen in geclusterde woonvormen voor ouderen. Het gaat hier om woningen in complexen die hoofdzakelijk door ouderen worden bewoond én toegankelijk zijn zonder Wlz-indicatie. Verder zien we circa 55 plaatsen voor geclusterd wonen met Wlz-zorg. Het aanbod aan geclusterd wonen met Wlz-zorg wordt bewoond door mensen met somatische of psychogeriatrische klachten. De praktijk leert dat een (groot) deel van deze plekken wisselend inzetbaar is: hetzij voor mensen met somatische of psychogeriatrische problematiek, hetzij soms ook voor thuiszorg (Zvw) en tijdelijke zorg.

Tabel 3.8 toont het aanbod aan woonvormen voor senioren zoals dat in de inventarisatie naar voren is gekomen. Mogelijk hebben we niet al het aanbod in de vrije sector huur en koopsector in beeld kunnen brengen.

Tabel 3.8: Aanbod geclusterd woningaanbod naar aanbieder (situatie 2022)

	Woonzorg-centrum PG	Woonzorg-centrum SOM	Geclusterd wonen		
			Sociale huur	Vrije sector	Koop
Zorgaanbieders					
De Leeuwenhof Zorg B.V.	22				
Horizon zorgcentrum	21	29	2	16	
De Pieter Raat Stichting	66	77			
ViVa! Zorggroep	33	1			
Magentazorg	194	42			
Aristozorg	21	20	37		
Dagelijks Leven	21				
Corporaties					
Woonzorg Nederland			52		
Woonwaard			404		
Woonstichting Langedijk			287		
Habion			53		
V.d. Borden Huur & Beheer				147	
Hoeksema & van Kol					212
Totaal	**378**	**169**	**835**	**163**	**212**
			1.210		

Bron: Aanbodinventarisatie Companen.

Verschillende zorgaanbieders geven aan dat zij plannen hebben voor nieuwbouw of herbestemming. Hierdoor zal het aanbod in de komende jaren toenemen.

- Dagelijks Leven:
  - Ontwikkeling 40 zorgstudio's in De Vork. Opleverdatum/jaar is niet bekend.
- Horizon zorgcentrum:
  - Uitbreiding bestaande locatie met 16 wooneenheden. Opleverdatum/-jaar is niet bekend.

- Nieuwe locatie met 50 zorgwoningen voor ouderen (20 Wlz SOM en 30 VPT SOM). Oplevering in 2025.
- Nieuwe locatie met nog nader te bepalen wooneenheden voor PG. Opleverdatum/jaar is niet bekend.

- De Pieter Raat Stichting:
  - 44 plaatsen intramuraal verblijf PG, verdeeld over 4 kleinschalige wooneenheden. Oplevering in 2024.
- Magentazorg:
  - Nieuwe locatie in Stationsgebied met 27 appartementen; zorg op basis van scheiden wonen zorg (VPT). Opleverdatum/jaar is niet bekend.
- Projectontwikkelaar:
  - Ontwikkeling 30 - 42 zorgstudio's voor mensen met dementie. Opleverdatum/jaar is niet bekend.

Van de bovenstaande plannen weten we dat het plan van De Pieter Raat Stichting uiterlijk in de zomer van 2024 wordt gerealiseerd. Daarnaast weten we dat het plan van Horizon Zorgcentrum van 50 zorgwoningen in 2025 wordt opgeleverd. Van de andere plannen is nog niet bekend wanneer deze worden gerealiseerd.

Kenmerken geclusterde woningen in het corporatiebezit

In de aanbodinventarisatie is aan corporaties gevraagd naar de kenmerken van hun huidige aanbod in geclusterde woonvormen voor ouderen. In totaal hebben de corporaties 796 woningen in geclusterde woonvormen. Het grootste deel hiervan heeft een huurprijs tussen de kwaliteitskortingsgrens en de eerste aftoppingsgrens (76%). Er is geen geclusterd aanbod voor ouderen met een huurprijs tot de kwaliteitskortingsgrens; corporaties hebben ook geen aanbod geclusterd wonen boven de liberalisatiegrens. In onderstaand figuur is de verdeling te zien over de verschillende huurprijsklassen (prijspeil 2022).

Figuur 3.8: Verdeling geclusterd wonen corporatiebezit naar huurprijsklasse

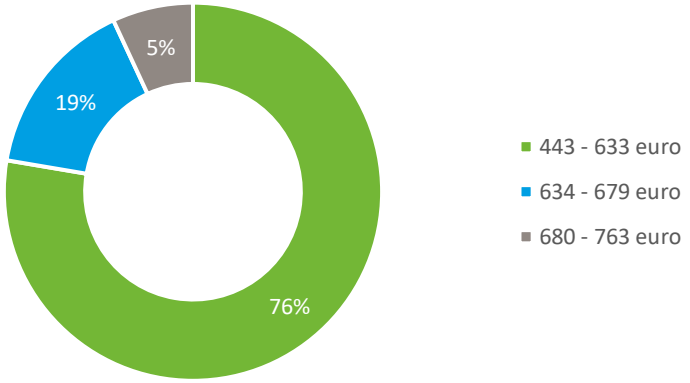

* Informatie corporaties Woonzorg Nederland, Woonwaard en Woonstichting Langedijk.
Bron: Aanbodinventarisatie Companen.

Voor 743 van de 796 corporatiewoningen binnen geclusterd wonen voor ouderen hebben we ook informatie van de verhuurders ontvangen over de toegankelijkheid van de woningen. Van deze woningen is volgens de corporaties 99% rollatorgeschikt en 56% rolstoelgeschikt.

Naast de huurprijs en toegankelijkheid van de geclusterde woningen van de corporaties in Dijk en Waard is in de aanbodinventarisatie ook gevraagd naar de aanwezigheid van een ontmoetingsruimte. Van alle 796 corporatiewoningen binnen geclusterd wonen voor ouderen heeft 57% een ontmoetingsruimte binnen het complex. Voor 34% van de geclusterde corporatiewoningen geldt dat er geen inpandige ontmoetingsruimte is in het complex, maar wel een ontmoetingsruimte in de nabijheid van de woningen (max 250 meter). Een klein aandeel van de geclusterde corporatiewoningen

voor ouderen heeft geen ontmoetingsruimte inpandig maar wel een gezamenlijke buitenruimte (8%).

Van de 796 geïnventariseerde woningen geldt voor 176 (22%) woningen dat ze gelegen zijn in een complex waar een (gezamenlijke) scootmobielberging aanwezig is. Het veelgebruikte keurmerk voor woningen Woonkeur schrijft voor dat er in complexen die gericht zijn op mensen met een zorgvraag ten minste één scootmobielstalling per twee woningen is; voor complexen waar zowel mensen met als zonder zorgvraag wonen, stelt Woonkeur geen harde eis aan het minimaal aantal aanwezige stallingsplaatsen.

3.6 De huisvestingsopgave: match vraag en aanbod

In onderstaande tabellen is te zien wat de balans is van vraag en aanbod in de basisprognose en de trendprognose, uitgaande van het *huidige* aanbod en de vraagprognoses. Negatieve getallen duiden op tekorten, positieve getallen op een overschot.

Tabel 3.9: Vraag-aanbodbalans geclusterde woonvormen voor ouderen, basisprognose (2022 - 2040; huishoudens, afgerond op 10-tal)

	2022	2025	2030	2035	2040
Geclusterd wonen	-480	-660	-960	-1.200	-1.390
Woonzorgcentrum SOM	40	20	-50	-110	-170
Woonzorgcentrum PG	20	-40	-190	-330	-450
Totaal	**-520**	**-780**	**-1.300**	**-1.740**	**-2.110**

Bron: Woonzorgweter, bevolkingsprognose Dijk en Waard 2022, aanbodinventarisatie, CIZ zorggegevens en CBS-Microdata.

Tabel 3.10: Vraag-aanbodbalans geclusterde woonvormen voor ouderen, trendprognose (2022 - 2040; huishoudens, afgerond op 10-tal)

	2022	2025	2030	2035	2040
Geclusterd wonen	-480	-810	-1.440	-2.080	-2.720
Woonzorgcentrum SOM	40	30	-10	-30	-30
Woonzorgcentrum PG	20	-10	-90	-140	-150
Totaal	**-520**	**-890**	**-1.640**	**-2.350**	**-3.000**

Bron: Woonzorgweter, bevolkingsprognose Dijk en Waard 2022, aanbodinventarisatie, CIZ zorggegevens en CBS-Microdata.

Een vergelijking van de vraagprognoses met het huidige aanbod aan woonvormen voor ouderen, laat zien dat het huidige woningaanbod voor ouderen niet voldoende is om aan de toekomstige vraag te voldoen:

- De huidige vraag naar geclusterd wonen voor ouderen is al hoger dan het huidige aanbod. Hierbij moet wel opgemerkt worden dat mogelijk niet al het aanbod in de particuliere huur en koopsector in beeld gebracht is; het kan dus zijn dat het tekort in de praktijk lager is dan hier gepresenteerd. In de basisprognose loopt het tekort aan geclusterde woningen op tot 1.390 woningen in 2040. In de trendprognose is in 2040 het gat tussen vraag en aanbod nog groter met een tekort aan 2.720 woningen.
- De huidige vraag naar plekken in een woonzorgcentrum voor mensen met een Wlz-indicatie vanwege psychogeriatrie (PG) is iets hoger dan het aanbod. We zien een tekort van 30 plekken. In de basisprognose loopt dit tekort op tot 500 plekken en in de trendprognose tot 200 plekken in 2040.
- Het aanbod aan woonzorgcentrum-plekken voor mensen met een somatische zorgvraag is op dit moment net niet voldoende om in de vraag te voorzien: we zien een klein tekort van 10 plekken. Dit tekort loopt op tot 220 plekken in 2040 volgens de basisprognose. In de trendprognose loopt het tekort op tot 80 plekken in 2040.
- Aanbieders hebben nieuwbouwplannen voor circa 210 wooneenheden waar zorg wordt geboden aan ouderen. De opleverdatum is bij een deel van deze plannen nog niet bekend.

Kijken we naar de marktsegmentatie van de geclusterde woonvormen van ouderen, dan valt het volgende op:

- Het huidige aanbod aan geclusterd wonen voor ouderen in de sociale huur is ruim vergeleken met de vraag. Dit betekent niet dat woningen nu leeg staan. Een deel van de verklaring is waarschijnlijk dat er ook mensen onder de 65 jaar in deze woningen wonen. De vraagprognose is echter gebaseerd op de vraag van 65-plussers. Een andere verklaring is dat er 'dure scheefhuurders' wonen in sociale huurwoningen. We zien dat in 2035 het 'overschot' omslaat naar een tekort wanneer we uitgaan van de basisprognose. Dit tekort loopt in de basisprognose op tot 90 woningen in 2040. Wanneer we uitgaan van de trendprognose zien we een tekort van 550 geclusterde sociale huurwoningen in 2040. Let wel: hierbij gaan we uit van de huidige voorraad. De corporaties hebben plannen om het aanbod aan geclusterd wonen voor ouderen uit te breiden. Op het moment van schrijven van dit rapport waren de exacte aantallen hiervan nog niet bekend.
- Op basis van de inventarisatie lijkt er in de particuliere huursector een tekort te zijn aan geclusterd wonen. Het tekort zal oplopen tot 200 woningen in 2040 wanneer we uit gaan van de basisprognose en tot 390 woningen wanneer we uitgaan van de trendprognose. We zeggen dit met enige voorzichtigheid, omdat we mogelijk niet al het bestaande aanbod in dit segment volledig in beeld hebben.
- Ook voor geclusterd wonen in de koopsector kunnen we met enige voorzichtigheid zeggen dat er nu een tekort is. Het tekort loopt op tot 1.150 woningen in 2040 wanneer we uitgaan van de basisprognose, en tot 1.830 woningen wanneer we uitgaan van de trendprognose. Ook hier geldt echter dat we mogelijk niet al het bestaande aanbod volledig in beeld hebben.

Tabel 3.11: Vraag-aanbodbalans, geclusterde woonvormen voor ouderen naar markt-segment, basisprognose (2022 - 2040; huishoudens, afgerond op 10-tal)

	2022	2025	2030	2035	2040
Sociale huur	+250	+180	+80	+20	-40
Particuliere huur	-80	-100	-140	-180	-200
Koop	-650	-740	-900	-1.040	-1.150
Totaal	**-480**	**-660**	**-960**	**-1.200**	**-1.390**

Bron: Woonzorgweter, bevolkingsprognose Dijk en Waard 2022, aanbodinventarisatie, CIZ zorggegevens en CBS-Microdata.

Tabel 3.12: Vraag-aanbodbalans, geclusterde woonvormen voor ouderen naar markt-segment, trendprognose (2022 - 2040; huishoudens, afgerond op 10-tal)

	2022	2025	2030	2035	2040
Sociale huur	+250	+130	-90	-280	-500
Particuliere huur	-80	-120	-210	-300	-390
Koop	-650	-820	-1.140	-1.500	-1.830
Totaal	**-480**	**-810**	**-1.440**	**-2.080**	**-2.720**

Bron: Woonzorgweter, bevolkingsprognose Dijk en Waard 2022, aanbodinventarisatie, CIZ zorggegevens en CBS-Microdata.

3.7 Financiële aspecten

Kosten intramuraal wonen versus thuiswonende ouderen

De verwachting is dat een steeds groter deel van de ouderen in een reguliere woning of in een geclusterde woning zal wonen, in plaats van in een woonzorgcentrum of verpleeghuis. Het rijksbeleid is hier ook op gericht. Dit zorgt ervoor dat de zorgkosten binnen de langdurige zorg (Wlz) minder sterk stijgen dan wanneer ouderen massaal naar een woonzorgcentrum zouden verhuizen. Het betekent echter ook dat de kosten voor zorg en ondersteuning verplaatsen: die worden voor thuiswonende ouderen grotendeels betaald vanuit de zorgverzekeringswet (wijkverpleging en verzorging) en Wmo (onder andere huishoudelijke ondersteuning). Als de zorgvraag stijgt kunnen thuiswonende ouderen ook een beroep doen op de Wet langdurige zorg (met een Volledig of

Modulair Pakket Thuis) maar vanwege de hoge eigen bijdrage stellen veel ouderen dit zo lang mogelijk uit. Voor Wmo-ondersteuning geldt een vaste eigen bijdrage van € 19 per maand, ongeacht inkomen of vermogen van gebruiker. Voor de Wlz geldt een veel hogere eigen bijdrage die wél inkomensafhankelijk is en waarbij ook het eigen vermogen deels meegenomen wordt. Voor zorg aan huis bedraagt de eigen Wlz-bijdrage circa 10% van het inkomen, eventueel verhoogd met een bedrag vanuit vermogen. De bijdrage voor intramuraal wonen is overigens nog hoger.

Voor veel ouderen is extramurale zorg dus financieel aantrekkelijker dan intramurale zorg. Voor gemeenten geldt dat niet zonder meer. Bij ouderen die in een intramurale setting (verpleeghuis, woonzorgcentrum) wonen, worden vrijwel alle (zorg)kosten betaald vanuit de Wlz. Als meer ouderen in een reguliere of geclusterde woning Wlz-zorg krijgen vanuit een Volledig Pakket Thuis, dan stijgen de kosten voor de gemeente. De gemeente is vanuit de Wmo immers verantwoordelijk voor woningaanpassingen en voor kosten voor vervoersmiddelen zoals een rolstoel, driewielfiets of scootmobiel.

Als meer ouderen met een intensieve zorgvraag zelfstandig wonen, leidt dit ook tot een groter beroep op de huisartsenzorg. Bewoners met een intramurale verpleeghuisindicatie krijgen zorg van een instellingsarts, terwijl thuiswonende ouderen voor medische zorg onder de verantwoordelijkheid blijven vallen van de huisarts.

3.8 Aandachtspunten voor de visie

Op basis van de analyses en gesprekken met stakeholders in Dijk en Waard en elders in het land komen we tot een aantal aandachtspunten voor de woonzorgvisie, die we hieronder op een rij zetten.

Doorstroming stimuleren

- Veel ouderen stellen de beslissing om te verhuizen naar een levensloopgeschikte (al dan niet geclusterde woning) lang uit. Soms ontstaan hierdoor schrijnende situaties. Het is daarom verstandig om in te zetten op bewustwording onder ouderen dat zij zelf tijdig moeten nadenken over hoe zij willen wonen als zij minder mobiel en wellicht zorgbehoevend worden. De inzet van een verhuiscoach of seniorenmakelaar kan hier bij helpen. Ook financiële instrumenten zoals een huurgewenningsbijdrage kunnen bijdragen aan de doorstroming van ouderen.
- Naast het belang van passend wonen voor de ouderen zelf is er nog een reden om in te zetten op doorstroming: doorstroming van ouderen brengt een verhuisketen op gang waar ook andere woningzoekenden van profiteren.
- Om doorstroming te stimuleren is voldoende aanbod aan levensloopgeschikte en geclusterde woningen een eerste voorwaarde. Daarnaast is het van belang dat er voldoende variëteit is (in prijsklassen, locatie en woonconcept) om aan te kunnen sluiten bij de diverse vraag van ouderen. Onder de nieuwe generatie ouderen spreken woonvormen als ‘hofjeswonen’ (waar ouderen of juist een mix van leeftijdsgroepen samen wonen en elkaar ondersteunen wanneer dat nodig is) vaak meer aan dan een traditioneel seniorencomplex. Om de gewenste diversiteit te bereiken is het te overwegen om meer ruimte te bieden aan burgerinitiatieven/CPO-projecten.

Heldere eisen voor nieuwbouw

- In de komende jaren stijgt de behoefte aan levensloopgeschikte woningen. Om te voorkomen dat er een groot beroep wordt gedaan op de Wmo voor woningaanpassingen is het daarom verstandig om bij álle nieuwbouw in de gemeente eisen te stellen ten aanzien van de toegankelijkheid van de woning. Bij een levensloopbestendige woning wordt daarnaast ook

rekening gehouden met voorzieningen die je in de toekomst mogelijk nodig hebt. Hierbij kun je denken aan een gelijkvloerse plattegrond van woonkamer, keuken, badkamer en slaapkamer. Er zijn ook voorbeelden waarbij de bad- en slaapkamer met een 'luie trap' te bereiken zijn. Een luie trap stimuleert de beweging van ouderen tot op hogere leeftijd en biedt relatief eenvoudig mogelijkheden voor het plaatsen van een traplift. Vanaf de realisatie van woningen wordt al rekening gehouden met bijvoorbeeld draaicirkels van een rolstoel of het achterwege laten van drempels en trapjes. Deze woningen bieden veel flexibiliteit aangezien ieder type huishouden, met of zonder mobiliteitsbeperking, in een levensloopbestendige woning kan gaan wonen.

- Essentieel bij alle varianten van 'geclusterd wonen' is dat er - inpandig of in de directe omgeving - een mogelijkheid is om andere bewoners te ontmoeten. En vanzelfsprekend moet het ook hier gaan om woningen die goed toegankelijk zijn voor mensen met een mobiliteitsbeperking. Daarbij is het van belang dat ook de omgeving van de woning goed toegankelijk is, zodat mensen vanuit hun woning naar voorzieningen toe kunnen.
- Voor nieuwbouw die specifiek gericht is op ouderen verdienen locaties dicht bij voorzieningen - zoals winkels - de voorkeur. De voorzieningenkaarten die zijn gemaakt in het kader van dit onderzoek bieden hiervoor een praktisch handvat.
- Het verdient aanbeveling om als gemeente heldere normen op te stellen waar nieuwe (geclusterde) woonvormen voor ouderen aan moeten voldoen, als het gaat om de woning zelf (zoals het niveau van toegankelijkheid), aanwezige faciliteiten in en bij het woongebouw (zoals ontmoetingsruimte, buitenruimte, parkeerruimte) en sociale aspecten zoals het bevorderen van gemeenschapszin (binnen de woonvorm en tussen bewoners van de woonvorm en de omliggende wijk). Deze normen kunnen worden verwerkt in een afwegingskader voor woningbouwinitiatieven.

Mantelzorg beter mogelijk maken

- Mantelzorgers zullen een steeds grotere rol spelen in de zorg en ondersteuning. Om hen in staat te stellen om deze taak te kunnen vervullen, is een goed aanbod aan mantelzorgondersteuning essentieel. Het gaat daarbij onder meer om (vrijwillige) respijtzorg aan huis (vervangende mantelzorg) of elders (logeeropvang) zodat mantelzorgers even op adem kunnen komen, maar ook om lotgenotencontact.
- Sommige mantelzorgers willen graag dicht bij degene wonen voor wie ze zorgen. Een mantelzorgwoning kan dan uitkomst bieden. De gemeente Dijk en Waard signaleert een stijgende vraag naar mantelzorgunits. Deze kunnen nu al vergunningsvrij worden geplaatst als de mantelzorgbehoefte kan worden aangetoond met een zorgindicatie. Sommige oudere inwoners willen graag al voordat er sprake is van een (intensieve) zorgrelatie, dichter bij hun kinderen wonen. Een mogelijkheid is dan om een *preventieve* mantelzorgwoning te plaatsen op het eigen erf, of de woning zodanig te verbouwen dat er een tweede huishouden kan komen wonen. Het is te overwegen om de mogelijkheden voor het plaatsen van *preventieve* mantelzorgunits te verruimen, zodat deze kunnen geplaatst worden voordat daadwerkelijk sprake is van een zorgvraag.

Efficiënte inrichting van de zorg

- Tegenover een stijgende vraag naar zorg staat een tekort aan onder andere zorgpersoneel en de verwachting van minder beschikbare financiële middelen. De zorg moet daarom efficiënter ingezet worden. Het uitbreiden van het aanbod aan geclusterd wonen voor ouderen is hierbij een deel van de sleutel. Door clustering is zorgpersoneel immers minder tijd kwijt aan reizen tussen cliënten die wijkverpleging ontvangen vanuit de Zvw of Wlz-zorg krijgen vanuit een Volledig Pakket Thuis. Daarnaast helpt geclusterd wonen ook tegen eenzaamheid bij ouderen en stimuleert het samenleven ook het 'omzien naar elkaar', waardoor het beroep op

professionele zorg wordt verminderd. Zoals eerder benoemd, leidt de ontwikkeling waarbij meer ouderen met een intensieve zorgvraag buiten verpleeghuizen wonen, wel tot een groter beroep op huisartsenzorg.

- De inzet van technologie kan er ook voor zorgen dat zorgpersoneel wordt ontlast. Daarnaast kan technologie ervoor zorgen dat ouderen comfortabeler en veiliger kunnen wonen, en zij kunnen daarmee ook een verhuizing uitstellen. Via een tablet kunnen ouderen hun boodschappen bestellen, maar ook videobellen met een zorgverlener. En GPS-trackers maken het mogelijk om mensen met dementie een deel van hun vrijheid te laten behouden. Hoewel technologie soms als 'koud' wordt ervaren, kunnen goede toepassingen een grote bijdrage leveren aan de kwaliteit van leven van ouderen.
- Op dit moment zijn veel verschillende zorgaanbieders voor thuiszorg en wijkverpleging actief in dezelfde buurt of hetzelfde complex. Dit is, vanwege de reistijd, niet efficiënt en daarmee voor de toekomst wellicht niet houdbaar. Een betere afstemming tussen zorgorganisaties kan helpen om goede én betaalbare zorg aan cliënten te kunnen blijven bieden.

Meer aanbod aan flexibele zorg

- Doordat mensen steeds langer thuis wonen, is er landelijk een groeiende behoefte aan plekken waar mensen 'tijdelijke zorg' kunnen ontvangen - bijvoorbeeld als zij na een ziekenhuisopname niet meteen terug naar huis kunnen. Dit kan bijvoorbeeld in een zorghotel worden geboden, maar ook in plekken in een woonzorgcentrum die voor dit doel worden vrijgehouden. Zorgaanbieders zien ook een groeiende behoefte aan plekken waar ouderen met een zorgvraag tijdelijk kunnen verblijven, om zo hun mantelzorgers op adem te laten komen (respijtzorg).

Aandacht voor welzijn en zingeving

- Er is gerichte zorg nodig voor de groep die dat echt nodig heeft, maar voor een veel grotere groep ouderen is het vooral belangrijk om oog te hebben voor het welzijn, zingevingsvraagstukken en het voorkomen van eenzaamheid. In verband met de behoefte aan ontmoeting wordt vaak gesproken over het belang van ontmoetingsruimtes. Waar het niet mogelijk is om een 'echte ontmoetingsruimte' in te richten kan dit ook heel kleinschalig worden georganiseerd, bijvoorbeeld door in een woon-complex één appartement in te richten als gezamenlijke huiskamer. Consequentie hiervan is wel dat de ontmoetingsruimte dan vaak minder zichtbaar en toegankelijk is van buitenaf, waardoor deze lastiger een functie kan vervullen voor de omliggende buurt. Daarnaast betekent het ombouwen van een woning tot ontmoetingsruimte uiteraard dat die woning niet meer bewoond kan worden.
- Lang niet alle ouderen hebben een zorgvraag; de groei van de groep gepensioneerden betekent ook een groei van de groep potentiële vrij-willigers - goud in tijden van personeelskrapte in de zorg. Aandachtspunt hierbij is wel dat deze 'nieuwe ouderen' vaak liever incidenteel vrijwilligerswerk doen dan dat zij een langdurige verplichting aangaan.

4 Mensen met een lichamelijke beperking

Tussen de (somatische) ouderenzorg en de zorg voor mensen met een lichamelijke beperking bestaat enige synergie. Mensen met een lichamelijke beperking hebben net als ouderen vaak behoefte aan een aangepaste woning en soms ook aan (intensieve) zorg. In dit hoofdstuk brengen we de langdurige zorgvragers met een lichamelijke beperking in beeld, en gaan we in op de vraag naar toegankelijke woningen vanuit deze groep en de groep ouderen in Dijk en Waard.

4.1 Doelgroep en context

Over het algemeen wonen mensen die vanwege lichamelijke beperkingen Wlz-zorg ontvangen in kleinschalige, geclusterde concepten. Een deel van deze mensen woont in een groepswoning met gedeelde voorzieningen. De illustraties op de volgende pagina geven een indruk van de variëteit aan woonvormen die vallen onder de noemer 'geclusterd wonen voor mensen met een lichamelijke beperking'. Naast de mensen met een Wlz-LG indicatie gaan we in dit hoofdstuk ook in op de groep ouderen met een mobiliteitsbeperking.

Figuur 4.1: Voorbeelden geclusterd wonen voor mensen met een lichamelijke beperking

4.2 Woonwensen en woonvormen

Mensen met een lichamelijke beperking hebben allen behoefte aan een goed toegankelijke woning. De mate waarin een woning moet zijn aangepast is natuurlijk afhankelijk van de aard en zwaarte van de beperking.

Het is niet belangrijk of een woning grondgebonden is, mits een lift en elektrische toegangsdeuren aanwezig zijn. De woning zelf moet het liefst gelijkvloers zijn en genoeg ruimte bieden in de badkamer voor diverse hulpmiddelen.

De woonomgeving moet toegankelijk zijn en de woning moet gelegen zijn in de buurt van voorzieningen zoals een huisarts, winkels en ontmoetingsplekken. Daarnaast moet er ook voldoende parkeergelegenheid zijn in de directe omgeving, bij voorkeur voor de deur.

4.3 Vraaganalyse

Vraag naar woonzorgplekken voor LG-doelgroep

Om een inschatting te maken van de omvang van de groep met een Wlz-indicatie vanwege een lichamelijke beperking is gebruik gemaakt van de CIZ-databank. In januari 2022 hadden in Dijk en Waard 115 mensen een LG-indicatie. Op basis van de demografische ontwikkeling verwachten we dat de vraag naar woonplekken voor deze groep de komende jaren gelijk blijft; een vraag van 115 woonplekken.

De vraag vanuit de groep mensen met een lichamelijke beperking kan worden opgevangen door middel van woonvormen die speciaal bedoeld zijn voor deze groep. Wanneer we naar het aanbod kijken aan plekken voor mensen met een lichamelijke beperking, hebben we 68 woonplekken in beeld van de zorg-aanbieders De Pieter Raat Stichting, Aristozorg en Esdégé-Reigersdaal. Het gaat hierbij om groepswonen/geclusterd wonen waar intensieve zorg en ondersteuning kan worden geboden. Een uitgebreid beeld van het aanbod is te vinden in bijlage 1.

Volgens het aanbod dat wij in beeld hebben zou er een tekort aan aanbod zijn van 47 plekken. In de werksessie die we hebben gehouden met zorgaanbieders werd niet herkend dat er een tekort zou zijn. Dat is te verklaren vanuit het feit dat mensen met een Wlz-indicatie vanwege een lichamelijke beperking deze zorg ook kunnen krijgen in een reguliere, aangepaste woning.

Vraag naar 'geschikte' woningen onder ouderen en LG-doel-groep

Mensen met een mobiliteitsbeperking (waaronder ouderen) hebben behoefte aan een 'toegankelijke' of 'geschikte' woning. Om de vraag naar geschikte woningen te bepalen, maken we gebruik van onze ervaringen uit het werkveld, woonwensenonderzoeken onder ouderen en cijfers van onderzoeksbureau ABF Research. ABF raamt het aantal huishoudens met een ADL-beperking[4] in de gemeente Dijk en Waard op circa 2.225. Richting de toekomst spiegelen wij de behoefte aan geschikte woningen aan de ontwikkeling van de groep ouderen in vitaliteitstrede 2 tot en met 4, om daarmee rekening te houden met de effecten van de vergrijzing op de vraag naar geschikte woningen. We zien dat het aantal huishoudens met een ADL-beperking en daarmee ook de vraag naar geschikte woningen groeit met +1.750 woningen in de periode tot 2040.

[4] Beperkingen bij Algemene Dagelijkse Levensverrichtingen zoals traplopen, zich wassen of aankleden.

Figuur 4.2: Vraagprognose ‘geschikte’ woningen (2022 – 2040; huishoudens, afgerond op 5-tal)

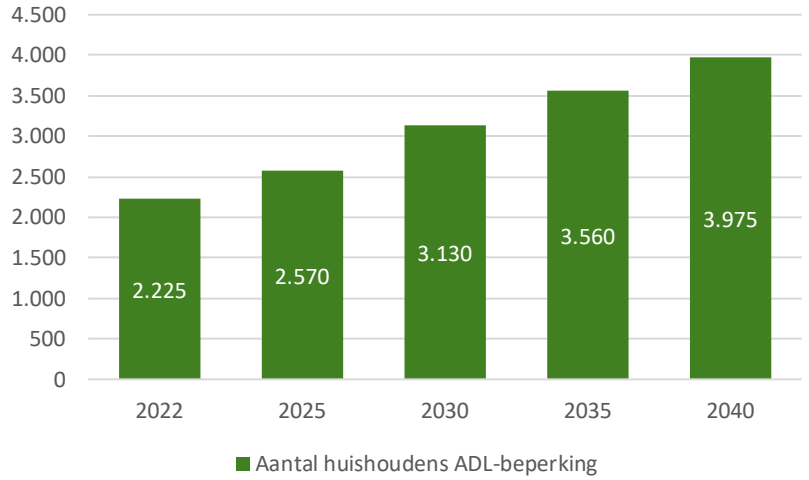

Bron: Woonzorgweter Companen.

Uitsplitsing rollator- en rolstoelgeschikte woningen

Een deel van de mensen met een mobiliteitsbeperking maakt gebruik van een rolstoel; een veel groter deel heeft een lichtere beperking en kan ook uit de voeten met een rollator of stok. Dit verschil heeft ook consequenties voor het type woning dat zij nodig hebben. In deze paragraaf besteden we aandacht aan de uitsplitsing van de totale vraag naar toegankelijke woningen in ‘rolstoel-geschikte’ woningen, ‘rolstoeltoegankelijke’ woningen en ‘rollatorgeschikte’ woningen. In de praktijk blijkt namelijk dat een deel van de mensen die gebruik maakt van een rolstoel de rolstoel alleen buitenshuis gebruikt; zij kunnen daarom toe met een ‘rolstoeltoegankelijke’ woning.

Bij het bepalen van de vraag naar geschikte woningen maken wij onderscheid tussen enerzijds mensen met een mobiliteitsbeperking die een kruk, stok of rollator gebruiken: wij gaan ervan uit dat zij behoefte hebben aan een woning die geschikt is voor een rollator. Mensen die gebruik maken van een rolstoel hebben aanvullende eisen ten aanzien van toegankelijkheid in de woning, om zich vrij te kunnen bewegen door het huis. Een deel heeft behoefte aan een rolstoeltoegankelijke woning, een deel aan een rolstoelgeschikte woning.

Er is geen betrouwbaar landelijk onderzoek dat aangeeft welk deel van de mensen met een mobiliteitsbeperking gebruik maakt van een rolstoel. Uit onderzoek dat Companen recent heeft uitgevoerd onder 55-plussers in de provincie Flevoland is wel een beeld af te leiden. In een enquête is gevraagd of iemand in het huishouden gebruik maakt van een hulpmiddel waaronder een rollator of rolstoel. Daarop hebben we doorgevraagd of de rolstoel binnens-huis, buitenshuis of binnen- én buitenshuis wordt gebruikt. Uit het onderzoek komt het volgende beeld naar voren:

Tabel 4.1: Aandeel mensen met een mobiliteitsbeperking naar benodigd woningtype

Geschiktheidstype	Aandeel mensen met een mobiliteitsbeperking
Rolstoelgeschikt	5%
Rolstoeltoegankelijk	11%
Rollatorgeschikt	84%
Totaal	**100%**

Bron: Resultaten enquête onder 55-plussers in de provincie Flevoland, 2022.

Door de gegevens over het gebruik van hulpmiddelen te combineren met de eerder in beeld gebrachte prognose van het totaal aantal huishoudens met een mobiliteitsbeperking, kunnen wij een inschatting maken van de behoefte aan rolstoelgeschikte-, rolstoeltoegankelijke- en rollatorgeschikte woningen. In onderstaande tabel wordt de uitgesplitste vraagprognose weergegeven.

Tabel 4.2: Vraagprognose uitgesplitst naar geschiktheidstype, afgeronde getallen

Geschiktheidstype	2022	2025	2030	2035	2040
Rolstoelgeschikte woningen	110	130	155	180	200
Rolstoeltoegankelijke woningen	245	285	345	390	435
Rollatorgeschikte woningen	1.870	2.160	2.630	2.990	3.340
Totaal	**2.225**	**2.570**	**3.130**	**3.560**	**3.975**

Bron: Woonzorgweter.

Bovenstaande tabel laat zien dat in de huidige situatie circa 110 huishoudens in Dijk en Waard behoefte hebben aan een rolstoelgeschikte woning, circa 245 huishoudens aan een rolstoeltoegankelijke woning en circa 1.870 huishoudens aan een rollatorgeschikte woning. In 2040 is de behoefte aan rolstoelgeschikte woningen met 90 woningen toegenomen, rolstoeltoegankelijke woningen met 190 woningen toegenomen en rollatorgeschikte woningen met 1.470 woningen.

4.4 Aanbodanalyse geschikte voorraad

Voor het bepalen van de geschiktheid van de woningvoorraad in Dijk en Waard is gebruik gemaakt van de 'doorzonscan'. Hierbij wordt gebruik gemaakt van de woningkenmerken die beschikbaar zijn in de WOZ-registratie van de gemeente. De Doorzonsscan is een beproefd meetinstrument waarmee op een snelle manier te achterhalen is welk deel van de woningvoorraad waarschijnlijk al geschikt is voor mensen met een functiebeperking en welke woningen met een kleine ingreep geschikt te maken zijn. Iedere woning wordt op basis van een aantal kenmerken van de woningen (bouwjaar, oppervlakte en woningtype) ingedeeld in één van de categoriën. Een toelichting op de werkwijze is terug te vinden in bijlage 2.

Een woning geldt als 'geschikt' als alle primaire voorzieningen (slaapkamer, woonkamer, toilet, badkamer en keuken) gelijkvloers liggen of zonder traplopen bereikbaar zijn. Dit maakt de woning geschikt voor bewoners met geringe beperkingen bij het lopen, die eventueel een wandelstok, kruk(ken) of rollator gebruiken. Alle appartementen of (galerij)flats gelden als 'geschikt', mits deze over een lift beschikken. In de doorzonscan wordt geen rekening gehouden met de 'buitenkant' van de woningen. Het is echter evident dat een woning pas echt 'geschikt' is, als ze ook extern toegankelijk zijn. Dit betekent geen opstapjes en drempels naar de voordeur en bij appartementen moeten de deuren van het complex elektrisch bediend kunnen worden.

Figuur 4.3: Gemeente Dijk en Waard. Aanbod 'geschikte' woningen volgens 'doorzonscan' (2022)

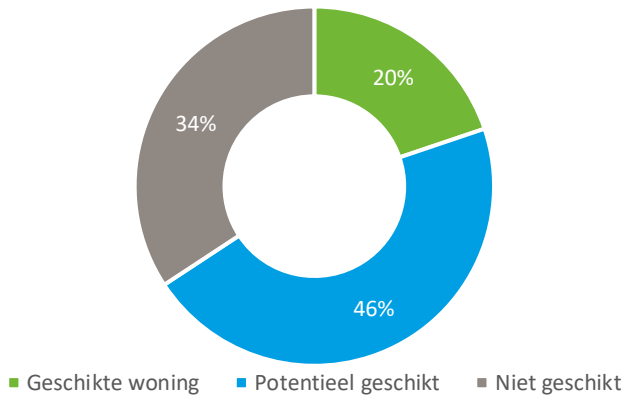

Bron: WOZ-registratie gemeente Dijk en Waard, bewerkt door Companen (2022).

We hebben de geschiktheid geanalyseerd van in totaal circa 35.200 woningen, die opgenomen zijn als zelfstandige woningen in de WOZ-registratie van de gemeente. Volgens deze analyse is 20% van de woningvoorraad in Dijk en Waard (ongeveer 7.000 woningen) geschikt voor mensen met een mobiliteits-

beperking. Bijna de helft van de woningvoorraad (46%, circa 16.200 woningen) is 'potentieel geschikt'. Het overige deel (34%) van de woningvoorraad (circa 12.000 woningen) is niet geschikt voor mensen met een mobiliteitsbeperking en ook niet eenvoudig geschikt te maken.

Uitsplitsing naar leeftijdsklasse

Niet iedere geschikte woning wordt bewoond door een oudere met een mobiliteitsbeperking. We zien dat de geschikte woningvoorraad voor circa 60% wordt bewoond door huishoudens onder de 65 jaar. Deze woningen zijn dus niet beschikbaar voor ouderen. Van de circa 7.000 geschikte woningen blijft in praktijk een aanbod over van circa 2.800 woningen. Opvallend is dat in verhouding 65-plussers vaker in een niet-geschikte woning wonen dan mensen met een leeftijd tot aan 65 jaar.

Figuur 4.4: Geschiktheid woningvoorraad naar leeftijdscategorieën volgens 'doorzon-scan'(2022)

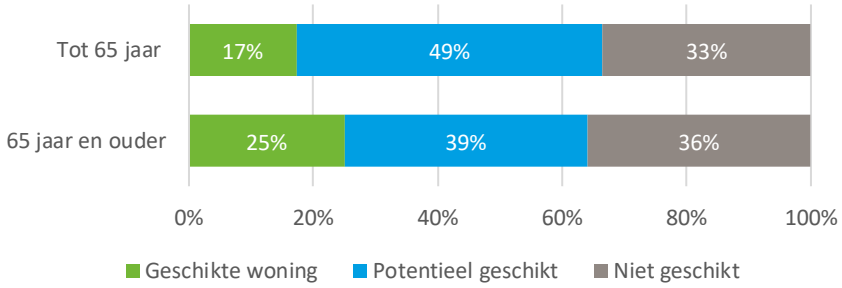

Bron: WOZ-registratie gemeente Dijk en Waard, bewerkt door Companen (2022).

Uitsplitsing naar eigendomssituatie

De geschiktheidsopgave binnen Dijk en Waard is onevenredig verdeeld naar eigendomssituatie. Huurwoningen zijn vaker gelijkvloers dan koopwoningen en daarmee vaker geschikt voor mensen met een mobiliteitsbeperking.

Figuur 4.5: Geschiktheid woningvoorraad naar eigendom volgens 'doorzonscan' (2022)

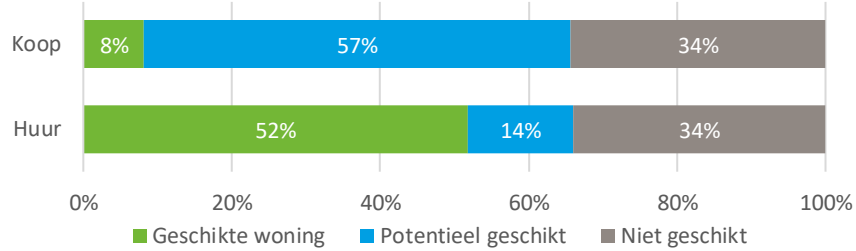

Bron: WOZ-registratie gemeente Dijk en Waard, bewerkt door Companen (2022).

De uitsplitsing van de woningvoorraad naar eigendom laat zien dat:

- Meer dan de helft van de huurwoningen geschikt is voor mensen met een mobiliteitsbeperking (52% van de huurvoorraad; ruim 4.860 woningen). Ruim één op de tien woningen (14% en circa 1.330 woningen) is met een kleine ingreep geschikt te maken. De overige 34% van de huurvoorraad (ruim 3.190 woningen) zijn niet geschikt voor mensen met een mobiliteits-beperking.
- De opgave ligt met name in de koopsector; het aandeel 'geschikte woningen' is hier klein (8%, ongeveer 2.130 woningen), terwijl maar liefst 57% (circa 14.860 woningen) met een kleine ingreep geschikte te maken is. Dit komt doordat koopwoningen vaak rijwoningen of grote eengezins-woningen zijn.

4.5 Huisvestingsopgave geschikt wonen

De huidige vraag naar reguliere geschikte woningen voor mensen met een mobiliteitsbeperking (ouderen en mensen met een lichamelijke beperking) bedraagt circa 2.225 woningen. In 2040 zal deze behoefte zijn opgelopen tot circa 3.975 woningen. Het huidige aanbod aan geschikte woningen lijkt ruim in verhouding tot de vraag: er zijn circa 7.000 geschikte woningen.

Van deze woningen wordt echter meer dan de helft (60%) bewoond door jongere huishoudens (jonger dan 65 jaar). Deze jonge huishoudens hebben waarschijnlijk in meerderheid geen mobiliteitsbeperking en in die zin geen geschikte woning nodig. In totaal worden 4.200 woningen bewoond door huishoudens jonger dan 65 jaar. De overige 2.800 woningen worden bewoond door 65-plushuishoudens. Wanneer we ervan uitgaan dat ook in de toekomst 60% van het geschikte aanbod bewoond wordt door huishoudens jonger dan 65 jaar en het geschikte aanbod niet wordt uitgebreid, dan zal er vanaf 2030 een tekort aan geschikte woningen ontstaan voor de 65-plushuishoudens van 330 woningen tot 1.175 woningen in 2040.

Tabel 4.3: Balans vraag en bewoning geschikte woningen 65-plushuishoudens

	2022	2025	2030	2035	2040
Aantal 65-minhuishoudens in geschikte woningen	4.200	4.200	4.200	4.200	4.200
Aantal 65-plushuishoudens in geschikte woningen	2.800	2.800	2.800	2.800	2.800
Vraag naar geschikte woningen	2.225	2.570	3.130	3.560	3.975
Balans	**+575**	**+230**	**-330**	**-760**	**-1.175**

Bron: Woonzorgweter Companen.

Gegeven het feit dat geschikte woningen voor een groot deel worden bewoond door huishoudens jonger dan 65 jaar, is er aandacht nodig voor het toewijzen, labelen of matchen van geschikte woningen voor mensen met een mobiliteitsbeperking. Hoeveel geschikte woningen uiteindelijk benodigd zijn om in de behoefte te voorzien zal altijd een samenspel zijn van voldoende aanbod en voldoende beschikbaar aanbod.

Opgave op wijkniveau

In bijlage 2 is een overzicht opgenomen van de geschiktheid van de woningvoorraad in elk van de wijken van de gemeente. De wijken Stadshart en Bedrijventerrein Heerhugowaard zijn de enige wijken waar de meerderheid van de woningen geschikt is voor mensen met een mobiliteitsbeperking. In Koedijk, Planetenwijk, Rivierenwijk, 't Kruis, Bomen-Recreatiewijk en de Schrijverswijk is juist een meerderheid van de woningen niet-geschikt (en ook niet eenvoudig geschikt te maken).

Om een indruk te krijgen van de werkelijke opgave, is het goed om ook te kijken naar de leeftijd van de huidige bewoners van de al dan niet geschikte woningen. De kaarten op de volgende pagina's geven een beeld van het percentage 65-plussers dat woont in een geschikte, een potentieel geschikte dan wel ongeschikte woning. Alleen in het Stadshart en in Stad van de Zon woont een meerderheid van de ouderen al in een geschikte woning.

Hoewel een relatief groot deel van de woningen in Bedrijventerrein Heerhugowaard als 'geschikt' is getypeerd, valt op dat van de ouderen in deze wijk juist een zeer groot deel (83%) woont in een niet-geschikte woning. Ook in de wijken Rivierenwijk, Koedijk, 't Kruis en Planetenwijk woont meer dan 60% van de 65-plussers in een niet-geschikte woning. Dat betekent dat in deze wijken relatief veel ouderen op zoek zullen moeten naar een andere woning als zij mobiliteitsbeperkingen krijgen.

In de wijken Broekhorn, Edelstenenwijk, Zuidwijk, Huygenhoek, Butterhuizen en De Draai woont meer dan de helft van de 65-plussers in een potentieel geschikte woning. Hoewel een deel van hen mogelijk al aanpassingen heeft uitgevoerd in de woning, valt te verwachten dat vooral in deze wijken de komende jaren veel woningen zullen moeten worden aangepast.

4.6 Aandachtspunten voor de visie

Op basis van de analyses en gesprekken met stakeholders in Dijk en Waard en elders in het land komen we tot een aantal aandachtspunten voor de woonzorgvisie, die we hieronder op een rij zetten.

Kosten voor woningaanpassingen

Als meer ouderen in hun huidige woning willen blijven wonen, dan is het te verwachten dat meer mensen een beroep zullen doen op de Wmo voor woningaanpassingen. Dit kan een aanzienlijke kostenpost opleveren voor de gemeente. Maatregelen die ouderen kunnen verleiden om te verhuizen naar een levensloopgeschikte woning kunnen zorgen voor besparingen op woningaanpassingen.

Woningtoewijzing

Meer dan de helft van de 'geschikte' woningen in Dijk en Waard wordt op dit moment bewoond door relatief jonge mensen, waarvan verreweg de meesten geen mobiliteitsbeperkingen hebben. Als een groter deel van deze woningen zou worden toegewezen aan mensen met een mobiliteitsbeperking, hoeven in de toekomst minder woningen te worden aangepast.

Dit geldt nog sterker voor huurwoningen die zijn aangepast voor mensen die afhankelijk zijn van een rolstoel: als het niet lukt om deze bij mutatie weer toe te wijzen aan een rolstoelgebruiker, dan bestaat de kans dat de woning naar een regulier woningzoekende gaat en daardoor langdurig niet meer beschikbaar is voor de doelgroep. Zorgvuldig wachtlijstbeheer en een zorgvuldige procedure voor matching en woningtoewijzing kan dit voorkomen.

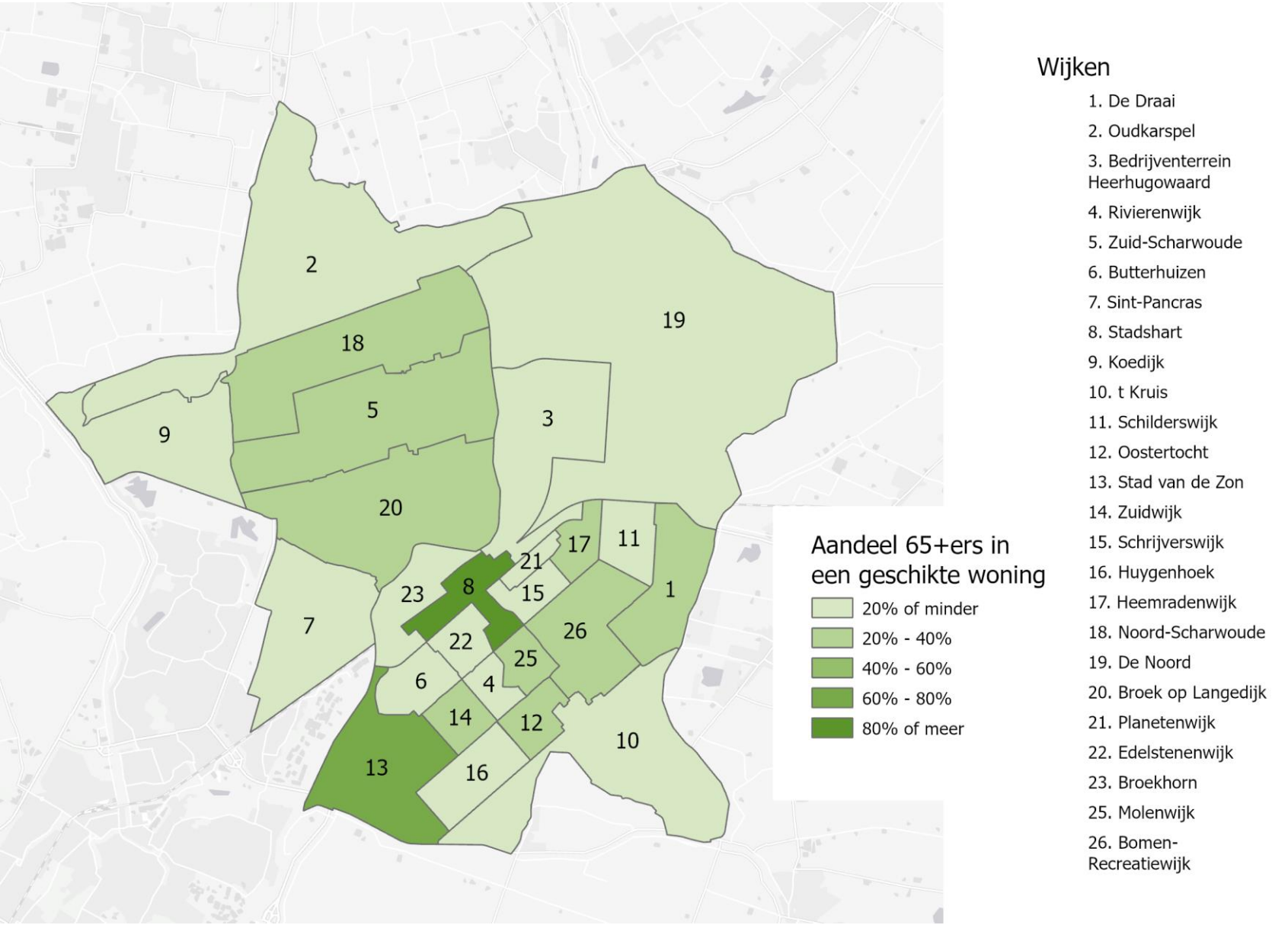
2
19
18
5
3
9
20
17
11
21
23
8
15
1
7
26
22
25
6
4
14
12
10
13
16
Aandeel 65+ers in
een geschikte woning
20% of minder
20% - 40%
40% - 60%
60% - 80%
80% of meer
Wijken
1. De Draai
2. Oudkarspel
3. Bedrijventerrein Heerhugowaard
4. Rivierenwijk
5. Zuid-Scharwoude
6. Butterhuizen
7. Sint-Pancras
8. Stadshart
9. Koedijk
10. t Kruis
11. Schilderswijk
12. Oostertocht
13. Stad van de Zon
14. Zuidwijk
15. Schrijverswijk
16. Huygenhoek
17. Heemradenwijk
18. Noord-Scharwoude
19. De Noord
20. Broek op Langedijk
21. Planetenwijk
22. Edelstenenwijk
23. Broekhorn
25. Molenwijk
26. Bomen-Recreatiewijk

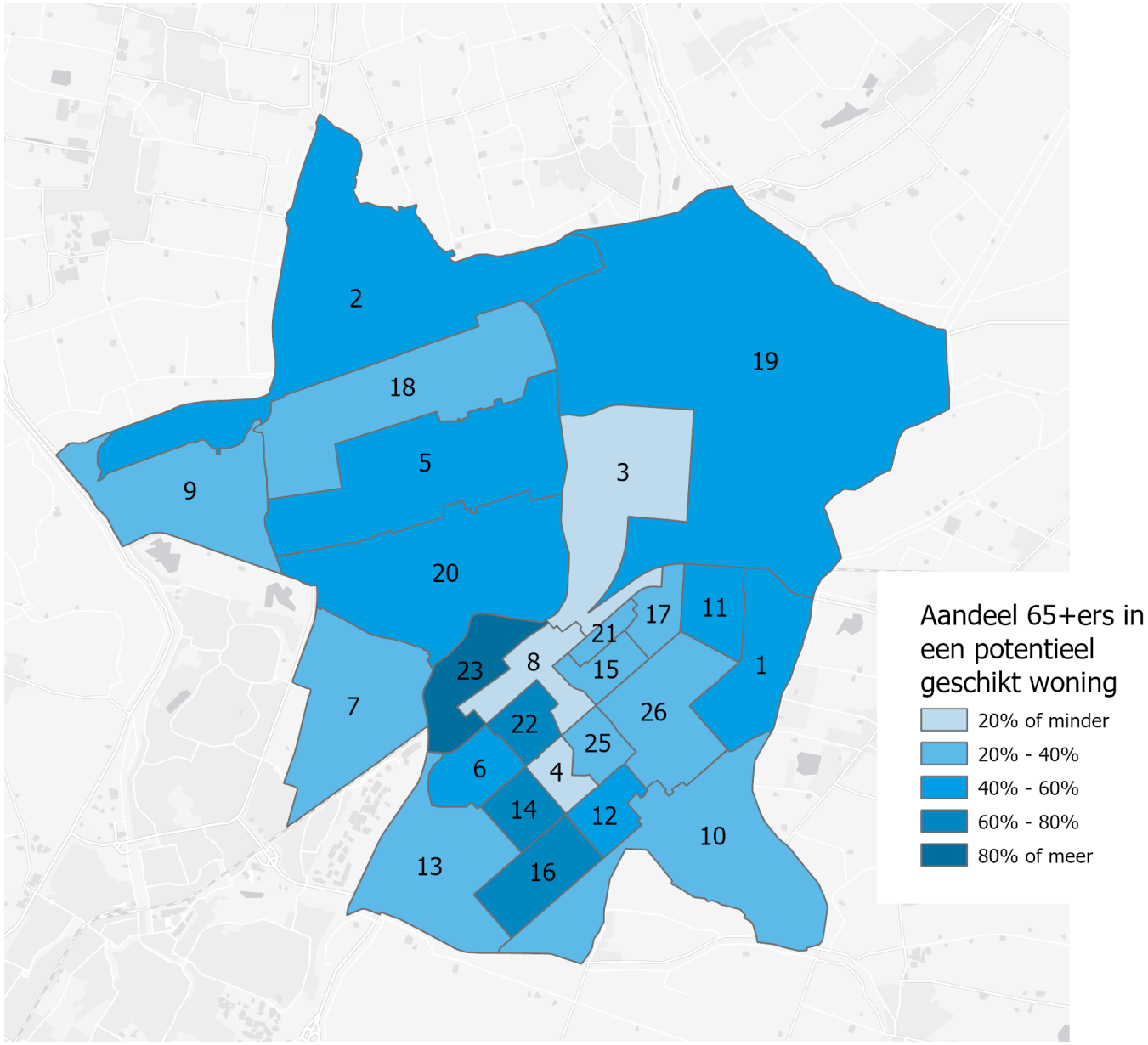

Wijken

1. De Draai
2. Oudkarspel
3. Bedrijventerrein Heerhugowaard
4. Rivierenwijk
5. Zuid-Scharwoude
6. Butterhuizen
7. Sint-Pancras
8. Stadshart
9. Koedijk
10. t Kruis
11. Schilderswijk
12. Oostertocht
13. Stad van de Zon
14. Zuidwijk
15. Schrijverswijk
16. Huygenhoek
17. Heemradenwijk
18. Noord-Scharwoude
19. De Noord
20. Broek op Langedijk
21. Planetenwijk
22. Edelstenenwijk
23. Broekhorn
25. Molenwijk
26. Bomen-Recreatiewijk

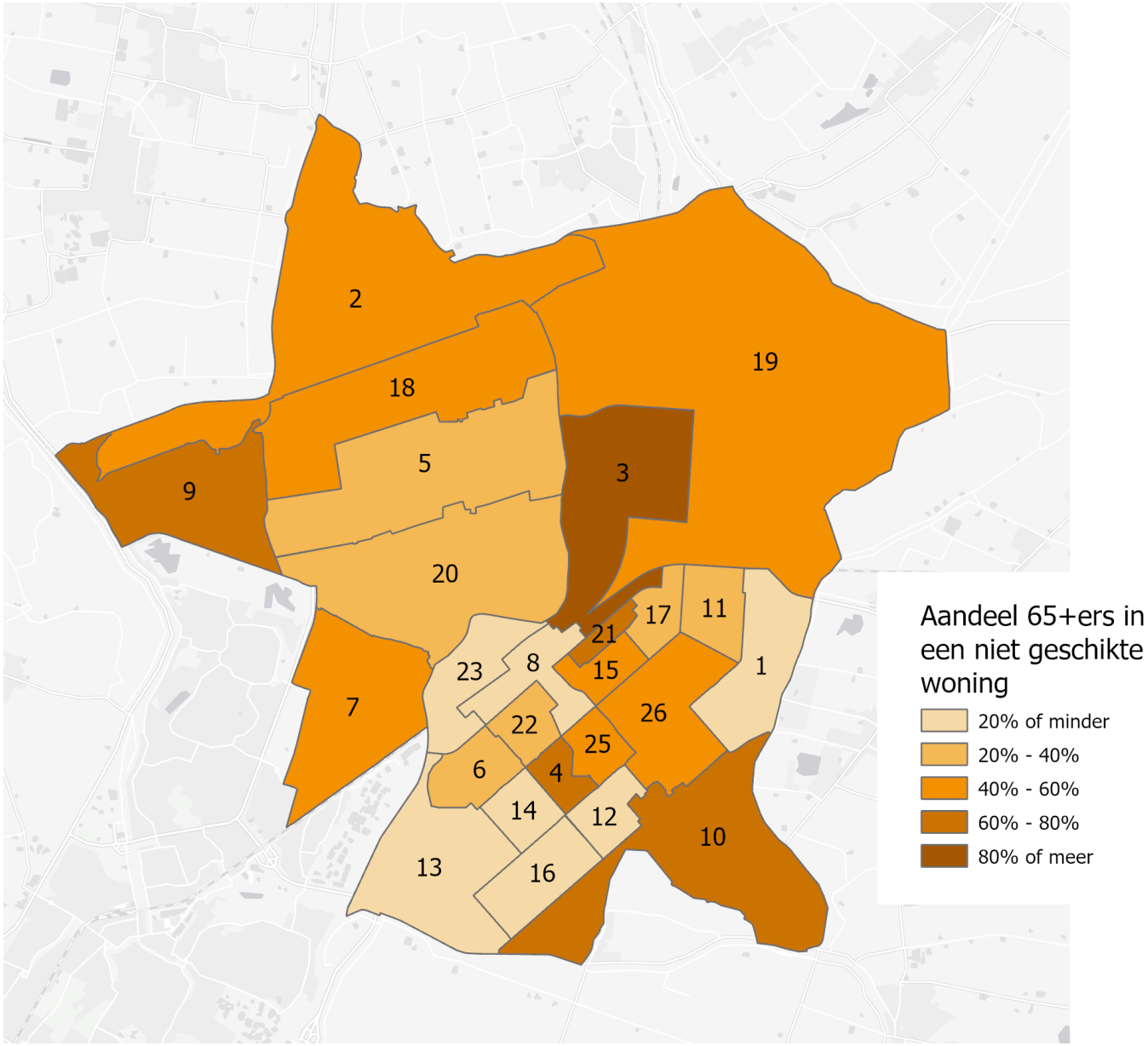

Wijken

1. De Draai
2. Oudkarspel
3. Bedrijventerrein Heerhugowaard
4. Rivierenwijk
5. Zuid-Scharwoude
6. Butterhuizen
7. Sint-Pancras
8. Stadshart
9. Koedijk
10. t Kruis
11. Schilderswijk
12. Oostertocht
13. Stad van de Zon
14. Zuidwijk
15. Schrijverswijk
16. Huygenhoek
17. Heemradenwijk
18. Noord-Scharwoude
19. De Noord
20. Broek op Langedijk
21. Planetenwijk
22. Edelstenenwijk
23. Broekhorn
25. Molenwijk
26. Bomen-Recreatiewijk

5 Mensen met een verstandelijke beperking

De groep mensen met een verstandelijke beperking kent een diverse samen-stelling. Zij kunnen onder andere behoefte hebben aan verpleging of verzorging, huishoudelijke hulp of begeleiding bij gedragsproblematiek. Wonen met andere mensen met een verstandelijke beperking in een geclusterd woon-concept is doorgaans prettig voor deze groep. Een deel van de mensen met een verstandelijke beperking is zelfredzamer en kan zelfstandig in de wijk wonen. In dit hoofdstuk brengen wij de behoefte aan geclusterde en gespikkelde plekken voor de VG-groep in beeld, en zetten we deze vraagontwikkeling af tegen het bestaande aanbod.

5.1 Doelgroep en context

In dit onderzoek richten wij ons primair op de groep mensen met een verstandelijke beperking die gebruik maakt van Wlz-zorg. Dit houdt in dat we het hebben over mensen die 'levenslang en levens-breed' ondersteuning nodig hebben, thuis of in een zorginstelling. Deze mensen staan onder permanent toezicht of ontvangen 24 uur per dag zorg in een instelling of vanuit een zorgsteunpunt in de nabijheid.

In de afgelopen jaren is de toegang tot de Wlz voor mensen met een verstandelijke beperking iets beperkter geworden. Er worden geen nieuwe indicaties meer afgegeven voor langdurige zorg aan mensen met een lichte zorgvraag (VG 1 en 2). Deze mensen zijn voor ondersteuning tegenwoordig aangewezen op de Wmo. Mensen met een bestaande VG1- of VG2-indicatie en die al in een instelling wonen, mogen hier wel blijven. Ondanks de beperking van de toegang tot de Wlz, zien wij een landelijke trend waarin er steeds meer mensen een indicatie voor VG hebben. Deze groei gaat sneller dan de algehele bevolkingsgroei; het gaat dus om een stijgend *aandeel*. Deels wordt deze groei verklaard doordat de doelgroep met een verstandelijke beperking ouder wordt dan voorheen; daarnaast wordt vaak gewezen naar de steeds ingewikkelder samenleving.

Naast een lichte groei van het aandeel mensen met een VG-indicatie, is een relevante ontwikkeling voor de toekomstige vraag naar woonvormen dat de VG-doelgroep steeds vaker extramuraal woont. Door technologische ontwikkelingen in de zorg is het steeds vaker (beter) mogelijk om buiten een instelling te wonen. Daarnaast is er een toenemende vraag zichtbaar vanuit cliënten (en verwanten) om het zorgpakket zelf samen te stellen.

5.2 Woonwensen en woonvormen

Op basis van literatuuronderzoek en informatie uit klantenpanels in andere delen van het land kunnen we een beeld schetsen van de kwalitatieve woon-behoefte van mensen met een verstandelijke beperking.

Eisen aan de woning

Soort woning

Een groot deel van de mensen met een (licht) verstandelijke beperking woont in een zorginstelling. Een deel woont zelfstandig. Zelfstandig wonende mensen met een verstandelijke beperking zijn over het algemeen aangewezen op een sociale huurwoning. Soms huren zij deze van een zorgorganisatie, soms bij een woningcorporatie. Hierbij is betaalbaarheid het belangrijkste criterium bij de keuze van een woning.

Het inkomen van deze groep ligt tussen het bijstandsniveau en de minimuminkomensgrens. Hierdoor zijn ze vaak aangewezen op woningen tot de kwaliteitskortingsgrens (€ 442) of de eerste aftoppingsgrens (€ 633).

Woonvormen

De diversiteit aan woonvormen is groot onder de doelgroep, aansluitend op de uiteenlopende verstandelijke vermogens en de zorgvraag. Waar de één zelfstandig wil wonen met ambulante begeleiding, woont de ander liever in een geclusterd-wonen complex met een eigen kamer. Een ander is aangewezen op zorg en wonen in een intramurale instelling. Daarmee is variatie in woonaanbod gewenst.

Woonomgeving

Fysieke woonomgeving

In de fysieke woonomgeving is nabijheid en bereikbaarheid van voorzieningen en openbaar vervoer gewenst. De aanwezigheid van een steunpunt is ook gewenst in de wijk. Mensen met een verstandelijke beperking zijn gevoeliger voor de leefbaarheid van een buurt en voelen zich in het algemeen eerder onveilig. Een gevoel van veiligheid op straat is daarom belangrijk. Daarom zijn de binnenstad en in de buurt van (drukke) winkelcentra geen goede woonlocaties voor mensen met een verstandelijke beperking. Deze omgeving zorgt voor te veel prikkels.

Sociale woonomgeving

In de sociale omgeving zoeken mensen met een (licht) verstandelijke beperking vooral contact met gelijkgestemden. Dit om eenzaamheid en sociale uitsluiting tegen te gaan. Daarbij vinden mensen met een verstandelijke beperking het belangrijk dat de dagbesteding in de buurt zit. Daarnaast moet in de buurt een aanspreekpunt (bijvoorbeeld een mantelzorg of vrijwilliger) zijn die voor ondersteuning in de sociale omgeving kan zorgen.

Zorg en ondersteuning

Mensen met een (licht) verstandelijke beperking hebben vaak behoefte aan begeleiding en structuur. Voor de mensen die zelfstandig wonen is het belangrijk dat de hulp op afroep aanwezig is. Ook omdat contact met familie niet altijd vanzelfsprekend is bij deze groep. Ook hulp bij het huishouden, financiën en structuur in het dagelijks leven zijn wenselijk.

5.3 Woonvraag van mensen met een verstandelijke beperking

Het aantal Wlz-indicaties in Dijk en Waard voor zorg aan mensen met een verstandelijke beperking (VG) is over de jaren 2015 tot en met 2022 gestegen van 620 naar 660. Op het moment telt de gemeente Dijk en Waard dus 660 mensen met een Wlz-indicatie VG.

Daarnaast is er een groep die ondersteuning ontvangt vanuit de Wmo. Op basis van informatie van zorgaanbieders en de gemeente schatten we deze groep op circa 240 personen in Dijk en Waard.

Wanneer we ons richten op de groep met een Wlz-indicatie, dan zien we sinds 2017 een (landelijke) trend waarin het aantal Wlz-indicaties voor deze groep met circa 2% tot 2,5% per jaar stijgt. Dit is onder meer te verklaren vanuit het ouder worden van de doelgroep. Aan de hand van de Wlz-indicatiegegevens en de bevolkingsprognose van de gemeente Dijk en Waard hebben wij een inschatting opgesteld van de omvang van de groep mensen met een Wlz-indicatie vanwege een verstandelijke beperking voor de periode tot en met

2040. Hierbij hebben wij rekening gehouden met een stijging van het zorg-gebruik van 2% per jaar, aansluitend bij de landelijke trend die sinds 2017 zichtbaar is.

Figuur 5.1 toont de verwachte omvang van de groep mensen met een verstandelijke beperking, waarbij de woonvraag van de mensen met een Wlz-indicatie is uitgesplitst naar twee woonvormen: geclusterd wonen en gespikkeld wonen. Gespikkeld wonen houdt in dat iemand zelfstandig woont in de nabijheid van een zorgpunt waarvandaan zorg/ondersteuning kan worden geleverd. Wmo-cliënten wonen in principe zelfstandig, maar een deel van hen kan ook baat hebben bij gespikkeld wonen.

Figuur 5.1: Gemeente Dijk en Waard. Vraagprognose woonvormen VG (2022 - 2040)

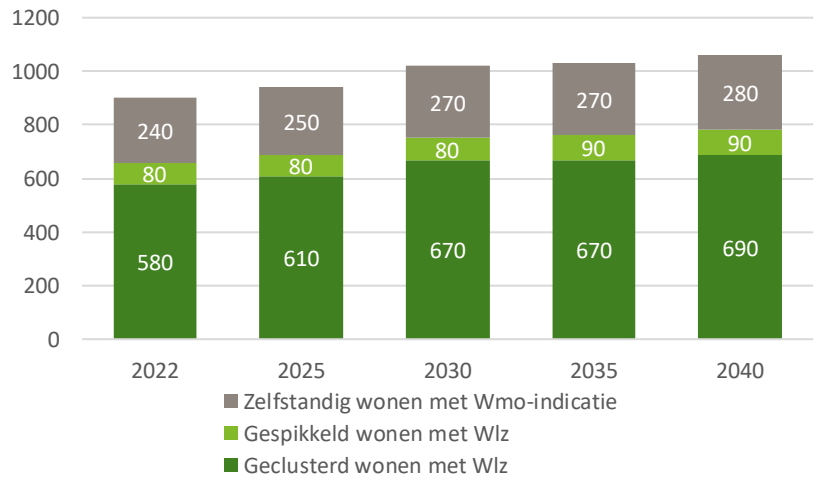

Bron: CIZ, bevolkingsprognose gemeente Dijk en Waard, bewerking Companen.

Trends en ontwikkelingen

In een werksessie met aanbieders is besproken welke trends van invloed zullen zijn op de toekomstige vraag naar wonen met zorg van mensen met een verstandelijke beperking in de gemeente Dijk en Waard. Bij deze sessie waren zorgaanbieders, het zorgkantoor, corporaties en de gemeente aanwezig. De verschillende partijen konden zich vinden in de opgestelde basisprognose. Er werd aangegeven dan de lichte stijging van het totaal aantal mensen met een verstandelijke handicap in de gemeente Dijk en Waard correspondeert met de trend van een langere levensduur van de cliënten.

Met de aanwezigen is besproken dat er in de gemeente Dijk en Waard relatief veel mensen wonen met een VG-indicatie (7,5 indicaties per 1.000 inwoners) vergeleken met het landelijk gemiddelde (6,4 indicaties per 1.000 inwoners). We hebben daarom de wenselijkheid besproken van een tweede vraag-scenario, waarbij het aandeel mensen met een VG-indicatie geleidelijk aan tendeert richting het landelijk gemiddelde. De gedachte achter dit scenario is dat jongeren en jongvolwassenen met een beperking steeds vaker dicht bij de woonplaats van hun ouders zullen blijven wonen. De aanwezigen bij de werksessie verwachten dat dit mogelijk aan de orde kan zijn bij de groep met een relatief lichte VG-indicatie (Wmo, VG1, VG2 en VG3); geen van de aanwezigen verwacht echter een sterke daling van de vraag naar plekken voor VG-zorg in Dijk en Waard. Daarom presenteren wij in dit onderzoek geen alternatief vraagscenario.

5.4 Aanbodanalyse VG

Aan zorgaanbieders in de gemeente Dijk en Waard die zich richten op zorg voor mensen met een verstandelijke beperking is gevraagd hoeveel woonzorg-plekken zij hebben voor deze doelgroep. In de onderstaande tabel wordt het

geïnventariseerde aanbod per zorgaanbieder weergegeven. In bijlage 1 staat een uitgebreider beeld van de aanbodinventarisatie weergegeven.

Tabel 5.1: Aanbod woonvormen voor mensen met een verstandelijke beperking (2022)

Zorgaanbieders	Geclusterd wonen	Zelfstandig wonen met begeleiding vanuit Wmo
Philadelphia	102	66
Stichting Ontmoeting	3	
De Waerden		36
Raphaëlstichting	12	
Esdégé-Reigersdaal	450	135
Totaal	**567**	**237**

Bron: Aanbodinventarisatie zorgaanbieders gemeente Dijk en Waard.

Zorgaanbieders hebben geen aanbod opgegeven van 'gespikkeld wonen' in Dijk en Waard. Het gaat daarbij om niet-geclusterde wooneenheden die in de nabijheid van een woonvorm liggen, waar de bewoner op kan terugvallen voor ondersteuning.

Zorgaanbieder De Waerden heeft aangegeven in de toekomst een woon-complex te realiseren waardoor er 32 woonplekken voor mensen met een verstandelijke beperking bijkomen in het stationsgebied. Philadelphia en Woonstichting Langedijk realiseren een uitbreiding van het aanbod voor de VG-doelgroep met 34 woningen. Wanneer deze woonplekken worden gerealiseerd is niet bekend; we nemen ze daarom nog niet mee in de vraag-aanbodbalans in paragraaf 5.5.

5.5 De huisvestingsopgave: match tussen vraag en aanbod

Het aantal mensen met een Wlz-indicatie vanwege een verstandelijke beperking in Dijk en Waard ligt hoger dan het huidige aanbod aan woonplekken dat zorgaanbieders bieden voor deze doelgroep:

- Uit de vraag-aanbodbalans blijkt een klein tekort van circa 15 plekken in geclusterd wonen. Richting de toekomst zal dit tekort oplopen tot 105 plekken in 2030 en 125 plekken in 2040.
- Voor zover wij weten, is er geen aanbod aan gespikkeld wonen in Dijk en Waard. Op basis van de vraaganalyse lijkt hier een tekort aan te zijn van circa 80 plekken nu, oplopend naar 90 in 2040 als er geen woonplekken zouden worden toegevoegd. Uit gesprekken met aanbieders maken wij echter op dat er in de gemeente ook mensen met een Wlz-indicatie zijn die nog bij hun ouders wonen, of zelfstandig wonen. Zij ontvangen vaak ambulante begeleiding, en maken vaak ook gebruik van dagbesteding. Welk deel van de Wlz-cliënten zelfstandig dan wel bij de ouders woont, is niet bekend bij de aanbieders.

Tabel 5.2: Balans vraag en aanbod aan woonvormen, afgerond op 5-tal

	Vraag-aanbod 2022	Vraag-aanbod 2025	Vraag-aanbod 2030	Vraag-aanbod 2035	Vraag-aanbod 2040
Geclusterd wonen Wlz	-15	-45	-105	-105	-125
Gespikkeld wonen Wlz	-80	-80	-80	-90	-90
Totaal	**-95**	**-125**	**-185**	**-195**	**-215**

Bron: Prognosemodel Companen.

Bovenstaande tabel laat zien dat ook na realisatie van de 32 plekken van De Waerden en de 34 woningen van Philadelphia er nog ruimte is voor toevoeging van aanbod voor deze doelgroep in de gemeente.

5.6 Aandachtspunten voor de visie

Op basis van de analyses en gesprekken met stakeholders in Dijk en Waard en elders in het land komen we tot een aantal aandachtspunten voor de woonzorgvisie, die we hieronder op een rij zetten.

Woonvormen op de juiste plek

- Zorgaanbieders in Dijk en Waard uiten de wens om het wonen en werken van cliënten dichter bij elkaar te brengen. Nu wonen cliënten verspreid over de gemeente, en worden zij vervoerd naar plekken voor werk en dagbesteding. Een deel van de cliënten kan wellicht dichter bij huis aan het werk.
- Vanuit het oogpunt van inclusie en het versterken van zelfredzaamheid verdient het de voorkeur om woonvormen voor mensen met een lichte verstandelijke beperking dicht bij voorzieningen zoals winkels en openbaar vervoer te realiseren. Aandachtspunt daarbij is wel dat niet voor iedere persoon een plek in de drukte van de stad de meest geschikte plek is; sommige mensen hebben juist baat bij een rustiger omgeving. Het blijft dus een kwestie van maatwerk.
- Ook binnen de groep mensen met een verstandelijke beperking is sprake van vergrijzing: cliënten worden steeds ouder. Daarbij geldt dat mensen met een verstandelijke beperking vaak al op jongere leeftijd dan anderen te maken krijgen met lichamelijke problemen en/of dementie. Voor deze ouder wordende groep kan een woonplek in het buitengebied, dus meer in de luwte in plaats van in de drukte van de stad, wenselijk zijn. Woonplekken in het buitengebied kunnen een welkome aanvulling zijn op het bestaande aanbod.

Kwaliteitsslag in woonvormen

- Zorgaanbieders in het land geven aan dat nieuwe VG-cliënten een sterke voorkeur hebben voor woonvormen waarbij zij eigen voorzieningen hebben. Eigen sanitair is een voorwaarde; voor een deel van de cliënten is ook een eigen kookgelegenheid gewenst. Voor verreweg de meeste VG-cliënten is het prettig om ook een ontmoetingsruimte of een gezamenlijke woonkamer te hebben. Deze ontmoetingsruimten kunnen ook worden gebruikt door cliënten die in de nabije omgeving ('gespikkeld') wonen. Een dergelijke plek biedt omwonende bewoners met een beperking structuur (dagritme) en mogelijkheden voor ontmoeting en ontspanning. Er kan ook op een laagdrempelige manier begeleiding worden geboden.
- Technologische ontwikkelingen zoals de mogelijkheid van beeldbellen kunnen er ook in de gehandicaptenzorg voor zorgen dat meer mensen zelfstandig(er) kunnen wonen, doordat zij minder persoonlijke begeleiding (face-to-face) nodig hebben. Daarbij blijft het essentieel dat bewoners kunnen terugvallen op zorgverleners als zij dat nodig hebben.

Domeinoverstijgende samenwerking

- Om goede zorg te kunnen bieden aan ouder wordende VG-cliënten is samenwerking tussen VG-zorgaanbieders en zorgaanbieders voor ouderenzorg wenselijk. Elk kan vanuit de eigen expertise een waardevolle inbreng hebben in goede zorg voor deze groep. Dit vraagt wel om een flexibele, domein-overstijgende inzet van financiële middelen.

Meer ruimte voor eigen regie

- Landelijk zien we een stijgende behoefte aan meer kleinschalige woonvormen voor mensen met een verstandelijke en/of lichamelijke beperking,

met meer ruimte voor eigen regie van cliënten en ouders en meer verbinding met de rest van de samenleving. Een groot deel van het huidige aanbod in Dijk en Waard is al kleinschalig georganiseerd. In hoeverre er ook behoefte is aan meer ruimte voor eigen inbreng van cliënten en ouders in de inrichting van de woonconcepten is een thema dat in het vervolg-traject in Dijk en Waard aan de orde kan komen.

Gemengd wonen met een mix van doelgroepen

- De systeemwereld geeft aanzet tot indelingen in financieringsvormen, doelgroepen en zorgpakketten. Maar de grenzen tussen alle indelingen zijn zacht; er liggen veel mogelijkheden om 'vragers' vanuit verschillende doel-groepen gezamenlijk te huisvesten. In samenleefconcepten waar ook 'dragers' (jongeren, studenten of gezinnen) wonen, kunnen bewoners elkaar aanvullen en ondersteunen. Een vereiste is wel de intrinsieke motivatie van de 'dragers' om een rol te spelen bij het ondersteunen van de 'vragers'. Wederkerigheid is het fundament: elke bewoner heeft wel iets te bieden. Dergelijke gemengde woonvormen kunnen ook plek bieden aan mensen die net buiten de definities vallen van bepaalde doelgroepen. Ook mensen die niet binnen de definitie 'VG' vallen omdat hun IQ van een bepaalde hoogte is, kunnen wel degelijk moeite hebben zich goed staande te houden in een samenleving die steeds ingewikkelder wordt. Een deel van deze groep kan baat hebben bij ondersteuning die in een gemengde woonvorm kan worden gegeven om goed te kunnen functioneren in de huidige samenleving.

6 Mensen met psychische problematiek

Mensen met een psychische kwetsbaarheid wonen of verblijven in verschillende woonsituaties. Een deel van hen woont zelfstandig, een deel woont in woonvormen binnen Beschermd Wonen, verblijft in een behandelkliniek of in de Maatschappelijke Opvang. In dit hoofdstuk staan we stil bij de groep die woont in woonlocaties. We maken een analyse van de ontwikkeling van de vraag naar plekken voor zorg met verblijf en zetten deze af tegen het bestaande aanbod. Na verblijf zullen de meeste cliënten uitstromen richting een vorm van zelfstandig wonen. Hier gaan we in hoofdstuk 9 nader op in.

6.1 Doelgroep en context

In dit hoofdstuk brengen we de huisvestingsopgave in beeld voor mensen met een psychische stoornis, die zorg/behandeling noodzakelijk maakt. De groep mensen met psychische problematiek is breed en divers. Wij richten ons in dit hoofdstuk op de groep die verblijft in Beschermd Wonen. Bij definitie is Beschermd Wonen (BW) bedoeld voor mensen die niet zelfstandig kunnen wonen vanwege psychische en/of psychosociale problematiek. Beschermd Wonen wordt grotendeels gefinancierd en georganiseerd vanuit de Wmo, maar sinds 2021 ook vanuit de Wlz. Binnen de Wmo is Beschermd Wonen bedoeld voor volwassenen die vanwege psychische problematiek tijdelijk niet zelfstandig kunnen wonen zonder de directe nabijheid van toezicht en ondersteuning (16-24 uur per dag). De begeleiding van de zorginstelling is gericht op verschillende primaire leefgebieden zoals huisvesting, financiën, geestelijke en lichamelijke gezondheid en verzorging, dagbesteding, sociaal netwerk, huiselijke relaties en maatschappelijke participatie.

GGZ-Wonen

Vanaf 1 januari 2021 maken sommige mensen met psychische problematiek aanspraak op financiering van zorg en verblijf vanuit de Wlz, omdat zij blijvend permanent toezicht nodig hebben of 24 uur zorg in de nabijheid nodig hebben. Landelijk is ongeveer 35% van de mensen in Beschermd Wonen ‘verschoven’ richting de Wlz; bij de belangrijkste aanbieder van beschermd wonen in de gemeente, GGZ NHN, gaat het om 50% van de cliënten. In dit hoofdstuk nemen we ook de groep die valt onder de Wlz mee. Zij hebben immers nog steeds behoefte aan een beschermde woonplek; het voornaamste verschil met de ‘oude’ situatie is dat zij hier nu langdurig kunnen verblijven zonder dat herindicering nodig is.

In dit hoofdstuk beschrijven wij eerst de woonwensen van mensen met een indicatie voor BW en geven we vervolgens een beeld van de bestaande woonvormen voor deze groep. Dit beeld is ontstaan op basis van gesprekken met diverse groepen BW-cliënten voor andere onderzoeken elders in het land. Vervolgens maken we een analyse van de ontwikkeling van de vraag naar plekken voor zorg met verblijf voor mensen met een indicatie voor BW en zetten we deze af tegen het bestaande aanbod. In hoofdstuk 9 gaan we in op de te verwachten jaarlijkse uitstroom vanuit BW-voorzieningen naar reguliere woonruimte.

6.2 Woonwensen en woonvormen

Woonwensen

Woning

- De meeste cliënten geven de voorkeur aan een eigen appartement met een aparte slaapkamer en eigen sanitaire voorzieningen, vanwege privacy en autonomie. Een klein gedeelte van de BW-cliënten heeft behoefte aan

groepswonen; zij delen graag voorzieningen met anderen vanwege de sociale interactie die dat met zich meebrengt.

Woonomgeving

- Ook cliënten die in Beschermd Wonen wonen, hebben behoefte aan contact met buren en andere mensen in de buurt. Om sociale interactie te stimuleren is de nabijheid van voorzieningen belangrijk. Daarbij gaat het voornamelijk om winkels, supermarkten, apotheken en de werkplek.

Zorg en ondersteuning

- Mensen die in een BW-voorziening wonen hebben begeleiding nodig. Er wordt gezorgd voor een stabiele omgeving, dagelijkse regelmaat en een zinvolle dagbesteding. Afhankelijk van de behoefte van de cliënt kan er ook begeleiding zijn bij het huishouden en het maken van sociale contacten; soms is ook sprake van verzorging en verpleging.
- De doelgroep is zeer divers. Een deel kan na een verblijf van een aantal jaar weer zelfstandig thuis wonen en zijn leven weer op de rit krijgen met behulp van (intensieve) begeleiding. Voor een ander deel van de huidige cliënten is de verwachting dat zij ook op langere termijn niet in staat zullen zijn om zelfstandig te gaan wonen.
- Continuïteit in de persoonlijke begeleiding (ook na uitstroom) wordt als zeer prettig ervaren. De cliënten zijn gebaat bij het creëren van een vertrouwensband. De zorgverlening speelt een cruciale rol in het welzijn van de persoon. Snelle en adequate zorgverlening is een belangrijk aspect in de woonervaring.
- Een zorgplan helpt bij de ontwikkeling richting herstel en het zelfstandiger worden door aan veranderdoelen te werken, mits op het ontwikkelplan niet teveel tijdsdruk gelegd wordt en er rekening gehouden wordt met terugval.

Woonvormen

Er is een grote variëteit aan woonvormen binnen BW: van groepswoningen waar de cliënten alleen een eigen slaapkamer hebben, tot geclusterde woonvormen waarin cliënten in een eigen appartement wonen en alleen als zij daar behoefte aan hebben gebruik maken van gemeenschappelijke voorzieningen.

De volgende illustraties geven een indruk van de variëteit aan woonvormen die vallen onder de noemer BW.

Figuur 6.1: Voorbeelden woonvormen voor doelgroep Beschermd Wonen

6.3 Vraaganalyse

In de gemeente Dijk en Waard hadden op 1 januari 2022 105 mensen een indicatie voor Beschermd Wonen (betaald vanuit de Wmo of Wlz). Van deze 105 cliënten hadden 60 mensen een Wmo-indicatie en 45 mensen een Wlz (GGZ-W) indicatie. Een aanzienlijk deel van de mensen met een Wmo-indicatie is van jonge leeftijd en dit aandeel is toegenomen sinds 2019. Een mogelijke verklaring is dat vooral oudere mensen met een langdurige zorgvraag zijn overgegaan naar de Wlz (GGZ-W)[5].

Figuur 6.2: Leeftijdsopbouw huidige BW-cliënten (Wmo), gemeente Dijk en Waard

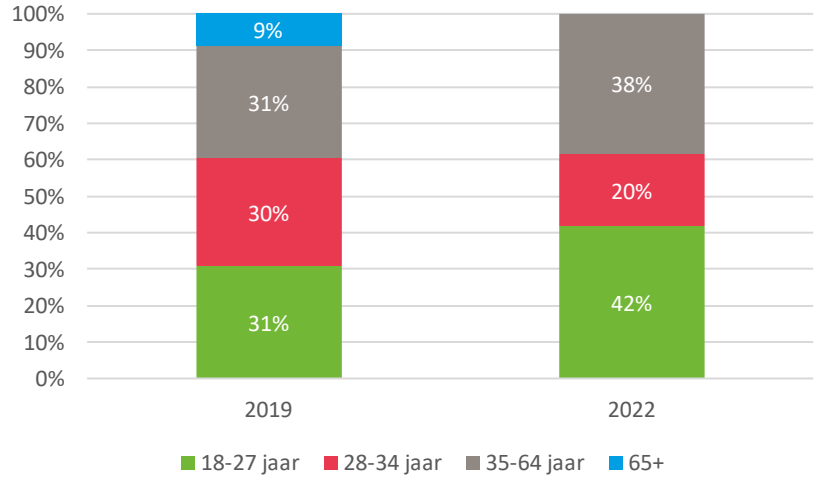

Bron: Gegevens centrumgemeente Alkmaar.

[5] Volgens de Monitor Langdurige Zorg is in de regio Alkmaar twee derde van de cliënten met een Wlz-indicatie voor beschermd wonen (GGZ-W) ouder dan 50 jaar. Deze verdeling wijkt dus sterk af van de verdeling binnen de populatie die beschermd woont vanuit de Wmo.

Van de 60 mensen met een BW Wmo-indicatie wonen er 53 in een woonvorm voor beschermd wonen; 7 ontvangen intensieve ambulante begeleiding in de thuissituatie (Beschermd Thuis). Bij Beschermd Thuis is er sprake van intensieve begeleiding in de thuissituatie waarbij de ondersteuning direct oproepbaar is.

Bij het opstellen van een prognose van de vraag naar BW binnen de gemeente Dijk en Waard zijn wij uitgegaan van het totale aantal actieve BW-indicaties (Wmo en Wlz) per leeftijdsgroep op dit moment. In de onderstaande tabel staat de vraagontwikkeling van de doelgroep BW weergegeven als alleen wordt uitgegaan van demografische ontwikkelingen in de gemeente Dijk en Waard. De vraag blijft in dat geval naar de toekomst toe min of meer stabiel.

Tabel 6.1: Basisprognose vraag naar BW, Dijk en Waard (2022 -2040) (afgerond op 5-tallen)

	2022	2025	2030	2035	2040
Geclusterd wonen met 24-uurszorg (Wlz GGZ-W)	45	45	45	45	45
Beschermd Wonen Wmo	60	60	65	60	60
Geclusterd wonen, 16-24-uurs-zorg aanwezig	*55*	*55*	*55*	*55*	*55*
Beschermd Thuis	*5*	*5*	*5*	*5*	*5*
Totaal	105	110	110	110	105

Bron: Indicaties BW Dijk en Waard, bevolkingsprognose en bewerking Companen.

Trends en ontwikkelingen

In een werksessie is besproken welke trends van invloed zullen zijn op de toekomstige vraag naar wonen met zorg voor onder andere mensen met een

psychische kwetsbaarheid; dit is aangevuld met een gesprek met vertegenwoordigers van de belangrijkste aanbieder van beschermd wonen in de gemeente, GGZ NHN.

Sinds het ingaan van de Wmo2015 is Beschermd Wonen een taak van de centrumgemeenten. Vanaf 2024 zullen de financiële middelen voor Beschermd Wonen worden gedecentraliseerd; vanaf dan is elke gemeente zelf verantwoordelijk. De regiogemeenten die voor Beschermd Wonen samenwerken in de regio Alkmaar hebben afgesproken dat zij regionaal blijven samenwerken voor het instandhouden van beschermd wonen en de benodigde budgetten via een verdeelsleutel zullen verdelen. Er wordt niet actief gestuurd op een andere verdeling van BW-plekken over de verschillende gemeenten. Beschermd Thuis wordt een lokale verantwoordelijkheid van elke gemeente.

Uit de gesprekken die wij in het kader van dit onderzoek hebben gevoerd, kwam naar voren dat het beleid vanuit de regio Alkmaar niet gericht is op afbouw van BW-plekken. Wel is het streven om de komende jaren meer mensen in de thuissituatie begeleiding te bieden in de vorm van Beschermd Thuis. Op termijn kan daardoor wellicht worden volstaan met een lager aantal BW-plekken in woonvormen. Daarvoor moet uiteraard wel aan een aantal randvoorwaarden worden voldaan, waaronder voldoende huisvesting en voldoende financiële middelen voor begeleiding. In onderstaande tabel werken we een alternatief scenario uit voor de vraagontwikkeling, waarbij het uitgangspunt is dat van de cliënten met een indicatie voor Beschermd Wonen in het jaar 2035 één op de drie cliënten ambulante begeleiding ontvangt in de thuissituatie. In de komende jaren groeit de verdeling Beschermd Wonen / Beschermd Thuis in dit scenario geleidelijk toe naar die situatie.

Tabel 6.2: Trendprognose vraag naar BW, Dijk en Waard (2022 - 2040) (afgerond op 5-tallen)

	2022	2025	2030	2035	2040
Geclusterd wonen met 24-uurszorg (Wlz GGZ-W)	45	45	45	45	45
Beschermd Wonen Wmo	60	60	65	60	60
Geclusterd wonen, 16-24-uurszorg aanwezig	*55*	*50*	*45*	*40*	*40*
Beschermd Thuis	*5*	*10*	*15*	*20*	*20*
Totaal	105	110	110	110	105

Bron: Indicaties BW Dijk en Waard, bevolkingsprognose en bewerking Companen.

6.4 Aanbodanalyse BW

Companen heeft onder aanbieders een inventarisatie gedaan naar het aanbod aan Beschermd Wonen. In totaal zijn er 79 plekken in beeld gebracht voor cliënten in Beschermd Wonen in Dijk en Waard: 70 in geclusterde woonvormen, en 9 in losse wooneenheden in de nabijheid van een zorgvoorziening ('gespikkeld wonen').

Tabel 6.2: Aantal BW-plekken per zorgaanbieder in gemeente Dijk en Waard

Zorgaanbieder	Geclusterd wonen	Gespikkeld wonen
Stichting Ontmoeting	25	9
GGZ NHN	45[6]	0
Totaal	**70**	**9**

Bron: Aanbodinventarisatie onder zorgaanbieders.

[6] GGZ NHN huisvest in Dijk en Waard ook cliënten met een WLZ ZZP-B indicatie (5) en met een indicatie vanuit Zvw/Iggz (15).

6.5 Huisvestingsopgave: match vraag en aanbod

Volgens de aanbodinventarisatie zijn er op dit moment 79 plekken voor Beschermd Wonen in de gemeente. Er zijn 105 mensen met een indicatie voor beschermd wonen (Wlz en Wmo samen), waarvan er 98 in een beschermde woonvorm wonen. Een vergelijking van vraag en aanbod laat zien dat er een tekort is van 19 plekken in de gemeente. Als de vraag naar BW-plekken (met 16-24 uur begeleiding) zich ontwikkelt volgens het basisscenario zal dit tekort - bij een gelijkblijvend aanbod - licht oplopen tot 2030 en daarna weer iets dalen. Ook als de vraag naar BW-plekken zich ontwikkelt volgens het trendscenario, zien we een tekort bij gelijkblijvend aanbod - maar dit ligt wel op een lager niveau.

Tabel 6.3: Balans tussen vraag en aanbod aan woonvormen voor BW (afgerond op 5-tallen)

	2022	2025	2030	2035	2040
Basisprognose	-20	-20	-25	-20	-20
Trendprognose	-20	-20	-15	-10	-10

Bron: Woonzorgweter, bewerking Companen.

6.6 Aandachtspunten voor de visie

Op basis van de analyses en gesprekken met stakeholders in Dijk en Waard en elders in het land komen we tot een aantal aandachtspunten voor de woonzorgvisie, die we hieronder op een rij zetten.

Voldoende mogelijkheden voor uitstroom

- Beschermd Wonen is binnen de Wmo bedoeld als tijdelijke voorziening. Het is daarom essentieel dat er voldoende mogelijkheden voor uitstroom zijn. In hoofdstuk 9 gaan we hier nader op in.

Randvoorwaarden voor ambulantisering

- Begeleiding van mensen met een psychische kwetsbaarheid in de thuissituatie in plaats van in een beschermde woonvorm is mogelijk, maar dan moet wel aan een aantal randvoorwaarden worden voldaan. Ten eerste moet uiteraard woonruimte beschikbaar zijn voor deze mensen. Daarnaast vereist het voldoende financiële middelen om adequate begeleiding te kunnen bieden.
- Goede ambulante begeleiding en inzet op steunstructuren in de wijk is niet alleen belangrijk voor mensen die na een verblijf in een beschermde woonvorm kunnen uitstromen, maar juist ook om instroom in zo'n voorziening te voorkomen.

Tussenvormen

- Vanuit een beschermde woonvorm is de stap naar zelfstandig wonen vaak groot. Sommige mensen hebben behoefte aan een tussenstap tussen beschermd wonen en regulier wonen in. Bijvoorbeeld in een woonvorm voor 'geclusterd wonen met begeleiding' waarbij bewoners een eigen appartement hebben, maar er wel dagelijks begeleiding op locatie aanwezig is en de bewoners voorzieningen zoals een woonkamer delen. Dergelijke 'tussenvormen' lijken er in Dijk en Waard nog niet veel te zijn.
- Een goed aanbod aan 'tussenvormen' kan ook instroom bij instellingszorg (BW en MO) voorkomen. Uitstromers uit Jeugdzorg met verblijf kunnen bijvoorbeeld in zo'n tussenvorm werken aan zelfstandigheid, waardoor zij minder vaak een beroep op Beschermd Wonen hoeven doen. Daarbij geldt wel dat de begeleiding en het toezicht voldoende moet zijn om draagvlak in de wijk te krijgen en te behouden.

7 Maatschappelijke Opvang

Mensen die (tijdelijk) geen vorm van onderdak hebben, kunnen terecht bij de Maatschappelijke Opvang. De Maatschappelijke Opvang kent een grote verscheidenheid aan vormen, en ook een grote diversiteit aan 'gebruikers'. Gezinnen kunnen op diverse locaties terecht in gezinsopvang, terwijl de nachtopvang dient voor korter verblijf voor met name alleenstaanden. Er zijn vaak aparte locaties waar ook verslavingszorg geboden wordt. Op enkele locaties worden vormen van begeleid wonen aangeboden, om de stap naar zelfstandigheid te vergemakkelijken. Tot slot, kunnen jonge moeders en/of vrouwen vaak ook terecht in specifieke woonvormen om in een beschutte omgeving te werken aan herstel of stabiliteit: de vrouwenopvang.

7.1 Doelgroep en context

Mensen die dakloos zijn of raken, kunnen een beroep doen op de Maatschappelijke Opvang. Het gaat om mensen die kampen met uiteenlopende problematiek: huiselijk geweld, psychische problemen, schulden of verslaving. Maar steeds vaker gaat het ook om mensen die als gevolg van een scheiding, al dan niet in combinatie met werkloosheid, op straat komen te staan. Maatschappelijke Opvang is per definitie tijdelijk: het is altijd de bedoeling dat mensen die hier verblijven, op enig moment weer zelfstandig gaan wonen. Mensen voor wie dit niet haalbaar blijkt, stromen soms door naar Beschermd Wonen.

De verantwoordelijkheid voor het bieden van opvangplaatsen is belegd bij centrumgemeenten, net als bij Beschermd Wonen. In de provincie Noord-Holland vervult de gemeente Alkmaar deze taak voor de gemeente Alkmaar en de omliggende gemeenten.

7.2 Aanbod Maatschappelijke Opvang

De aanbieder DnoDoen zorgt voor de Maatschappelijke Opvang plekken in onder andere regio Alkmaar, waar de gemeente Dijk en Waard onder valt. In het onderstaande overzicht komt naar voren welk type opvang wordt aangeboden in de gemeente Dijk en Waard en om hoeveel plekken het gaat.

Tabel 7.1: Maatschappelijke opvang naar opvangtype, Dijk en Waard

Type opvang	Aantal plekken/woningen
Begeleid wonen in de wijk	21 plekken
Woningen voor zwerfjongeren	5 woningen/plekken

In de gemeente Dijk en Waard staan 4 woningen voor begeleid wonen in de wijk. In deze 4 woningen kunnen 21 mensen worden opgevangen. Mensen in deze woningen hebben hun eigen kamer en delen badkamer en keuken. Er wordt geen maximale verblijfsduur gehanteerd maar het is wel van belang dat mensen actief meedoen aan het traject om uit te stromen. Het uitgangspunt is zo kort mogelijk verblijven. Naast het begeleid wonen in de wijk staan er in Heerhugowaard 5 woningen waar dak- en thuisloze jongeren en jongvolwassenen terecht kunnen.

De regionale nachtopvang is gevestigd in Alkmaar. Hier zijn 32 plekken. In het tweede kwartaal van 2023 verhuist de nachtopvang naar een andere plek in Alkmaar en wordt het een 24-uursvoorziening met in totaal 45 plekken. In Alkmaar staat ook een trainingshuis waar 20 cliënten verblijven. Het is een woonvorm voor mensen die iets meer begeleiding nodig hebben. Daarnaast biedt Dnodoen 66 plekken voor 'begeleid wonen' in de regio.
Dnodoen biedt daarnaast (intensieve) ambulante begeleiding, zowel aan mensen die na een verblijf in de opvang weer zelfstandig zijn gaan wonen als

aan mensen die al langer in de wijk wonen. Deze begeleiding heeft mede tot doel om escalatie van problematiek en dak- en thuisloosheid te voorkomen.

Instroom Maatschappelijke Opvang

In het jaar 2021 waren er bij DnoDoen 19 aanmeldingen voor een MO traject van inwoners die afkomstig zijn uit de gemeente Dijk en Waard. Deze aanmeldingen vormen 7% van alle aanmeldingen die DnoDoen in 2021 binnen heeft gekregen (circa 270 aanmeldingen). De gemiddelde wachttijd voor een plek in de opvang was in 2021 4 tot 4,5 maanden. Bij het opvangen van mensen wordt er altijd gekeken naar welke regiobinding iemand heeft en waar iemand bij voorkeur wil gaan wonen. Voor de mensen die op de wachtlijst staan voor een plek in de maatschappelijke opvang heeft Dnodoen de mogelijkheid om een 'voortraject' te bieden. Deze ondersteuning kan bijvoorbeeld bestaan uit het (helpen bij) het aanvragen van een uitkering. De capaciteit in het voortraject is mede door de 'Blokhuisgelden' in 2021/2022 gegroeid[7]. DnoDoen ziet dat door deze overbrugging van zorg en ondersteuning soms kan worden voorkomen dat mensen in de maatschappelijke opvang terecht komen. Daarnaast wordt er ingezet op preventie van dakloosheid door samen met corporaties te voorkomen dat een huishouden uit huis wordt gezet ('laatste kans beleid').

Trends en ontwikkelingen

DnoDoen geeft aan een toename in toestroom van economisch daklozen te zien. Mensen die geen intensieve ondersteuningsvraag hebben maar primair een huisvestingsprobleem hebben, komen niet in aanmerking voor een plek in de maatschappeljjke opvang. Soms leidt deze situatie echter tot verergering van problemen, waardoor verslaving of huiselijk geweld op de loer ligt. Dit leidt soms tot schrijnende situaties. Daarnaast ziet de organisatie een groeiende instroom in de maatschappelijke opvang van jongeren met een problematische thuissituatie. Zij hebben behoefte aan een eigen woonplek, maar er geldt een wachttijd van 9 à 10 jaar om een corporatiewoning te krijgen. Als laatste geeft DnoDoen aan te zien dat de groep oudere cliënten met een zorgbehoefte binnen de maatschappelijk opvang groeit. Zij zijn soms lastig te plaatsen binnen zorginstellingen door de 'stempel' maatschappelijke opvang.

7.3 Aandachtspunten voor de visie

Op basis van de analyses en gesprekken met stakeholders in Dijk en Waard en elders in het land komen we tot een aantal aandachtspunten voor de woonzorgvisie, die we hieronder op een rij zetten.

Een eigen plek als basis voor herstel

- Alle dak- en thuislozen hebben een huisvestingsvraag, een deel van hen heeft daarbij ook een zorg- of ondersteuningsvraag. In beide gevallen geldt dat, om stappen te kunnen zetten richting herstel van een gezonde leefsituatie, het belangrijk is voor mensen om een eigen plek te hebben waar zij zoveel mogelijk autonomie en privacy ervaren. De klassieke aanpak waarbij een cliënt aan een aantal voorwaarden moet voldoen om te 'mogen' uitstromen richting zelfstandig wonen is niet voor iedereen de passende route; veel mensen zijn erbij gebaat om zo snel mogelijk een eigen plek te hebben om zo, vanuit een stabiele basis, te kunnen werken aan herstel.

[7] In 2022 werden 29 extra 'voortrajecten' ingezet vanuit deze subsidie, bovenop de bestaande capaciteit van 16.

Groei jongeren en economisch daklozen in MO

- Landelijk is er in de afgelopen jaren een groei te zien van het aantal jongeren en economisch daklozen die zich melden bij de maatschappelijke opvang; dit geldt ook in de regio Alkmaar. Het betreft mensen die primair een huisvestingsvraagstuk hebben, en niet zozeer een begeleidingsvraag. Het ligt voor de hand om deze huisvestingsvraag te beantwoorden met een woning en niet met een opvangplek – maar in een krappe woningmarkt is dat helaas niet zo eenvoudig als het klinkt. In de praktijk zorgt dat er voor dat mensen soms lang bij bekenden op de bank slapen, dat problemen verergeren en mensen uiteindelijk toch in de opvang belanden.

Tijdelijke woonvormen

- Uitbreiding van het aanbod aan tijdelijke woonvormen (flexwonen) kan een oplossing zijn om aan de acute nood tegemoet te komen. Flexwoningen kunnen zowel worden ingezet voor urgent woningzoekenden (om dakloosheid te voorkomen) als uitstroomwoning voor mensen die vanuit de opvang komen.
- Tijdelijke woonunits kunnen sneller worden gerealiseerd dan reguliere woningen. Vooral jongeren en jongvolwassenen die dakloos zijn of dreigen te raken, kunnen ook geholpen zijn met onzelfstandige wooneenheden waar zij tijdelijk (maximaal 2 jaar) kunnen blijven. Zij hebben vaak nog onvoldoende inschrijftijd om in aanmerking te komen voor een corporatiewoning.
- Niet voor iedereen is een tijdelijke woonoplossing passend; de wetenschap dat het huurcontract eindig is, kan immers voor veel stress en daarmee ook voor verergering van problematiek zorgen. Het is dus altijd een kwestie van maatwerk.

Preventie

- Naast mogelijkheden voor uitstroom is er aandacht nodig voor preventie van dak- en thuisloosheid, onder meer door goede vroegsignalering van schuldenproblematiek en goede ambulante begeleiding van mensen die moeite hebben om helemaal zelfstandig te functioneren in de maatschappij (laatste kans beleid).

8 Kwetsbare jongeren

In dit hoofdstuk gaan we in op de jaarlijkse vraag naar woonruimte die bestaat onder jongvolwassenen (18+) die na een verblijf in een jeugdzorginstelling of pleeggezin kunnen uitstromen naar vervolghuisvesting. Een deel van hen heeft behoefte aan een tussenstap voordat zij helemaal op eigen benen kunnen staan. Maar ook voor wie direct zelfstandig kan wonen is deze stap niet eenvoudig - in een krappe woningmarkt valt het voor deze groep immers niet mee om huisvesting te vinden.

8.1 Doelgroep en context

Jeugdzorg met verblijf kent verschillende varianten: een deel van de jongeren verblijft in een pleeggezin, een ander deel in een gezinshuis of in een 'residentiële setting' zoals een behandelgroep. Begeleiding vanuit de jeugdwet stopt in principe na het 18e jaar, waarna jongeren ofwel uitstromen naar zelfstandig wonen ofwel doorstromen naar een instelling voor Wlz-zorg of beschermd wonen. Jongeren in pleeggezinnen kunnen tot 21 jaar in jeugdhulp verblijven. Een deel van de jongeren die uitstromen uit een verblijfssetting hebben na die tijd nog behoefte aan ambulante ondersteuning, anderen niet. Over het algemeen geldt dat jongeren die uitstromen uit een pleeggezin minder vaak een (intensieve) begeleidingsvraag hebben dan jongeren die uitstromen uit een residentiële setting.

Jongeren met een ondersteuningsbehoefte geven aan dat meer zelfstandigheid en vrijheid om hun eigen leven te leiden voor hen de belangrijkste redenen vormen om op zichzelf te willen wonen. Daarin verschillen zij niet van hun leeftijdsgenoten. Om deze stap in hun wooncarrière te kunnen zetten zijn er (extra) inspanningen nodig. Met name financiën en vaardigheden (vaak huishoudelijk van aard) zijn belangrijke 'struikelblokken' op weg naar zelfstandig wonen.

Het inkomen van deze jongvolwassenen is te laag voor de huurprijzen die gevraagd worden voor een kamer of woning. Ze komen meestal niet in aanmerking voor een Wajong-uitkering, maar komen ook niet makkelijk aan het werk. Jongeren die nog een opleiding volgen, moeten rondkomen van een stagevergoeding (BBL), een tegemoetkoming in de studiekosten (bijvoorbeeld HAVO), studiefinanciering (MBO/HBO/WO) en een eventuele bijbaan. Tot hun 23e kunnen jongeren beperkt aanspraak maken op huurtoeslag. Naast de beperkte financiële mogelijkheden is een knelpunt dat het woningaanbod voor jongeren beperkt is. De wachtlijsten voor sociale huurwoningen zijn lang en de inschrijftijd van jongeren is per definitie erg kort, aangezien zij zich pas vanaf 18 jaar kunnen inschrijven bij een corporatie.

Hierdoor ontstaat er onbedoeld een perverse prikkel voor sommige jongeren om langer dan noodzakelijk in een jeugdzorgvoorziening te blijven (met een verlengde jeugdzorgindicatie) of om elders verblijf te zoeken, zoals in het (dure) Beschermd Wonen. Een goedkopere oplossing zou zijn om met specifieke, eventueel tijdelijke woonoplossingen te voorzien in woonruimte voor deze groep en met ambulante begeleiding te werken richting een stabiele woonwerksituatie (bijvoorbeeld Kamers met Kansen).

8.2 Vraaganalyse

Om een inschatting te kunnen maken van de omvang van de groep kwetsbare jongeren die uitstroomt vanuit jeugdzorg is gekeken naar de beschikkingen Jeugdzorg per 1 januari 2022, uitgesplitst naar de woonvormen gezinshuis, pleegzorg, wonen met behandeling en gesloten jeugdhulp (inclusief jeugd-

bescherming). Op die peildatum maakten 410 jongeren uit Dijk en Waard gebruik van een vorm van jeugdhulp met verblijf.

Tabel 8.1: Gemeente Dijk en Waard. Jongeren in vormen van jeugdhulp met verblijf, naar leeftijdsklasse (peildatum 1 januari 2022)

Woonvorm	0 - 4 jaar	5 - 12 jaar	13 - 17 jaar	18 - 23 jaar	Totaal
Gezinshuis	0	0	11	0	11
Pleegzorg	10	42	16	3	71
Wonen met behandeling	1	21	54	7	83
Gesloten Jeugdhulp	28	125	83	9	245
Totaal	**39**	**188**	**164**	**19**	**410**

Bron: Registratie Jeugdwet gemeente Dijk en Waard (2022).

Op basis van demografische ontwikkelingen verwachten we dat de vraag naar jeugdzorgvoorzieningen in de komende jaren ongeveer op hetzelfde niveau zal blijven. Net als bij andere doelgroepen zien we ook binnen de jeugdzorg echter een trend richting meer ondersteuning in de thuissituatie in plaats van in intramurale voorzieningen; het aantal jongeren in (gesloten) jeugdhulp zal hierdoor naar verwachting dalen.

In de basis komen de kinderen/jongeren die worden opgevangen in gezinshuizen, pleegzorg en wonen met behandeling uit de gemeente Dijk en Waard. De plaatsing van kinderen/jongeren in Gesloten Jeugdhulp wordt bovenregionaal geregeld. Hier kunnen kinderen vanuit verschillende regio's in Nederland worden geplaatst. Dat betekent dat als deze jongeren 18 jaar worden, zij waarschijnlijk weer voor een groot deel de gemeente Dijk en Waard verlaten.

Voor het grootste deel gaat het binnen de jeugdhulp met verblijf om zorg aan relatief jonge kinderen. Voor hen is een vraag naar eigen woonruimte voorlopig niet aan de orde. In dit onderzoek richten we ons op de kwetsbare jongeren van 17 jaar en ouder in jeugdhulp met verblijf. Deze groep zit tegen de leeftijdsgrens van Jeugdhulp aan en zal daarom spoedig een stap op de woningmarkt (willen) zetten. Begin 2022 gaat dit voor Dijk en Waard om 19 jongeren van 18 jaar of ouder, en circa 16 van 17 jaar (vanwege de (boven)regionale functie van gesloten jeugdhulp laten we deze groep hier buiten beschouwing): in totaal dus 35 jongeren. Een deel van hen zal doorstromen naar een plek in een zorginstelling voor (jong)volwassenen (Wlz (L)VG, GGZ-W, BW), een deel naar een tussenvorm zoals een trainingshuis of geclusterd wonen met begeleiding, en een deel kan zelfstandig gaan wonen. In 2022 is aan jeugdzorgaanbieders in de regio gevraagd naar hun inschatting van het aantal jongeren dat kan uitstromen richting zelfstandig wonen. Hier gaan we in hoofdstuk 9 nader op in.

8.3 Aandachtspunten voor de visie

Op basis van de analyses en gesprekken met stakeholders in Dijk en Waard en elders in het land komen we tot een aantal aandachtspunten voor de woonzorgvisie, die we hieronder op een rij zetten.

Voldoende mogelijkheden voor uitstroom

- Jongeren in jeugdzorg met verblijf die 18 worden, zijn in principe op zichzelf aangewezen waar het gaat om het vinden van huisvesting (tenzij zij in aanmerking komen voor verlengde jeugdzorg). Vaak hebben zij echter nog geen of nauwelijks inschrijfduur opgebouwd bij een woningcorporatie – zij kunnen zich immers pas vanaf hun 18^{e} jaar inschrijven als woningzoekende - waardoor het vinden van zelfstandige woonruimte niet eenvoudig is - en onzelfstandige woonruimte is er niet veel in de gemeente. Net als voor andere jongeren is het vinden van woonruimte in de gemeente dan ook niet eenvoudig voor deze groep.

- Om te voorkomen dat jongvolwassenen instromen in voorzieningen voor beschermd wonen om zo in hun huisvestingsvraag te voorzien, is het essentieel dat er voldoende mogelijkheden voor jongeren zijn om na een verblijf in jeugdzorg woonruimte te vinden. In hoofdstuk 9 gaan we hier nader op in.

Tussenvormen

- Voor sommige jongeren is de stap naar (begeleid) zelfstandig wonen na hun jeugdzorgtraject nog te groot. Zij hebben behoefte aan een tussenstap, bijvoorbeeld in een woonvorm voor 'geclusterd wonen met begeleiding' of in een trainingshuis. Daarbij hebben bewoners een eigen studio of appartement, maar is er wel dagelijks begeleiding op locatie aanwezig en delen de bewoners voorzieningen zoals een woonkamer. Er zijn nu 2 locaties in Dijk en Waard waar kamertraining wordt geboden; volgens zorgaanbieders is er vanuit de doelgroep echter vooral behoefte aan geclusterde zelfstandige wooneenheden met begeleiding (eigen voorzieningen, meer privacy).
- Een goed aanbod aan 'tussenvormen' kan ook instroom bij instellingszorg (BW en MO) voorkomen. Uitstromers uit Jeugdzorg met verblijf kunnen bijvoorbeeld in zo'n tussenvorm werken aan zelfstandigheid, waardoor zij minder vaak een beroep op Beschermd Wonen hoeven doen.
- Een aandachtspunt bij dergelijke woonvormen is een juiste groepssamenstelling, om escalatie en overlast te voorkomen. Daarnaast moet de begeleiding en het toezicht voldoende zijn om draagvlak in de wijk te krijgen en te behouden.
- Er zijn ook jongeren die uitstromen uit jeugdzorg voor wie een geclusterde woonvorm minder gewenst is, bijvoorbeeld omdat zij vanwege autisme niet goed kunnen omgaan met veel prikkels. Voor jongeren met autisme is het vaak ook niet prettig om vaak te verhuizen. Zij kunnen daarom beter niet in een 'tussenvorm' gaan wonen, maar hebben meer baat bij een woonplek waar zij langdurig kunnen blijven. Ook een woning met een tijdelijk huurcontract (jongerencontract) is voor deze groep minder geschikt.

9 Uitstroom uit BW, MO en Jeugdzorg

De meeste cliënten in Beschermd Wonen, Maatschappelijke Opvang of Jeugdzorg zullen na verloop van tijd weer zelfstandig gaan wonen, al dan niet met ambulante begeleiding. Er is dan sprake van 'uitstroom'. In dit hoofdstuk gaan we in op de groep mensen die uitstroomt in de gemeente Dijk en Waard en de afspraken die hierover in de regio zijn gemaakt.

9.1 Context: Regionale afspraken uitstroom

De zes gemeenten in de regio Alkmaar werken samen met woningcorporaties, zorg- en welzijnsinstellingen aan het huisvesten van kwetsbare inwoners, waaronder mensen die uitstromen uit een instelling. Zij hebben hierover afspraken gemaakt in het 'Pact Wonen met ondersteuning, commitment op leefbaarheid'. In het Pact wordt benoemd dat het verblijf in instellingen en opvangvoorzieningen zo veel als mogelijk tijdelijk moet zijn[8]. Hierbij is het uitgangspunt dat cliënten met wat ondersteuning een zelfstandig bestaan op kunnen bouwen. Corporaties zegden daarom in het Pact toe te zorgen voor voldoende woningen, zorgorganisaties voor een goede begeleiding van cliënten in de wijk en gemeenten voor (regie op) leefbaarheid in de wijken.

In het kader van het Pact zijn 'raamafspraken' gemaakt ten behoeve van een goede en verantwoorde spreiding van uitstroomwoningen en uitstroomwoonvoorzieningen in de regio Alkmaar. Deze 'raamafspraken' dienen als input voor de lokale prestatieafspraken tussen gemeenten, corporaties en huurdersorganisaties. De toewijzing van woningen verloopt via een regionaal 'Transferpunt'.

De afspraak is dat er in drie jaar tijd (2020 t/m 2022) door de corporaties in de regio in totaal 357 woningen en/of studio's beschikbaar worden gesteld voor doelgroepen die afhankelijk zijn van zorg, volgens de volgende verdeling: uitstroom BW (200), jongeren (18+; 100), Housing First (40) en de '1%-doelgroep' (17)[9].

De benodigde woonplekken kunnen in nieuwbouw of in de bestaande voorraad worden gerealiseerd. Het bieden van woonplekken voor inwoners met een veiligheidsrisico kan op verschillende manieren, bijvoorbeeld door een plek in een sociaal pension, in beschermd wonen of in alternatieve woonvormen 'buiten de woonwijk'. Housing First is een product voor de ingewikkelde, complexere doelgroep die niet goed binnen Beschermd Wonen past of die wordt afgewezen voor een reguliere woning via het Transferpunt, maar wel een urgente woonvraag heeft. In de raamafspraken is vastgelegd welk aandeel van de opgave elk van de gemeenten op zich neemt. Zie hiervoor onderstaand overzicht.

[8] Vooralsnog zijn mensen met een Wlz-indicatie uitgesloten van de Pact-afspraken.

[9] De '1%-doelgroep' betreft mensen waar een combinatie speelt van verstandelijke beperking, psychische problematiek en/of middelengebruik. De groep kan overlast geven in de wijk en crimineel gedrag vertonen.

Tabel 9.1: Te realiseren aantallen van de uitstroomopgave regio Alkmaar, periode 2020 - 2022

Gemeente(n)	Volwassenen	Jongeren	Housing First trajecten	'1% doelgroep'
Alkmaar (50%)	100	50	20	8
Dijk en Waard (25%)	50	25	10	4,5
Buch* (25%)	50	25	10	4,5
Totaal regio	**200**	**100**	**40**	**17**

*Bergen, Uitgeest, Castricum en Heiloo.
Bron: Bijlage nota Raamafspraken 08-12-2022.

De vastgestelde opgave moet worden gerealiseerd in een periode van 3 jaar. In de volgende tabel is te zien wat de *jaarlijkse* opgave per gemeente is volgens de gemaakte afspraken.

Tabel 9.2: Jaarlijkse uitstroomopgave naar gemeente(n), regio Alkmaar, periode 2020 - 2022

Gemeente(n)	Volwassenen	Jongeren	Housing First trajecten	'1% doelgroep'
Alkmaar (50%)	33	17	7	3
Dijk en Waard (25%)	17	8	3	1,5
Buch* (25%)	17	8	3	1,5
Totaal regio	**67**	**33**	**13**	**6**

Bron: Bijlage nota Raamafspraken 08-12-2020.

Voor de gemeente Dijk en Waard geldt volgens deze afspraken dus een gemiddelde jaarlijkse huisvestingsopgave van iets meer dan 30 wooneenheden voor 'uitstromers' en mensen die behoren tot de '1%-doelgroep'.

In 2022 worden de afspraken uit het Pact herijkt, waarbij rekening gehouden wordt met de ervaringen in de afgelopen jaren. Het Transferpunt is de afgelopen jaren ook benaderd met het verzoek om woonruimte te bieden voor inwoners met een Wlz-indicatie wiens indicatie wordt omgezet naar een Wmo-indicatie en voor uitstromers vanuit forensische zorg. De inschatting vanuit de regio is dat voor deze groepen op jaarbasis 10 woningen nodig zijn.

De corporaties geven aan dat het dit jaar zeer lastig is om aan de opgave van huisvesting van uitstromers/Housing First te voldoen door verminderde mutaties en een hoge taakstelling van huisvesting van statushouders. Zij stellen daarom voor om afspraken per jaar te maken, in plaats van per 2 jaar. Voor 2023 bieden ze aan om voor uitstromende jongeren en volwassenen in totaal 85 woningen beschikbaar te stellen (inclusief Housing First-trajecten, maar exclusief woningen voor de 1%-doelgroep); dat is 5% van het totaal aantal huurwoningen dat naar verwachting vrijkomt in de regio in 2022. Het aantal van 85 woningen voor uitstromers en Housing First ligt lager dan het aantal dat voor de afgelopen jaren was afgesproken. Over de verdeling van deze woningen over de verschillende gemeenten wordt nog gesproken; waarschijnlijk gebeurt dit naar rato van het inwonertal. In dat geval gaat het om ongeveer 25 woningen in de gemeente Dijk en Waard.

9.2 Analyse behoefte uitstroomplekken

Uitstroom vanuit jeugdzorg

Voor jongeren die uitstromen vanuit een jeugdzorginstelling zijn er verschillende vervolgmogelijkheden:

- De jongere keert terug naar huis bij zijn of haar ouders/verzorgers en krijgt indien nodig thuis ambulante zorg.
- De jongere krijgt een Wmo-indicatie voor beschermd wonen (intramuraal).
- De jongere krijgt een indicatie voor verlengde jeugdzorg en blijft in dezelfde jeugdzorginstelling wonen (tot maximaal 1 jaar).
- De jongere krijgt een Wlz-indicatie.
- De jongere krijgt een indicatie voor Wmo ambulante begeleiding en verhuist vanuit de jeugdzorginstelling naar een zelfstandige woning of studio waar hij of zij begeleiding krijgt.
- De jongere stroomt uit zonder begeleiding en kan zelfstandig wonen, zonder ondersteuning.

Door de Netwerkorganisatie regio Alkmaar is recentelijk een analyse uitgevoerd naar de behoefte aan plekken voor jongeren die uitstromen uit Jeugdzorg. Aan jeugdzorgaanbieders is via een invulformat informatie uitgevraagd over het aantal te verwachten jongeren die kunnen uitstromen naar een vorm van zelfstandig wonen met Wmo-begeleiding voor de jaren 2023 en 2024. Hier is het volgende beeld uit naar voren gekomen van de regionale opgave.

Tabel 9.4: Te verwachten uitstroom uit Jeugdzorg volgens zorgaanbieders, 2023 en 2024 (regio)

Zelfstandig wonen met Wmo begeleiding	2023	2024
Uitstroom naar geclusterd wonen	24	24
Uitstroom naar zelfstandig/gespikkeld wonen	33	31
Totaal	**65**	**65**

Bron: Raamafspraken Woonzorg 2023 tot 2025 (november 2022)

Gemiddeld genomen zijn er volgens de analyse van de Regio Alkmaar 65 woonplekken per jaar nodig voor uitstromende jongeren/jongvolwassenen. Ongeveer de helft hiervan betreft wooneenheden voor jongeren/jongvolwassenen die zelfstandig kunnen wonen (gespikkeld wonen). Dit komt overeen met het aantal waarover via het Pact afspraken zijn gemaakt: circa 33 wooneenheden voor jongeren per jaar in de regio.

In de inventarisatie is niet gevraagd naar welke gemeenten de jongeren willen of zullen uitstromen. De vraag is dus niet specifiek te maken voor Dijk en Waard. Binnen het Pact wordt de opgave verdeeld naar rato van het inwonertal: 25% van de opgave komt daarmee voor rekening van Dijk en Waard. Dat betekent een **jaarlijkse vraag naar zelfstandige woonruimte voor uitstromende jongeren uit jeugdzorgvoorzieningen van 8 voor Dijk en Waard, plus nog eens 6 in geclusterd wonen**. Daarnaast is er een vraag naar plekken in beschermd wonen. Die laten wij hier buiten beschouwing, omdat instroom in Beschermd Wonen vanuit jeugdzorgvoorzieningen al is meegenomen in de prognoses voor BW-plekken in hoofdstuk 6.

Uitstroom vanuit Beschermd Wonen

Om te bepalen of de afspraken uit het Pact ook volstaan voor de verwachte uitstroom vanuit Beschermd Wonen, hebben wij een inschatting gemaakt van de verwachte uitstroom vanuit Beschermd Wonen. Het aanbod is op dit moment regionaal georganiseerd en er zijn nog geen betrouwbare gegevens voorhanden over de gemeente van herkomst van cliënten. Zorgaanbieder GGZ NHN, de grootste aanbieder van BW-plekken in Dijk en Waard, geeft bovendien aan dat de herkomstgemeente bij uitstroom niet altijd leidend is voor de vraag waar iemand zal gaan wonen: de organisatie plaatst cliënten bij voorkeur daar waar de mogelijkheden optimaal zijn. Dat maakt het lastig om harde uitspraken te doen over naar welke gemeente uitstromers zullen uitstromen.

Daar komt nog bij dat er een transitie gaande is binnen Beschermd Wonen. De effecten van de aanstaande decentralisatie van financiële middelen naar alle individuele gemeenten, de openstelling van de Wlz voor GGZ-cliënten en de ontwikkeling 'van beschermd wonen naar beschermd thuis' zijn op dit moment nog lastig te voorspellen. De inschatting van de jaarlijkse uitstroom die we in dit hoofdstuk maken, is dus nog met veel onzekerheden omgeven.

We baseren de ruwe inschatting van de jaarlijkse uitstroom vanuit BW op het totaal aantal BW-cliënten in de gehele regio, en verdelen de uitstromers vervolgens naar rato van het inwonertal over de verschillende gemeenten.

Om een inschatting te kunnen maken van het totale aantal mensen dat vanuit Beschermd Wonen uitstroomt en een beroep doet op woonruimte in Dijk en Waard, hanteren we de volgende uitgangspunten/aannames:

- Startpunt is de totale groep die op enig moment een BW-indicatie heeft vanuit de Wmo; uitstroom van mensen met een Wlz-indicatie komt slechts sporadisch voor. In de BW-regio Alkmaar gaat het om 230 mensen.
- We gaan uit van een gemiddelde verblijfsduur in Beschermd Wonen-Wmo van 2 jaar (scenario 1) tot 4 jaar[10] (scenario 2).

Dit leidt tot de verwachting van een gemiddelde jaarlijkse uitstroom in de regio vanuit Beschermd Wonen-Wmo van 58 tot 115 mensen per jaar. Als we deze over de regiogemeenten verdelen naar rato van het inwonertal, dan is de verwachting dat ongeveer een kwart van hen terecht komt in de gemeente Dijk en Waard – dat zijn **15 tot 29 mensen per jaar**. Het grootste deel van hen komt terecht in een reguliere woning, meestal met ambulante begeleiding; dit kan ook in de vorm van Beschermd Thuis. Op basis van inventarisaties onder zorgaanbieders elders in het land komen wij tot de volgende aannames over de verdeling van de uitstroom vanuit Beschermd Wonen-Wmo:

Tabel 9.6: Verwachte uitstroom naar richting

Uitstroom naar	Aandeel van de totale groep die uitstroomt
Zelfstandig wonen met Beschermd Thuis	35%
Zelfstandig wonen met ambulante begeleiding	35%
Geclusterd wonen met begeleiding	25%
GGZ-W	5%
Totaal	**100%**

Bij een jaarlijkse uitstroom van 15 tot 29 mensen per jaar in de gemeente Dijk en Waard zou dit betekenen dat per jaar 10 tot 20 mensen behoefte hebben

[10] GGZ NHN geeft aan dat de gemiddelde verblijfsduur van hun cliënten op dit moment 5 jaar is. dit is inclusief de groep die een Wlz-indicatie heeft.

aan een reguliere woning, en 4 tot 7 aan een vorm van geclusterd wonen met begeleiding.

Op de langere termijn hangt de verwachte uitstroom samen met de ontwikkeling van het aantal BW-plekken. Als het aantal BW-plekken afneemt (zie het trendscenario in hoofdstuk 6), dan zal ook de jaarlijkse uitstroom iets lager komen te liggen[11].

Uitstroom vanuit maatschappelijke opvang

In 2021 waren er bij DnoDoen 19 aanmeldingen voor een MO traject van inwoners vanuit de gemeente Dijk en Waard. Niet bij alle cliënten is de gemeente van herkomst bekend, dus mogelijk ligt het aantal uit Dijk en Waard afkomstige cliënten in werkelijkheid (iets) hoger.

Al deze mensen hebben behoefte aan een woonplek. Uitgaande van de situatie in 2021 kunnen we dus stellen dat er ten minste 19 wooneenheden per jaar nodig zijn voor mensen die zich melden bij de opvang. De ervaring leert dat een deel van de mensen die zich melden bij de opvang, niet in staat zijn om zelfstandig te wonen.
Op basis van onderzoeken elders in het land gaan wij ervan uit dat:

- 25% behoefte heeft aan een BW-plek;
- 40% behoefte heeft aan een (eventueel tijdelijke) zelfstandige woning.

Daarnaast is er een groep die vertrekt met een onbekende bestemming en zich mogelijk later opnieuw meldt bij de opvang.

Wanneer we uitgaan van bovenstaande aannames betekent dat, dat **van de circa 20 mensen die zich op jaarbasis melden bij de opvang vanuit Dijk en Waard,** circa 5 mensen doorstromen naar beschermd wonen en **circa 8 mensen behoefte hebben aan een zelfstandige woning.**

1% doelgroep

De zogenaamde '1%-doelgroep' kenmerkt zich door een combinatie van verstandelijke beperkingen/psychische problematiek en middelengebruik. De doelgroep kan overlast geven in de wijk en crimineel gedrag vertonen. Een deel van de doelgroep is al jarenlang dakloos. Vaak is de doelgroep moeilijk te motiveren voor of toe te leiden naar passende hulpverlening. Eerdere (al dan niet gedwongen) interventies hebben geen blijvend effect gehad.

Eind 2018 is vanuit de Veiligheidsregio Noord-Holland Noord het project 'Aanpak personen met onbegrepen gedrag en een veiligheidsrisico' gestart, gericht op de verbetering van de leefomstandigheden voor de doelgroep en de vermindering van overlast, (escalatie)gevaar en maatschappelijke kosten. De exacte omvang van de doelgroep is lastig in te schatten; destijds is de inschatting gemaakt dat er een aanbod nodig is voor ruim 42 personen in Noord-Holland Noord (15 in Den Helder, 15 in West-Friesland en 17 in Alkmaar) – als de gemeente Dijk en Waard voor deze groep hetzelfde aandeel voor haar rekening zou nemen als voor de overige Pact-doelgroepen, zou het dus gaan om circa 4 personen.

Voor deze groep is op dit moment te weinig passende huisvesting voorhanden. In het Pact ligt de focus voor deze doelgroep op 2 typen huisvesting voor deze

[11] Bij een afname met 10 BW-plekken en een gemiddelde verblijfsduur van 2 jaar zullen er per jaar 5 mensen minder uitstromen vanuit BW; dat betekent een afname van de vraag naar zelfstandige woonruimte voor uitstromers van circa 3-4 per jaar.

doelgroep: woonplekken buiten reguliere woonkernen (ook wel 'Skaeve Huse'), waar mensen kunnen wonen die wel zelfstandig, maar niet in een reguliere wijk of woning kunnen wonen en 'longcareplekken': plekken op (bij voorkeur) instellingsterreinen of in de nabijheid van 24/7 zorg, waar mensen langdurig kunnen wonen.

In de regio Alkmaar is er een tijdelijke Longcarevoorziening gestart door Esdégé-Reigersdaal, FeturaExtra, naar verwachting zal deze voorziening in de eerste helft van 2023 gevestigd en uitgebreid worden in Alkmaar. Kennemerwonen en gemeente Heiloo werken aan een tweetal 'Skaeve Huse' in Heiloo, eveneens start in de eerste helft van 2023.

Totale jaarlijkse behoefte aan woonruimte voor uitstromers

In dit hoofdstuk hebben we het aantal uitstromers per jaar en per doelgroep in beeld gebracht. In onderstaande tabel brengen we de aantallen bij elkaar om tot een totaalbeeld van de jaarlijkse uitstroom richting zelfstandig, gespikkeld en geclusterd wonen (met begeleiding) te komen.

Tabel 9.7: Totale verwachte uitstroom per jaar naar woonvorm

Uitstroom vanuit:	Zelfstandig/ gespikkeld wonen	Geclusterd wonen met begeleiding	Totaal
Jeugdzorg met verblijf	8	6	14
Beschermd Wonen	10 - 20	4 - 7	14 – 27
Maatschappelijke opvang	8		8
Totaal	**26 - 36**	**10 - 13**	**36 – 49**

De totale jaarlijkse vraag naar woonruimte voor mensen die zelfstandig kunnen wonen, al dan niet in de nabijheid van een zorgsteunpunt ('gespikkeld wonen') zal in de komende jaren tussen de 26 en 36 wooneenheden liggen. Op de wat langere termijn is de vraag afhankelijk van de ontwikkeling van het aantal BW-plekken (die kan iets gaan dalen, zie hoofdstuk 6) en de resultaten van de inspanningen om dak- en thuisloosheid te voorkomen – wie niet dakloos raakt, heeft immers ook geen uitstroomwoning nodig.

Naast de aantallen die genoemd zijn in de tabel is er een beperkt aantal prikkelarme woningen / Skaeve Huse nodig voor mensen uit de '1%-doelgroep'. Dit aanbod kan regionaal georganiseerd worden.

9.3 Gerealiseerde uitstroom via Transferpunt Wonen

De bemiddeling van zelfstandige woningen voor uitstromers wordt regionaal geregeld via het Transferpunt Wonen; daarnaast zijn er uitstromers die op eigen gelegenheid een woning vinden. Uitstromers die een woning toegewezen krijgen via het Transferpunt krijgen een 'woonzorgcontract', waarbij de woning direct op naam staat van de cliënt. In eerste instantie krijgen zij een tijdelijk huurcontract, dat na twee jaar kan worden omgezet in een regulier huurcontract voor onbepaalde tijd. Voor jongeren geldt dat zij na de 'verdienperiode' van twee jaar een huurcontract krijgen aangeboden voor een periode van vijf jaar; in deze periode kunnen zij punten opbouwen als woningzoekende om hiermee op eigen kracht vervolghuisvesting te kunnen vinden.

Een woning die door het Transferpunt wordt aangeboden, kan in beginsel niet worden geweigerd. Een ongemotiveerde weigering leidt tot verwijdering uit de wachtlijst en dan kan er geen aanspraak meer worden gemaakt op bemiddeling via het Transferpunt.

In het onderstaande overzicht staat de gerealiseerde uitstroom via het Transferpunt naar de gemeente Dijk en Waard weergegeven voor de jaren 2020 en 2021.

Tabel 9.8: Aantal plaatsingen van uitstromers via Transferpunt Wonen, 2020 en 2021[12]

Plaatsingen in gemeente Dijk en Waard	2020	2021
Heerhugowaard	9	18
Langedijk	12	5
Totaal	**21**	**23**

Bron: Jaarverslagen Transferpunt 2020 en 2021.

De gerealiseerde aantallen toewijzingen aan uitstromers liggen zowel in 2020 als in 2021 dus lager dan de jaarlijkse uitstroomafspraak voor de gemeente Dijk en Waard (iets meer dan 30 wooneenheden).

Voor de hele regio geldt dat met name de toewijzing van woonruimte aan jongeren en jongvolwassenen achterbleef. De vraag naar passende jongerenwoningen overtrof het beschikbare aanbod, waardoor het Transferpunt zich genoodzaakt zag om de bemiddeling van woonruimte voor deze groep tijdelijk stop te zetten. Voor de komende jaren wil de regio inzetten op meer geclusterde woonruimte voor jongeren en jongvolwassenen (4-7 personen per cluster); als de bewoners na een huurperiode van maximaal 7 jaar deze woning verlaten, komt deze weer beschikbaar voor een nieuwe uitstromer.
In het meest recente jaarverslag van het Transferpunt komt naar voren dat iemand gemiddeld genomen 4 maanden op de wachtlijst staat voordat er een geschikte woning wordt gematcht. Op 31 december 2021 stonden nog 18 mensen op de wachtlijst. Het Transferpunt geeft in het jaarverslag aan dat nieuwe woonprojecten in 2022 voor jongvolwassenen zullen bijdragen om de raamafspraken voor deze doelgroep te behalen.

9.4 Uitstroommogelijkheden op de reguliere woningmarkt

Uitstromers kunnen via het Transferpunt een woning vinden, maar ook via de 'reguliere' weg. In beide gevallen doen zij een beroep op vrijkomende sociale huurwoningen. Over het algemeen zijn zij aangewezen op de goedkope of betaalbare voorraad.

Het is daarom relevant om te kijken hoeveel betaalbare woningen er op jaarbasis beschikbaar komen (muteren) in de gemeente. Onderstaande tabel laat zien hoeveel goedkope en betaalbare woningen zijn vrijgekomen in de jaren 2020 en 2021.

Tabel 9.9: Dijk en Waard: Corporatiebezit, jaarlijks aantal mutaties en mutatiegraad naar huurprijsklassen, 2020 en 2021

Huurprijs	Aantal woningen in bezit corporaties	Mutaties 2020	Mutaties 2021	Mutatie-graad 2020[13]	Mutatie-graad 2021
Tot €443	479 (7%)	138	144	29%	30%
€443 tot €633	4.643 (67%)	453	441	10%	9%
Totaal	**5.122 (74%)**	**591**	**585**	**12%**	**11%**

Bron: Aangeleverde gegevens corporaties.

Gemiddeld kwamen er in Dijk en Waard in de jaren 2020 en 2021 141 huurwoningen met een huurprijs onder de kwaliteitskortinggrens vrij (dit noemen

[12] In de jaarverslagen wordt geen onderscheid gemaakt tussen uitstroomwoningen en Housing First. Het Transferpunt bemiddelt pas vanaf 2021 voor Housing First-woningen.

[13] De mutatiegraad is het percentage woningen dat in een jaar tijd beschikbaar is gekomen voor een nieuwe huurder. In de laagste prijsklassen is de mutatiegraad doorgaans hoger dan in de duurdere prijsklassen; het gaat hier vaak om kleinere, minder aantrekkelijke woningen waar mensen minder lang blijven wonen.

we ‘goedkope’ woningen) en 447 woningen met een huurprijs die we kunnen kenschetsen als ‘betaalbaar’; in totaal gemiddeld 588 woningen.

Op het eerste gezicht zou dit ruim voldoende moeten zijn om de verschillende groepen uitstromers te kunnen huisvesten: in paragraaf 9.2 lieten we zien dat de totale jaarlijkse vraag naar woonruimte voor uitstromers die zelfstandig kunnen wonen in Dijk en Waard tussen de 26 en 36 wooneenheden ligt. Dat betekent dat tussen de 4 en 6% van de vrijkomende sociale huurwoningen nodig is om deze mensen te huisvesten.

In praktijk blijkt het toch niet altijd eenvoudig om snel passende woonruimte te vinden. Dat heeft ook te maken met het feit dat ook andere groepen, waaronder vergunninghouders, een beroep doen op de voorraad aan sociale huurwoningen.

De meerwaarde van de uitstroomafspraken (Pact) is vooral gelegen in het feit dat op deze manier gezorgd kan worden voor een goede match van cliënt en woning en een goede spreiding van zorgvragers over de wijken van de verschillende gemeenten, en dat het accepteren van begeleiding of behandeling na uitstroom verplicht gesteld kan worden. Uitstromers die worden aangemeld bij het Transferpunt krijgen voorrang op andere woningzoekenden. Dat is verdedigbaar, aangezien zij anders langer dan noodzakelijk in een (dure) zorg- of opvangvoorziening zouden blijven en daarmee een plek bezet zouden houden voor iemand anders die behoefte heeft aan zo’n plek. Aan de andere kant is het natuurlijk zo dat deze regeling ook zorgt voor een wat langere wachttijd voor regulier woningzoekenden.

Uitstromers vanuit de verschillende woonzorgplekken zijn niet de enige groep die behoefte heeft aan goedkope en betaalbare sociale huurwoningen. Naast regulier woningzoekenden met een smalle beurs gaat het om ‘aandachtsgroepen’ zoals mensen met een sociale of medische urgentie, andere spoedzoekers en vergunninghouders (vluchtelingen met een verblijfsstatus).

Overige aandachtsgroepen

In het landelijk Programma Een Thuis voor iedereen worden, naast uitstromers uit instellingszorg en dak- en thuislozen, ook andere ‘aandachtsgroepen’ benoemd die het extra moeilijk hebben om aan woonruimte te komen. Een groep die tot nu toe in dit onderzoek nog niet aan bod is gekomen maar in dit kader wel relevant is, betreft de groep vergunninghouders. Dit zijn lang niet altijd mensen met een zorg- of ondersteuningsvraag en in die zin hoort deze groep eigenlijk niet thuis in een woonzorganalyse. We noemen deze groep toch in dit hoofdstuk, aangezien zij een beroep doen op dezelfde betaalbare sociale huurwoningen waar ook uitstromers behoefte aan hebben en omdat zij, net als uitstromers, vaak niet op eigen gelegenheid woonruimte kunnen vinden.

Vergunninghouders zijn vluchtelingen die een verblijfsvergunning hebben gekregen, op grond waarvan ze in Nederland mogen blijven. Gemeenten in Nederland zijn verplicht om vluchtelingen die een verblijfsvergunning hebben gekregen passende woonruimte te bieden. Deze mensen worden door het COA gekoppeld aan gemeenten. Daarna is het de taak aan de gemeente om te zorgen voor een woning. Deze woning kan een zelfstandige (huur)woning zijn of een gedeelde woning.

De minister van Justitie en Veiligheid maakt elk half jaar bekend hoeveel vergunninghouders er in Nederland moeten worden gehuisvest. Het totaal aantal te huisvesten vergunninghouders wordt naar rato van het aantal inwoners in de gemeenten over de gemeenten verdeeld; dit levert een ‘taakstelling’ per gemeente op. Gemeenten hebben 14 weken de tijd om woonruimte te vinden. Gemiddeld duurt het momenteel langer voor ze een woning aangeboden krijgen, omdat er te weinig woningen zijn. Op grond van de Huis-

vestingswet 2014 zijn gemeenten verplicht om de vastgestelde taakstelling te realiseren. Provincies zien hier op toe.

De taakstelling voor vergunninghouders fluctueert sterk, afhankelijk van het aantal vluchtelingen dat naar Nederland komt en een verblijfsvergunning krijgt. De gemiddelde taakstelling voor de huisvesting van vergunninghouders in de gemeente Dijk en Waard was in de periode 2015 - 2022 116 personen per jaar. De taakstelling fluctueert echter sterk; het lijkt daarom verstandig om rekening te houden met een bandbreedte van circa 80 tot 150 personen. Uitgaande van een gemiddelde woningbezetting van 2,5 persoon per woning betekent dit een opgave van 32 tot 60 woningen per jaar. De verwachting is dat het aantal de komende jaren tenminste op het gemiddelde niveau van de afgelopen jaren zal liggen – voor het eerste half jaar van 2023 ligt de taakstelling hier al ruim boven (105 personen voor een half jaar). In tabel 9.10 wordt de taakstelling vergunninghouders en het aantal benodigde woningen bij een gemiddelde bezetting van 2,5 persoon per woning van de gemeente Dijk en Waard weergegeven.

Tabel 9.10: Taakstelling vergunninghouders en benodigd aantal woningen, Dijk en Waard

	2015	2016	2017	2019	2020	2021	2022	*Bandbreedte*
Taakstelling voor dit kalenderjaar	138	206	110	116	58	59	121	*80 – 150*
Benodigd aantal woningen	55	82	44	46	23	24	48	*32- 60*

Bron: Rijksoverheid, berekening Companen.

Vluchtelingen uit Oekraïne

Vluchtelingen uit Oekraïne hoeven geen verblijfsstatus aan te vragen om in Nederland te mogen verblijven, en zij zijn vrij in hun keuze voor een vestigingsplaats. Zij worden niet meegenomen in de halfjaarlijkse taakstelling vergunninghouders. De gemeenten zijn verantwoordelijk voor het bieden van opvangplekken, maar vooralsnog niet voor permanente huisvesting van deze groep. In november 2022 werden er in de gemeente 230 mensen uit Oekraïne opgevangen in het Transferium; daarnaast verblijven er circa 180 Oekraïners bij particulieren in de gemeente. Het is op dit moment niet te voorspellen hoeveel van deze mensen zich hier blijvend zullen willen vestigen.

Benodigd aanbod voor aandachtsgroepen

Vanuit de zorgdoelgroepen benoemd in paragraaf 9.2 zien we een vraag van 26 tot 36 woningen per jaar voor uitstromers. Vanuit de groep vergunninghouders zien we een vraag naar 32 tot 60 woningen per jaar. In totaal gaat het dus om **58 tot 96 woningen per jaar.**

Bij een gelijkblijvend aantal vrijkomende huurwoningen in de sociale huursector (gemiddeld kwamen in de afgelopen jaren 588 woningen per jaar vrij) betekent dat, dat 10% tot 16% van deze vrijkomende woningen nodig is om deze totale groep te huisvesten.

Uitstroom vanuit:	**Zelfstandig/ gespikkeld wonen**	**Geclusterd wonen met begeleiding**	**Totaal**
Jeugdzorg met verblijf	8	6	14
Beschermd Wonen	10 - 20	4 - 7	14 – 27
Maatschappelijke opvang	8		8
Vergunninghouders	32 - 60		32 - 60
Totaal	**58 - 96**	**10 - 13**	**68 - 109**

9.5 Financiële aspecten

Kosten ambulante ondersteuning versus intramurale zorg

Ambulante ondersteuning voor mensen met een psychische kwetsbaarheid is voor gemeenten goedkoper dan intramurale zorg. Naast de wens om mensen niet onnodig te 'hospitaliseren' en daarmee juist herstel in de weg te zitten, is dit een belangrijke motivatie voor gemeenten om de transitie van beschermd wonen naar beschermd thuis in te willen zetten.

Dat geldt ook voor jongeren die uitstromen vanuit jeugdzorg. Als zij na hun 18e verjaardag niet uit kunnen stromen naar een eigen woonruimte met ambulante Wmo-begeleiding, blijven zij langer in de jeugdzorginstelling wonen. Dit sluit vaak niet aan bij de ontwikkelbehoefte van de jeugdige; daarnaast kost het de gemeente veel geld. Voor Alleenstaande Minderjarige Vergunninghouders geldt dat de rijksoverheid tot hun 18e verjaardag verblijf en begeleiding betaalt. Daarna komen de kosten voor rekening van de gemeente. Ook bij deze groep zien we vaak nog wel een behoefte aan ondersteuning en woon-begeleiding, maar dat hoeft meestal niet een 24-uurssetting in het kader van verlengde jeugdzorg te zijn. Vanuit kostenperspectief is het dan ook belangrijk dat ook deze groep woonruimte kan vinden.

Het kamertrainingstarief voor verlengde jeugdzorg is ongeveer € 207 per dag (prijspeil 2021). Dat is meer dan € 75.500 per jaar. Ambulante ondersteuning vanuit de Wmo kost € 54,60 tot € 67,80 per uur. Vier tot zeven uur ambulante begeleiding per week kan voor veel jongeren genoeg zijn om door te groeien naar zelfstandigheid. Dat kost € 11.335 tot maximaal € 24.680 per jaar; een verschil van ruim € 50.000 per jongere per jaar.

Een deel van de volwassenen die in een GGZ-instelling woont is met de juiste begeleiding in een eigen woning in staat om (weer) zelfstandig te wonen en te leven. Bij Wmo-gefinancierde zorg (Beschermd Wonenindicatie) kost het wonen in een instelling voor deze groep € 60.000 per jaar. Dit bedrag wordt aangevuld met leefgeld vanuit de bijstand à € 4.280 per jaar. Begeleiding in een eigen woning met een Beschermd Thuisindicatie kost circa € 25.000 per jaar, aangevuld met een reguliere bijstandsuitkering van € 12.290 per jaar. Wonen met ondersteuning in een eigen woning kost de gemeente per persoon, per jaar dus € 27.000 minder dan wonen in een instelling. Bovendien draagt wonen in een eigen woning bij aan herstel richting een zelfstandig leven. Hierdoor kan de begeleiding na verloop van tijd worden afgebouwd of kunnen mensen weer aan het werk.

Kosten leefbaarheid

In 2018 en 2020 voerde RIGO Research & Advies een landelijk onderzoek uit in opdracht van Aedes, naar de leefbaarheid in wijken met veel corporatiebezit[14]. De conclusie is dat deze wijken overbelast dreigen te raken door de toestroom van kwetsbare bewoners. Dit leidt tot problemen met leefbaarheid en daar-door tot extra kosten voor sociaal beheer en handhaving bij woningcorporaties en gemeenten. In bovenstaande berekeningen zijn alleen de kosten voor individuele zorg en begeleiding meegenomen.

Kosten niet passend wonen 1% doelgroep

Er is een groep mensen die vanwege stapeling van problemen en onaangepast gedrag niet in een normale wijk kan wonen, maar ook niet in een intramurale voorziening. Deze groep veroorzaakt veel maatschappelijke overlast als ze dakloos zijn en heeft behoefte aan een persoonsgerichte maatwerkaanpak. De Veiligheidsregio Noord Holland Noord liet in 2019 een onderzoek uitvoeren

[14] Veerkracht in corporatiebezit en update 2 jaar later

naar deze doelgroep. Er werden twee casussen uitgewerkt, waaruit bleek dat de kosten per persoon kunnen oplopen tot € 250.000 per jaar. In een passende, prikkelarme woonvorm met woonbegeleiding zoals een Skaeve Huse project, kunnen de kosten worden teruggebracht naar circa € 50.000 per jaar voor begeleiding en een bijstandsuitkering van circa € 13.000. In een Maatschappelijke kosten-baten analyse door Cebeon wordt melding gemaakt van een maatschappelijk rendement van € 1,90 per geïnvesteerde euro als deze groep passend wordt gehuisvest.

9.6 Aandachtspunten voor de visie

Op basis van de analyses en gesprekken met stakeholders in Dijk en Waard en elders in het land komen we tot een aantal aandachtspunten voor de woonzorgvisie, die we hieronder op een rij zetten.

Blijvend voldoende woningen beschikbaar stellen voor uitstromers

- De huidige afspraken uit het Pact Wonen met ondersteuning, commitment op leefbaarheid gelden tot en met 2022. De ervaringen in de afgelopen jaren laten zien dat het Transferpunt in een behoefte voorziet; veel uitstromers kunnen nu eenmaal niet op eigen gelegenheid aan woonruimte komen. Bovendien maakt gerichte woningtoewijzing het mogelijk om te komen tot een goede match tussen woningzoekende en woningen, en tot een goede spreiding van mensen met een zorgvraag over wijken en buurten. Het verdient dan ook aanbeveling om de afspraken te continueren, en de aantallen te herijken aan de hand van de analyses in dit rapport en de ervaringen van het Transferpunt in de afgelopen jaren.
- Het aantal huurwoningen dat vrijkomt voor een nieuwe huurder in de sociale huur in Dijk en Waard lijkt voldoende om in de vraag naar uitstroomwoningen te kunnen voorzien, maar het is een feit dat de vraag van uitstromers en andere 'aandachtsgroepen' invloed heeft op de wachttijd van reguliere woningzoekenden. Het Transferpunt geeft aan dat het aantal vrijkomende woningen in de regio terugloopt, waardoor het moeilijker wordt om uitstromers te kunnen plaatsen. Ook de corporaties geven het signaal dat zij in de komende jaren eerder minder dan meer woningen beschikbaar zullen kunnen stellen. Om op korte termijn voldoende woonruimte beschikbaar te kunnen stellen voor uitstromers, verdient het aanbeveling om ook de mogelijkheden te verkennen van tijdelijke woningen.
- In het landelijk Programma Een Thuis voor Iedereen kondigt de minister voor Volkshuisvesting aan te willen streven naar een hoger aantal sociale huurwoningen in heel Nederland en een 'eerlijker' verdeling van die voorraad over alle gemeenten in Nederland; hierbij wordt een streefgetal genoemd van 30% sociale huurwoningen in iedere gemeente. Op landelijk niveau is dit nodig om in de woonvraag van verschillende kwetsbare groepen te kunnen voorzien. In de gemeente Dijk en Waard is het aandeel sociale huur lager, namelijk iets meer dan 20%. Om alleen de in dit onderzoek genoemde groepen te kunnen huisvesten is het wellicht niet nodig om het aandeel sociale huurwoningen in de gemeente op te hogen. Maar gezien de signalen vanuit het Transferpunt dat het vinden van woonruimte voor uitstromers steeds moeilijker wordt, moet dit wel een onderwerp van gesprek zijn in de regio.

Zachte landing in de wijk

- Naast een woning is er aandacht nodig voor de 'zachte landing' van uitstromers om uitstroom duurzaam succesvol te laten zijn en een terugval te voorkomen. Bij de keuze voor een woonlocatie is het belangrijk om aan te sluiten bij de wensen van de persoon in kwestie, maar ook rekening te houden met de draagkracht van een wijk of buurt. Daarnaast is goede begeleiding een belangrijke succesfactor. Het gaat dan bijvoorbeeld om het vinden van werk of dagbesteding, het leggen van contacten in de buurt

en het op orde brengen van de financiën. Maar juist met het oog op deze groepen is er ook aandacht nodig voor het bevorderen van de 'samenredzaamheid' in buurten, het voorkomen van stigmatisering en het bevorderen van onderling begrip.

- In de komende periode verdient het thema leefbaarheid/preventie van leefbaarheidsproblemen meer aandacht binnen de Pact-afspraken.

Bijlage 1: Aanbodoverzicht

Ouderen

Zorgaanbieder / verhuurder	Locatie	Woonplaats	Woonzorg SOM(Wlz)	Woonzorg PG (Wlz)	Geclusterd wonen voor ouderen
De Leeuwenhof Zorg B.V.	De Leeuwenhof	Heerhugowaard		13	
De Leeuwenhof Zorg B.V.	De Volle Aandacht	Sint Pancras		9	
Horizon zorgcentrum	Horizon Zorgcentrum	Broek op Langedijk	29	21	
Horizon zorgcentrum	Dars en Lient	Broek op Langedijk			18
De Pieter Raat Stichting	De Raatstede	Heerhugowaard	49	48	
De Pieter Raat Stichting	Hugo-Waard	Heerhugowaard	28	18	
ViVa! Zorggroep	Forum 2	Heerhugowaard	1	33	
Aristozorg	Buitenzorg	Zuid-Scharwoude	20	21	37
Magentazorg	Zuyder Waert	Heerhugowaard		169	
Magentazorg	Meander	Noord-Scharwoude	24		
Magentazorg	Molenhoeve	Sint Pancras	18	25	
Dagelijks Leven	Het Icarushuis	Heerhugowaard		21	
Woonzorg Nederland	Koraalrif	Heerhugowaard, Stadshart			52
Habion	Grenswoude	Zuid-Scharwoude			53
Woonstichting Langedijk	Dr Manjoeroplantsoen	Broek op Langedijk			28
Woonstichting Langedijk	Dr Manjoeroplantsoen	Broek op Langedijk			14
Woonstichting Langedijk	Boeier Grundel	Broek op Langedijk			13
Woonstichting Langedijk	Platteven	Noord-Scharwoude			73
Woonstichting Langedijk	Meander	Noord-Scharwoude			8
Woonstichting Langedijk	Kleiakker e.o	Noord-Scharwoude			62
Woonstichting Langedijk	De Overbrugging	Noord-Scharwoude			27
Woonstichting Langedijk	Broekerplein	Noord-Scharwoude			62
Woonwaard	Bomenwijk	Heerhugowaard, Bomenbuurt			12
Woonwaard	Roze Flamingo	Heerhugowaard, Butterhuizen			24

Zorgaanbieder / verhuurder	Locatie	Woonplaats	Woonzorg SOM(Wlz)	Woonzorg PG (Wlz)	Geclusterd wonen voor ouderen
Woonwaard	Roze Flamingo	Heerhugowaard, Butterhuizen			34
Woonwaard	Huijgenhooven	Heerhugowaard, Centrumwaard			2
Woonwaard	Weidemolen	Heerhugowaard, Molenwijk			21
Woonwaard	Weidemolen	Heerhugowaard, Molenwijk			7
Woonwaard	Hortensialaan	Heerhugowaard, Recreatiebuurt			26
Woonwaard	Hortensialaan / Olmenlaan	Heerhugowaard, Recreatiebuurt			28
Woonwaard	Populierenlaan	Heerhugowaard, Recreatiebuurt			9
Woonwaard	Travalje	Heerhugowaard, Recreatiebuurt			12
Woonwaard	Gerard Douplantsoen	Heerhugowaard, Schildersbuurt			16
Woonwaard	Gerard Douplantsoen	Heerhugowaard, Schildersbuurt			11
Woonwaard	Het Palet	Heerhugowaard, Schildersbuurt			48
Woonwaard	Dolomiet	Heerhugowaard, Stadshart			31
Woonwaard	Martin Luther Kingstr.	Heerhugowaard, Stationsgebied			23
Woonwaard	Nelson Mandelastraat	Heerhugowaard, Stationsgebied			23
Woonwaard	Mahatma Gandhihof	Heerhugowaard, Stationsgebied			37
Woonwaard	Meander	Noord-Scharwoude			10
Woonwaard	Domeynen	Sint Pancras			11
Woonwaard	Bovenweg	Sint Pancras			8
V.d. Borden Huur & Beheer	Tamarixplantsoen				147
Hoeksema & van Kol	Franse Pad / Platte Ven				16
	Binnemikke				47 (koop
	Broekerplein				15 (koop)
	Westervenne				92 (koop)
	..				42
Totaal			**169**	**378**	**1.210**

Mensen met een lichamelijke beperking

Zorgaanbieder	Locatie	Groepswonen	Geclusterd wonen	Gespikkeld wonen
De Pieter Raat Stichting	De Raatstede	10		
De Pieter Raat Stichting	Hugo-Waard	8		
Aristozorg	BuitenZorg		2	
Esdégé-Reigersdaal	Belvedere		12	
Esdégé-Reigersdaal	Henna		11	
Esdégé-Reigersdaal	De Roze Flamingo		25	
Totaal		**18**	**50**	**Geen aanbod bekend**

Mensen met een verstandelijke beperking

Zorgaanbieder	Locatie	Geclusterd wonen	*Wmo-ondersteuning (ambulant)*
Philadelphia	Dampkring	8	
Philadelphia	Godfried Bomansstraat	14	
Philadelphia	Woonproject Dampkring	5	
Philadelphia	Huygenhoekring	11	
Philadelphia	Louise Wentland	9	
Philadelphia	Tamarixplantsoen	37	
Philadelphia	Van Eendenplein	18	
Philadelphia	Verschillende locaties		*66*
Stichting Ontmoeting	Hortensialaan	3	
De Waerden	Verschillende locaties		*36*
Raphaëlstichting	Oosterheem	12	
Esdégé-Reigersdaal	Abel Tasman erf	22	
Esdégé-Reigersdaal	Ank van der Moerplantsoen	8	
Esdégé-Reigersdaal	De Binnenroe	13	
Esdégé-Reigersdaal	Bosgroet	14	
Esdégé-Reigersdaal	Boterbloemerf	23	
Esdégé-Reigersdaal	Brandpunt	12	
Esdégé-Reigersdaal	Buitenhof 1	8	

Wordt vervolgd op volgende pagina

Zorgaanbieder	Locatie	Geclusterd wonen	*Wmo-ondersteuning (ambulant)*
Esdégé-Reigersdaal	Buitenhof 10	8	
Esdégé-Reigersdaal	Buitenhof Berk	7	
Esdégé-Reigersdaal	Buitenhof Beuk	8	
Esdégé-Reigersdaal	De Dommel	4	
Esdégé-Reigersdaal	Evenaar	17	
Esdégé-Reigersdaal	Klaverweide	20	
Esdégé-Reigersdaal	De Latei	23	
Esdégé-Reigersdaal	De Liede	20	
Esdégé-Reigersdaal	Lien Gisolfland	20	
Esdégé-Reigersdaal	Lindeboomplein	20	
Esdégé-Reigersdaal	De Luif	8	
Esdégé-Reigersdaal	Madelief-Noord	8	
Esdégé-Reigersdaal	Madelief-Zuid	9	
Esdégé-Reigersdaal	De Merel	16	
Esdégé-Reigersdaal	De Otter	17	
Esdégé-Reigersdaal	Rivierenbuurt	4	
Esdégé-Reigersdaal	Skagerwaard	27	
Esdégé-Reigersdaal	t Spant	24	
Esdégé-Reigersdaal	Til 3	3	
Esdégé-Reigersdaal	Til 6	6	
Esdégé-Reigersdaal	Het Vierkant	12	
Esdégé-Reigersdaal	Waterkant-Oost	8	
Esdégé-Reigersdaal	Waterkant-West	8	
Esdégé-Reigersdaal	Watermuntstraat	24	
Esdégé-Reigersdaal	De Wending	17	
Esdégé-Reigersdaal	Zuiderlicht	12	
Esdégé-Reigersdaal	Verschillende locaties		*135*
Totaal		**567**	***237***

Mensen met een psychische kwetsbaarheid

Zorgaanbieder	Locatie	Beschermd Wonen (geclusterd)	Gespikkeld wonen
Stichting Ontmoeting	Hortensialaan	12	
Stichting Ontmoeting	R. Neter Montanhestuin	13	
Stichting Ontmoeting	Titanialaan		5
Stichting Ontmoeting	Excelsiorhof		4
GGZ NHN	Middenweg	24	
GGZ NHN	Moutmolen	13	
GGZ NHN	Godfried Bomansstraat	8	
Totaal		**70**	**9**

Bijlage 2: Geschiktheid woningvoorraad per wijk

Figuur 2a: Geschiktheid woningvoorraad naar wijk (2022)

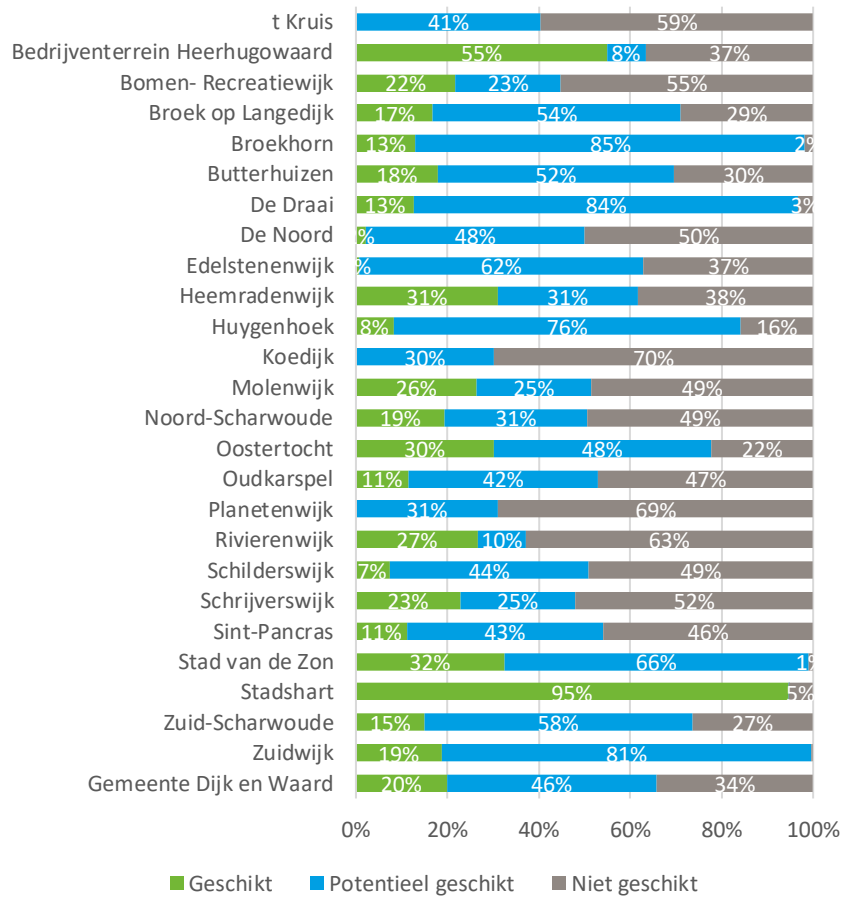

Bron: WOZ-registratie gemeente Dijk en Waard, bewerkt door Companen, 2022.

Figuur 2b: Geschiktheid woningvoorraad bewoond door 65-plussers naar wijk (2022)

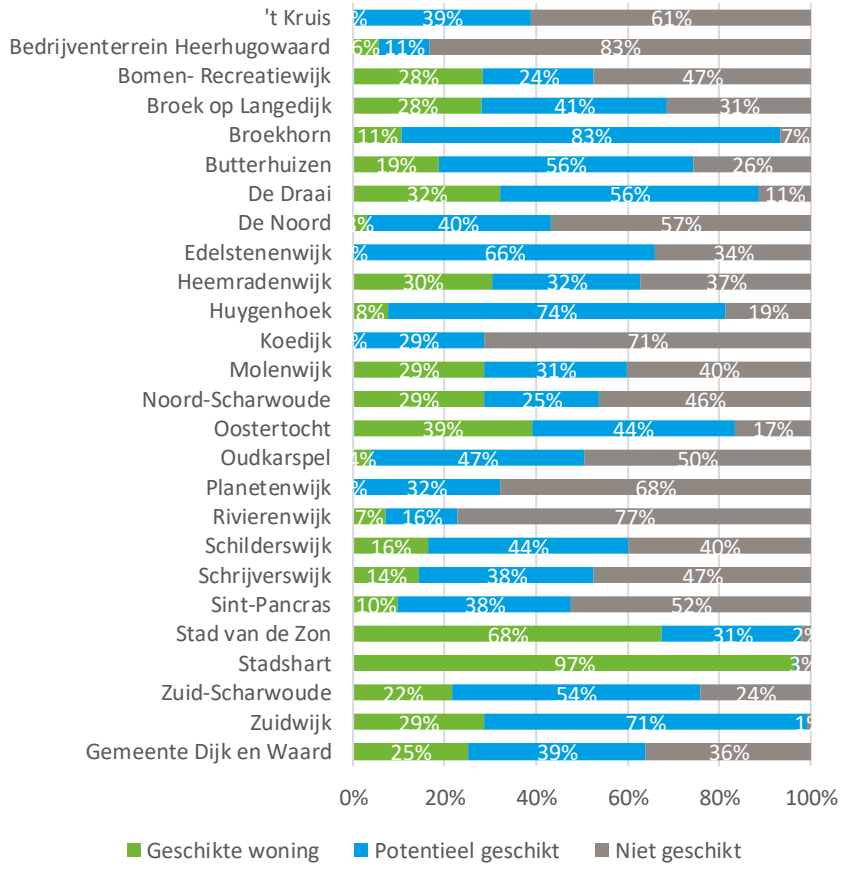

Bron: WOZ-registratie gemeente Dijk en Waard, bewerkt door Companen, 2022.

Bijlage 3: De Doorzonscan

De Doorzonsscan is een beproefd meetinstrument waarmee gemeenten en woningcorporaties op een snelle manier kunnen achterhalen welk deel van de woningvoorraad al geschikt is voor mensen met een functiebeperking en welke woningen met een kleine ingreep geschikt te maken zijn. Iedere woning wordt op basis van een aantal kenmerken van de woningen (bouwjaar, oppervlakte en woningtype) ingedeeld in één van de categoriën. Hieronder staan de kenmerken waaraan woningen moeten voldoen om een specifieke kwalificatie te krijgen.

Geschikte woning

Alle primaire voorzieningen (slaapkamer, woonkamer, toilet, badkamer en keuken) liggen gelijkvloers of zijn zonder traplopen bereikbaar. De woning is geschikt voor bewoners met geringe beperkingen bij het lopen, die als hulp-middelen eventueel wandelstok of kruk(ken) gebruiken. De woningen voldoen aan tenminste één van de volgende kenmerken:

- woning is aangemerkt als seniorenwoning of nultredenwoning;
- appartementen/(galerij)flats (als deze over een lift beschikken);
- (semi)bungalows, woonboerderijen.

Potentieel geschikte woning

Potentieel geschikte woningen zijn woningen die met relatief beperkte middelen geschikt te maken zijn. Hierbij is te denken aan het installeren van een traplift, of het verlagen of weghalen van drempels. Deze woningen voldoen aan de volgende criteria:

- eengezinswoning, is gebouwd na 1998;
- inhoud bij koopwoning is groter dan 350 m^3 en gebouwd na 1965;
- inhoud bij huurwoning is groter dan 300 m^3 en gebouwd na 1980;
- geschakelde woning.

Niet-geschikte woning

De overige woningen zijn als niet-geschikt aangemerkt; deze woningen zijn vermoedelijk ook niet (eenvoudig) geschikt te maken.

De beoordeling van de woningvoorraad op geschiktheid op basis van woz-gegevens is een inschatting. Bezoek aan een woning zelf moet uitwijzen of de inschatting ook juist is. Daarnaast geeft de analyse uitsluitend inzicht in de kenmerken van de woning. Het is denkbaar dat ouderen de woning niet meer geschikt vinden omdat bijvoorbeeld het onderhoud van de woning of de tuin teveel wordt, of dat men dichter bij voorzieningen wil wonen; een woning die volgens de analyse 'geschikt' is kan in de beleving van de bewoners dan minder geschikt zijn. Andersom kan het zo zijn dat in een woning die volgens de analyse 'potentieel geschikt' is inmiddels al aanpassingen zijn gedaan (zoals de installatie van een traplift, of de drempels verwijderd). Hier kom je echter alleen achter door de woning daadwerkelijk te bezoeken. Daar wordt in deze analyse geen rekening mee gehouden.

Bijlage 4: Afkortingen en begrippen

- **Ambulantisering (GGZ):** afbouwbeleid van intramurale zorg. Een deel van de GGZ-Cliënten die voorheen zorg met verblijf in een instelling kreeg, wordt voortaan ambulant begeleid in hun eigen woning.
- **BW:** Beschermd Wonen (GGZ). Wonen in een accommodatie van een instelling met daarbij behorend toezicht en begeleiding. Beschermd Wonen is binnen de Wmo 2015 een maatwerkvoorziening.
- **Extramuralisering**: het streven om buiten de muren van een zorginstelling gelijkwaardige zorg te bieden, bijvoorbeeld in de eigen woning. Anders dan bij ambulantisering gaat het niet zozeer om individuele cliënten vanuit een instelling in de wijk te laten wonen, maar dat nieuwe cliënten minder snel worden opgenomen in een instelling.
- **Levensloopgeschikt woning**: een zelfstandig woning die geschikt is (of eenvoudig geschikt te maken is) voor bewoning tot op hoge leeftijd, ook in het geval fysieke beperkingen of chronische ziekten van bewoners. Op de volgende pagina in het groene kader is definitie van levensloopgeschikte woning verder gespecificeerd.
- **MPT:** Modulair Pakket Thuis. Verstrekkingsvorm Zorg in Natura: een deel-verstrekking die kan worden gecombineerd met het PGB.
- **PGB:** Persoonsgebonden budget: een verstrekkingsvorm in de Wet langdurige zorg en Wmo waarbij de cliënt of diens vertegenwoordiger het budget beheert.
- **PG:** Psychogeriatrie. Aandoeningen die gepaard gaan met beperkingen van de geestelijke vermogens (psycho) op hogere leeftijd (geriatrie).
- **Respijstzorg:** tijdelijk overdragen van mantelzorg, zodat mantelzorgers op rust kunnen komen
- **Scheiden wonen en zorg:** Cliënt betaalt zelf de huur en de kosten voor levensonderhoud.
- **SOM:** Somatiek. Zorg bij lichamelijke ziektes.
- **VG:** Verstandelijk Gehandicpat.
- **VPT:** Volledig Pakket Thuis. Verstrekkingsvorm Zorg in Natura: een totale verstrekking die thuis kan worden geleverd.
- **Wlz**: Wet langdurige zorg
- **Wmo:** Wet maatschappelijke ondersteuning
- **Zvw:** Zorgverzekeringswet

Woonvormen

Ouderen en mensen met een lichamelijke beperking

- **Woonzorgcentrum:** Wooneenheden in een verpleeghuis of een woonzorg-centrum, bedoeld voor mensen met een Wlz-indicatie.
- **Geclusterd wonen voor ouderen:** Een levensloopgeschikte woning in een woonvorm met 5 of meer wooneenheden. Het gaat om zelfstandige woningen waar mensen zonder zorgindicatie mogen wonen. Ten minste 50% van de bewoners in het complex is 65 jaar of ouder en/of is het complex gelabeld voor ouderen.
- **Reguliere woning:** 'gewone', niet-geclusterde woning. Het gaat hierbij zowel om gezinswoningen als om appartementen of studio's waar ook mensen zonder zorgvraag kunnen wonen.
- **Geschikte woning:** reguliere woning die geschikt is voor ouderen of andere zorgvragers met een (lichte) lichamelijke beperking. De woning is drempel-loos, alle primaire voorzieningen liggen gelijkvloers of zijn zonder trap-lopen bereikbaar. Ook is de woning zonder traplopen bereikbaar (extern toegankelijk).
- **Potentieel geschikte woning:** reguliere woning die relatief gemakkelijk geschikt te maken is voor ouderen of andere zorgvragers met een (lichte) lichamelijke beperking door een woningaanpassing, zoals een traplift of een aangepaste badkamer.

- **Niet-geschikte woning:** reguliere woning die alleen bij een ingrijpende renovatie geschikt te maken is voor ouderen of andere zorgvragers met een (lichte) lichamelijke beperking.
- Een **rollatorgeschikte woning** voldoet aan de volgende criteria:
  - Vlakke toegangsroute
  - Geen drempels in de woning
  - Gelijkvloerse woning of traplift
  - Ruime deurbreedte en draaicirkels
  - Voldoende ruimte in badkamer en geschikt sanitair voor rollator
- Een **rolstoelgeschikte woning** voldoet naast de criteria voor rollator-geschikte woningen ook aan de volgende criteria:
  - De woning is te bereiken met een rolstoel; zonder traplopen bereik-baar
  - Volledig woonprogramma is gelijkvloers
  - Rolstoelgeschikte deurbreedte en draaicirkels; de ingangen van de woning zijn breed genoeg zodat de rolstoel naar binnen kan; de hal is breed genoeg zodat de rolstoel er doorheen kan en er is een plek waar de rolstoel kan staan wanneer deze niet wordt gebruikt.
  - Voldoende ruimte in badkamer en geschikt sanitair voor rolstoel
  - Kookruimte geschikt voor rolstoel

Mensen met een verstandelijke beperking of met een psychiatrische aandoening

- **Geclusterd wonen:** Woonvorm waarbij de bewoner een eigen appartement of studio heeft met voorzieningen, maar ook met een ontmoetingsruimte in of bij het pand. Betreft zowel groepswonen als het wonen in geclusterde appartementen, waarbij begeleiding 24-uur aanwezig kan zijn of 24-uur oproepbaar is.
- **Groepswonen**: een specifieke vorm van geclusterd wonen, waarbij bewoners een kamer hebben en voorzieningen als keuken en woonkamer delen met andere bewoners.
- **Gespikkeld wonen:** wonen in een reguliere, niet-geclusterde woning in de nabijheid van een woonvorm waarvandaan zorg en begeleiding geboden kan worden.

Kwetsbare jongeren

- **Geclusterd wonen met begeleiding:** Doorstroomgerichte 'tussenvorm', waarbij jongeren (intensieve) begeleiding ontvangen bij het zelfstandig wonen. In fases groeien zij toe naar zelfstandigheid. Voorbeelden zijn kamertrainingscentra of fasehuizen.

Bijlage 5: Organisatie en bekostiging van langdurige zorg

Wlz, Wmo en Zvw

Sinds de afschaffing van de AWBZ in 2015 kan langdurige zorg en ondersteuning voor volwassenen uit drie zorgwetten geleverd worden:

- Zorg uit de Wet langdurige zorg (Wlz)
- Ondersteuning uit de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo)
- Wijkverpleging uit de Zorgverzekeringswet (Zvw)

De aard van de zorgbehoefte bepaalt vanuit welke wet iemand zorg krijgt.

De Wet langdurige zorg is bedoeld voor mensen die 'levenslang en levensbreed' ondersteuning nodig hebben, thuis of in een zorginstelling. Wlz-zorg is alleen mogelijk als iemand zorg nodig heeft vanwege een lichamelijke ziekte of beperking, dementie, een verstandelijke beperking of een zintuiglijke beperking, het duidelijk is dat hij of zij blijvend (= levenslang) zorg nodig heeft en iemand permanent toezicht of 24 uur per dag zorg in de nabijheid nodig heeft. Het Zorgkantoor is verantwoordelijk voor deze zorg; cliënten hebben een indicatie nodig van het CIZ om in aanmerking te komen voor Wlz-zorg. Wie niet voldoet aan de voorwaarden voor Wlz-zorg, kan voor ondersteuning een beroep doen op de gemeente (Wmo). Wijkverpleging wordt bekostigd vanuit de Zorgverzekeringswet.

In principe geeft alleen de Wlz toegang tot wonen in een zorginstelling, zoals een verpleeghuis of een instelling voor beperktenzorg[15]. Verhuizen naar een instelling is overigens niet verplicht: als de omstandigheden goed zijn kan Wlz-zorg ook thuis geleverd worden. Wmo-ondersteuning en wijkverpleging zijn mogelijk als u thuis of in een kleinschalige woonvorm woont.

Zorgzwaartepakketten

Tot 2015 werden indicaties uitgedrukt in 'zorgzwaartepakketten'. Met de overgang van de AWBZ naar de Wlz is deze term officieel vervangen door de term 'zorgprofiel'; in de praktijk wordt de zorgvraag echter nog vaak uitgedrukt in de oude terminologie. Voor ouderen bestaan binnen de Wlz de volgende zorgprofielen (VV staat voor 'verpleging en verzorging'):

Vroegere ZZP	Naam zorgprofiel
ZZP VV 4	VV Beschut wonen met intensieve begeleiding en uitgebreide verzorging
ZZP VV 5	VV Beschermd wonen met intensieve dementiezorg
ZZP VV 6	VV Beschermd wonen met intensieve verzorging en verpleging
ZZP VV 7	VV Beschermd wonen met zeer intensieve zorg vanwege specifieke aandoeningen, met de nadruk op begeleiding
ZZP VV 8	VV Beschermd wonen met zeer intensieve zorg vanwege specifieke aandoeningen, met de nadruk op verzorging/verpleging
ZZP VV 9b	VV Herstelgerichte behandeling met verpleging en verzorging

Voor mensen met een (lichte) verstandelijke beperking gelden de volgende zorgprofielen binnen de Wlz:

[15] Beschermd Wonen GGZ vormt hierop een uitzondering: dit is 24-uurszorg inclusief verblijf, maar wordt bekostigd door de gemeente (Wmo).

Vroegere ZZP	Naam zorgprofiel
ZZP VG 3	VG Wonen met begeleiding en verzorging (vanaf 18 jaar; niet voor jeugd)
ZZP VG 4	VG Wonen met begeleiding en intensieve verzorging
ZZP VG 5	VG Wonen met intensieve begeleiding en intensieve verzorging
ZZP VG 6	VG Wonen met intensieve begeleiding, verzorging en gedrags-regulering
ZZP VG 7	VG (Besloten) wonen met zeer intensieve begeleiding, verzorging en gedragsregulering
ZZP VG 8	VG Wonen met begeleiding en volledige verzorging en verpleging

Vroegere ZZP	Naam zorgprofiel
ZZP LVG 1	LVG Wonen met enige behandeling en begeleiding
ZZP LVG 2	LVG Wonen met behandeling en begeleiding
ZZP LVG 3	LVG Wonen met intensieve behandeling en begeleiding, kleine groep
ZZP LVG 4	LVG Wonen met zeer intensieve behandeling en begeleiding
ZZP LVG 5	LVG Besloten wonen met zeer intensieve behandeling en begeleiding
ZZP SGLVG 1	LVG Behandeling in een SGLVG behandelcentrum

Voor mensen met een lichamelijke beperking gelden de volgende zorgprofielen binnen de Wlz:

Vroegere ZZP	Naam zorgprofiel
ZZP LG 1	LG Wonen met enige begeleiding en enige verzorging (alleen in 2015)
ZZP LG 2	LG Wonen met begeleiding en enige verzorging
ZZP LG 3	LG Wonen met enige begeleiding en verzorging (alleen in 2015)
ZZP LG 4	LG Wonen met begeleiding en verzorging
ZZP LG 5	LG Wonen met begeleiding en intensieve verzorging
ZZP LG 6	LG Wonen met intensieve begeleiding en intensieve verzorging
ZZP LG 7	LG Wonen met zeer intensieve begeleiding en zeer intensieve verzorging

Voor mensen met een psychiatrisch ziektebeeld die langer dan drie jaar verblijven in een GGZ-instelling voor behandeling gelden de volgende zorg-profielen binnen de Wlz:

Vroegere ZZP	Naam zorgprofiel
ZZP GGZ-B 3	GGZ-B Voortgezet verblijf met intensieve begeleiding
ZZP GGZ-B 4	GGZ-B Voortgezet verblijf met intensieve begeleiding en verzorging
ZZP GGZ-B 5	GGZ-B Voortgezet verblijf met intensieve begeleiding en gedrags-regulering
ZZP GGZ-B 6	GGZ-B Voortgezet verblijf met intensieve begeleiding en intensieve verpleging en verzorging
ZZP GGZ-B 7	GGZ-B Beveiligd voortgezet verblijf vanwege extreme gedrags-problematiek met zeer intensieve begeleiding

Beschermd Wonen

Beschermd Wonen (BW) valt voor een groot deel onder de verantwoordelijk-heid van de gemeente. Inmiddels is de Wlz ook opengesteld voor mensen met psychiatrische problematiek (GGZ-W). Binnen BW wordt met drie typen beschikkingen gewerkt:

Beschikking	Naam zorgprofiel
BW Wmo	Wonen in of nabij een beschermde woonvorm waar(vandaan) ondersteuning en begeleiding wordt geboden bekostigd vanuit de Wmo.
GGZ-W	Wonen in of nabij een beschermde woonvorm waar(vandaan) intensieve begeleiding wordt geboden bekostigd vanuit de Wlz. Zelfstandig wonen met begeleiding aan huis.
Beschermd Thuis Wmo	Intensieve begeleiding in de thuissituatie waarbij de onder-steuning direct oproepbaar is.

Bijlage 6: Zorggebruik

Hieronder volgt een overzicht van de aantallen indicaties voor langdurige zorg in de gemeente Dijk en Waard van de afgelopen kalenderjaren. Het betreft hier het aantal indicaties per jaar op 1 januari, tenzij anders wordt aangegeven. De gegevens zijn afkomstig van het Centrum indicatiestelling zorg (CIZ) (ouderenzorg, mensen met een lichamelijke beperking en mensen met een verstandelijke beperking) en de gemeente (Jeugdzorg).

Tabel 6a: Wlz-indicaties ouderenzorg naar zorgzwaarte, Dijk en Waard

Wlz-indicatie	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
VV01	20	20	10	10	10	0	0	0
VV02	20	15	10	10	5	0	0	0
VV03	75	55	45	35	25	20	15	10
VV04	140	135	130	115	135	150	95	105
VV05	205	225	245	275	315	360	395	425
VV06	110	115	105	125	120	125	145	160
VV07	70	50	35	30	20	15	15	20
VV08	5	5	0	10	0	0	10	5
VV09*	0	0	0	0	0	0	0	0
VV10	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal	**645**	**620**	**580**	**610**	**630**	**670**	**675**	**725**

Bron: CIZ-gegevens.

Tabel 6b: LG-indicaties, Dijk en Waard

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Totaal	120	115	130	130	125	120	120	115

Bron: CIZ-gegevens.

Tabel 6c: Wlz-indicaties doelgroep VG naar zorgzwaarte, Dijk en Waard

Wlz-indicatie	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
VG01	5	5	5	5	5	0	0	0
VG02	40	30	25	25	25	25	25	20
VG03	95	105	110	105	105	110	105	105
VG04	70	70	80	85	85	95	90	90
VG05	65	65	85	80	90	85	85	75
VG06	140	140	155	150	150	140	140	150
VG07	150	150	155	165	160	160	165	170
VG08	45	50	60	55	55	50	60	50
(SG)LVG	15	20	10	10	10	0	0	0
Totaal	**625**	**635**	**685**	**680**	**685**	**665**	**670**	**660**

Bron: CIZ-gegevens.

Tabel 6d: Beschikkingen Jeugdzorg, Dijk en Waard

Woonvorm	2019	2020	2021	2022
Gezinshuis	20	8	6	11
Pleegzorg	105	89	102	71
Wonen met behandeling	91	99	107	83
Gesloten Jeugdhulp	272	279	269	245
Totaal	**488**	**475**	**484**	**410**

Bron: Jeugdzorgregistratie gemeente Dijk en Waard.

Tabel 6e: Aantal BW-beschikkingen naar type, 1-1-2022, Dijk en Waard

Type beschikking	Aantal beschikkingen
BW Wmo	51
GGZ-W	45
Begeleid Wonen	2
Beschermd Thuis	7
Totaal	**105**

Bron: Registratie BW-beschikkingen, gemeente Dijk en Waard.

Bijlage 7: Kaarten woonzorgaanbod en wijkvoorzieningen

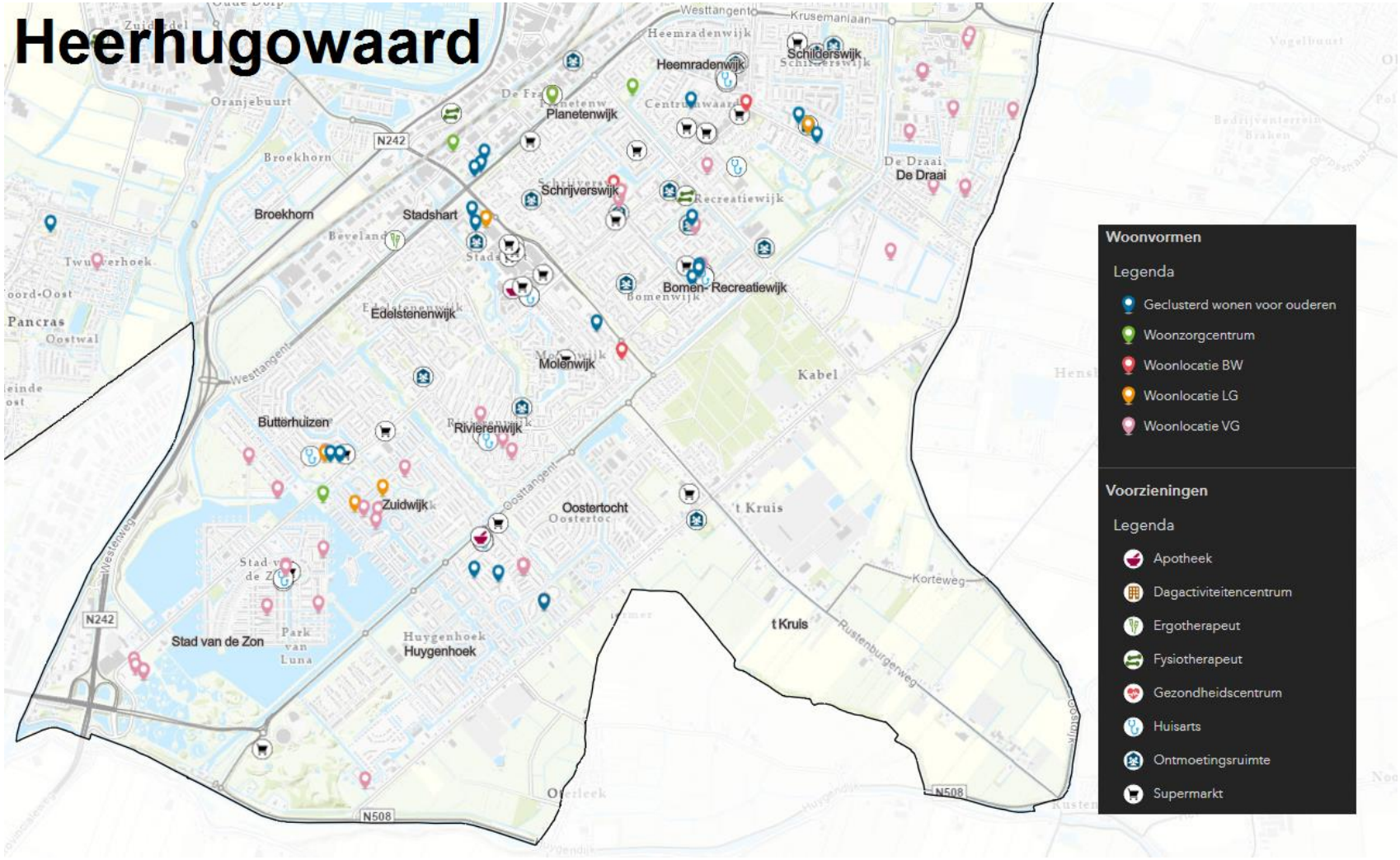
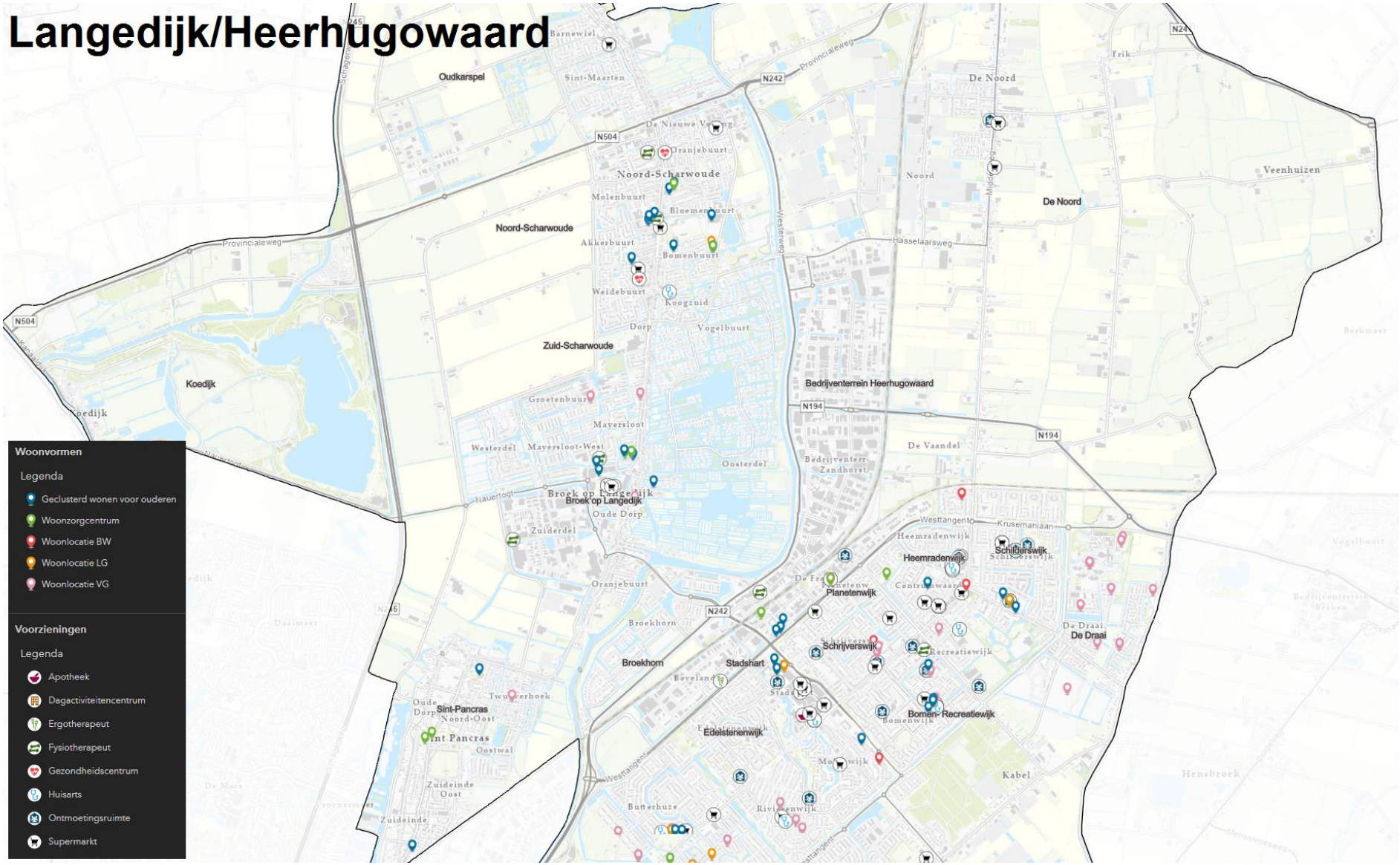
Langedijk/Heerhugowaard